

Ціна 2.50 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XL

ГРУДЕНЬ — 1989 — DECEMBER

№ 478

A Ukrainian Monthly published every month except August by the Nowi Dni Co. Ltd. in Toronto, Ont., Canada

Адреса «Нових Днів»:

NOWI DNI

P.O.Box 400, Stn „D“
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Second Class Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney

Business & Advertising manager:
A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION — РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$25.00

U.S.A.: \$23.00 US

OVERSEAS — ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ

\$23.00 American or equivalent

Avio — \$50.00 American or equivalent

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА: AUSTRALIA — АВСТРАЛІЯ:

Mr. A. Komar, 62 Cullford Ave.,
Klemzig 5087, S.A. Australia

GR. BRITAIN — ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. A. Bondarenko,
78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

U.S.A. — СПОЛ. ШТ. АМЕРИКИ:

Чікало і околиці:

Mr. D. Hrushetsky, 2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

Бостон і околиці:

Mrs. L. Dijak, 115 Connel Dr.
Stoughton, Mass., 02072, USA

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волиняк

Видає Спілка „НОВІ ДНІ“ з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний — головний редактор

Редколегія: Іл. Бондарчук, Тоня Горохович, Василь Гришко,

Дмитро Кислиця, Олексій Коновал.

Тимчасовий Адміністратор і Оголошення — Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Олекса Гай-Головко — З НОВИХ ПОЕЗІЙ	1
Олександр Підсуха — РІЗНОЛІТТЯ, РІЗНОДЕННЯ	2
Ірина Калинець — КОБЗАР	4
Єпископ Іоан — ЗВЕРНЕННЯ АРХИПАСТИРЯ УАПЦ ДО ВСІХ ХРИСТИЯНСЬКИХ СИНІВ І ДОЧОК УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ	4
В. С. Тарнопольський — ЗАБЕЗПЕЧМО НАШУ МАЙБУТНІСТЬ	5
Володимир Яворівський — «ОТАКІЙ МИ НАРОД...»	10
Л. О. Лещенко і Б. Мигаль — ІНТЕРВЮ	14
Савеля Стечишин — СЛОВО З НАГОДИ НАГОРОДЖЕННЯ ОРДЕНОМ КАНАДИ	19
Мар'ян Дальний — «НОВИМ ДНЯМ» — 40 РОКІВ	21
Анатолій Мокренко — ОХ, НЕОДНАКОВО МЕНІ...	25
Таня Гук — ЗУСТРІЧ ІЗ ЛЕВКОМ ЛУК'ЯНЕНКОМ	26
Іван Кмета-Ічнянський — ЕЛДАДОВІ	27
Юрій Соловій — ГЕРЦЬ «ХРЕСТОНОСЦЯ» ТА ГЕРЦІ ІНШИХ	28
Юрій Мошинський — КРАЄВІД (16-та з серії)	29
Петро Одарченко — ТВОРЧІСТЬ Т. ШЕВЧЕНКА В ОЦІНЦІ СВІТОВОЇ КРИТИКИ	30
Олександра Копач — ПОСТАТЬ ІСУСА ХРИСТА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ	34
I. В. Монастирський — НА ПРАВОПИСНОМУ ФРОНТИ	36
Марго — ПЕРЕБУДОВА МОВИ	37
Марія Голод, А. Данилюк, М. Смирнів, С. Когут і ін. — ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	39

На першій сторінці обкладинки: Володимир Патик, «Космач», олія (зі збірки КУМФ, Торонто).

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

Олекса ГАЙ-ГОЛОВКО

З НОВИХ ПОЕЗІЙ

ДО ШЕВЧЕНКА

Усохли вишні коло хати,
Хруші над ними не гудуть,
Плугаторі з полів не йдуть,
І не співають вже дівчата,
І матері на них не ждуть
З вечерею. Навколо хати
Пустеля дика і німа,
В ній щастя й радости нема,
Лиш вітер не кінча стогнати,
Де загніздилася пітъма.
Замовкло в хаті й коло хати...
Що статися отут моєдо?
Село ж, »як писанка» було
У дні твої, хоч і палати
В селі твоїм чинили зло,
Але хатки стояли білі
Тоді в кріпацькому селі,
Хоч і горбаті і у млі,
Ше й вилинялі й посивілі
І зігнені аж до землі.
Але віконця не забиті
У цих хатиночках були.
В них людські голоси гули
І воду із криничок пити
Батьки відерцями несли...
Нема цього. Нема й не чути.
З Чорнобиля підвівся спрут,
Отрута впала там і тут,
Смертельна д'явольська отрута,
І людський знищила прият.
Цеж марксо-ленінська комуна
Забила вікна у хатах,
Перетворила все у прах,
Води нема, немає руна,
Землею дме московський жах.

Бажаємо всім читачам

ДНІ НА КРИЛАХ ПРИНОСЯТЬ ВІСТІ

Дні на крилах приносять вісті
З України всесущих руїн,
Що земля розцвітає піснею
І жбурляє з облуплених стін
Нечистоту сімдесятлітню,
Що наривом московським була,
І своїми рогами вагітними
Нагорнула нам стільки зла.
Час збудився, — розпліює очі,
Час тривожно у дзвони б'є,
Кличе всіх нас устами пророчими
Рятувати добро своє.
Нашу землю — рясну й квітучу,
Яку вбивці чужі і «свої»
Намагались руками палочими
Обезмовить і вбити її.

ПРИСНИЛОСЯ МЕНІ, що ЗГИНУЛА НЕВОЛЯ

Приснилося мені, що згинула неволя
І вітер з неї попіл розігнав.
І я іду між буйними тополями
Попід уже оживлений наш став.
Тут ще недавно пінилось болото
І кожен, задихаючись, від нього утікав.
Тепер усе цвіте під синіми висотами,
І знову маю я, чого давно не мав.
Я маю поле вже — своє, приросле,
Що у колгоспі трухло без пуття,
І вийшло з рабства з іншими колгоспами,
Й назад йому не буде вороття.
Нестримно поспішають мої ноги,
І вітер в лузі перенизує луну.
Іду я в степ веселою дорогою
Вітати жито на моїм лану.
Стрічаю я задавнені обличчя
Із сміхом молодим і голосом гучним,
Що їх не бачив я здавалося сторіччями
Під цим же самим небом голубим.
Ідуть батьки повз мене
І матері з дітьми,
Щоб житнище зелене
Відчути їм грудьми.

Як Божий дар відчути,
А не тяжкий тягар,
Що в дні страшної смути
Був серцю чад і гар.
А он вже тягнуть коні
За возом віз і віз.
Вгорі й на оболоні
Голубить легіт скрізь
Усе, усе й співає, —
Вітає вільний лан,
І мов на кобзі грає
Оживу пісню з ран.
Бож не давали жити
Їй на землі своїй,
І намагались вбити
Чужі й «свої» її.
Я чую нашу мову
Квітчасту й запашну,
Що задзвонила знову
У пору цю ясну.
І вигнала чужую
Туди, звідкіль прийшла
Непрохано й такую,
Що гору зла внесла.
Усе радіє й сяє
У полі в вільній час...
А он і прapor має
Жовтоблакитний, наш!
Що винесли дівчата
Сюди, де труд кипить,
Щоб скарбом цим хрещатим
Свій лан благословитъ...

I тут прокинувсь я. Дивлюсь — цвіте світанок
Прозорий, тихий, ясноголубий,
Який встеляється рожевою фіранкою,
Щоб радісно вітати ранок молодий.
І все... О ні! Я бачу краплю того,
Що дарував мені так щедро сон.
Я бачу, як Вкраїною розлогою
Ця крапля шириться, як в небі хмар хітон.
І я дивлюсь у даль — і світиться мені
Що воля зайде в ній, як у моєму сні.

Олександер ПІДСУХА

РІЗНОЛІТТЯ, РІЗНОДЕННЯ

ЗАВІСУ ЗНЯТО

Таки дожив... Таки діждався
Благословеної пори,
Коли видзвонює душа вся:
— Завісу знято. Говори!

1987

КРЕМЕНЧУЦЬКЕ МОРЕ

«Немає другого Дніпра...»

Т. Шевченко

Дніпра нема,
а є болотні твані
Ta ще зелений сморід навколо
Твої, Тарасе, правнуки погані
Спаскудили Дніпрові береги.

A все ж робилось ніби для добра,
A вийшло — ні добра, ані краси...
Нема, писав ти, другого Дніпра,
Немає вже і першого, Тарасе.

1961

**

Я не з тих, що люблять грізні дні
Пересидіть в тихім курені,
A в момент жаданої звитяги, —
Сповнені рішучості й відваги,
Хоч дороги ви пройшли крути,
To байдуже.

Вас людці оті
Матимуть нахабство ще й учити,
Як Вітчизну, свій народ любити.

A коли спіткнеться брат чи друг,
Потай оглядаються навкруг,
Bo не знають: чи подати руку,
Чи топтати далі у багнюку.

1965

**

Дарма, що чесно і непохмурно
Снуються думи про наші дні, —
O кон'юнктуро, хистка натуро:
Учора можна, сьогодні — ні.

Дарма, що слово стрімке, як буря,
Думки ж бо чисті і провісні, —
O кон'юнктуро, моя зажуро:
Сьогодні можна, а завтра — ні.

1967

ВЕСЕЛИХ І РАДІСНИХ СВЯТ РІЗДВА ХРИСТОВОГО

та

ЩАСЛИВОГО НОВОГО 1990-ГО РОКУ
БАЖАЄ ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ
І ВСІМ УКРАЇНЦЯМ СВІТУ
ДИРЕКЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ОСЕРЕДКУ
КУЛЬТУРИ ім. СВ. ВОЛОДИМИРА
ОАКВІЛЛ, ОНТАРІО
ХРИСТОС РАЖДАЄТЬСЯ!

*Іще б десяток років протягнуть
І можна лаштуватися у путь,
Де ні машин, де не скриплять вози...
— Агей, кістлява, соб-цабе, вези!*

*Геть вийшли все терпіння і снага,
— Вези, якщо не хочеш батога!*

1973

**

*Вселився в душу біс,
не покида ї на хвилю.
І те йому не так,
і це йому не так.
Несила більше стримувати атак,
Його я,
відчуваю,
не осилю.
Що не візьми — ніде ж нема пуття.
Кругом — куди не глянь —
немає діла...
О, як вона оскому нам набила,
Ця видимість чудесного життя!*

1981

**

*I насухались,
I набачились,
I ні разу перед світом
Не пробачились.*

*Все омріяне
Мілко сіяне,
Нерозумними руками
Перевіяне.*

1964

**

*Ой, треба крутитися... Треба
крутитися!
Кривити душою,
Пить — не кривитися,
Гречно промовчать, де слід щось
сказати.
Вставити слівце, де б годилося мовчати.
Знати — кому сувеніра якого,
Що — для дружиноньки, що — для
самого...*

*Треба, ой, треба уміти крутитися,
Тільки ж як людям у вічі дивитися?*

1981

**

*Як це нелегко: скинути ношу літ
I по-новому глянути на світ,
I в цьому світі знов себе знайти,
Вернувшись чар первісної мети.*

1986

*Одрубайте в мене руку,
Пересилю біль і муку, —
Дам собі пуття.*

*Чи зненацька втрачу ногу.
Все однознайду дорогу
До людських тривог.*

*Одніміть же слово рідне,
Біль світ мені побліднє
До кінця життя*

1987

**

*Не поспішаймо славити вождів.
Ще не відомо, як воно складеться.
Вже краще після праведних трудів,
Коли покинуть світ їм доведеться.*

*Бо кожному, хто покидає цей світ,
Ще іспит смертю витримати слід.*

1988

**

*При всіх волонтеризмах і застоях
Ходив у позитивних він героях.
Тепер, коли дійшло до перемін,
В героях знову опинився він.*

1988

Цією добіркою поезій Олександра Підсухи бажаємо хоч скромно відзначити 70-ліття цього відомого українського поета і громадянини. На мної літа, Олександре Миколайовичу!

Третю добірку поезій Ганні Черінь читайте в наступному числі «Нових Днів» — Ред.

СТАНОВИЩЕ ДЦ УНР

в справі узаконення української мови як державної

Державний Центр Української Народної Республіки в екзилі неодноразово заявляв своє становище щодо узаконення української мови як державної в Україні.

Тепер, коли ця справа стоїть офіційно на Сесії Верховної Ради УССР, ми ще раз стверджуємо, що українська мова була узаконена як державна декретом Директорії УНРеспубліки з 1-го січня 1919 року... Сили, які пропагують політику двомовності та ставлять собі за мету закріплювати дальшу русифікацію в Україні мусять бути зневалізовані.

Українському народові має бути привернено його природне право на рідну мову, державний статус якої мусить бути закріплений конституцією або окремим законом, тим самим буде забезпечено її повноцінне функціонування у всіх сферах життя, як також будуть створені успішні умови для її дальнього розвитку та піднесення престижу в Україні.

Від ступеня розвитку і ретельного функціонування української мови залежить доля українського народу, бо мова — це найвищий вияв його культурної ідентичності, основа його духовного життя.

I. Самійленко, голова уряду УНРеспубліки в екзилі.
B. Жила, керівник Ресорту Культури й науки.

Ірина КАЛИНЕЦЬ

КОБЗАР

з вдячністю дарую д-ві Іванові Чинченкові

Панове-Браття, пробачте. Знаю це діло не бабське — по Дикому Лузі приблудою, до Січі — на вічне. Та лише пісня Ваша у грудях, стяги малиново-палені, вольні стяги Батьківщини. Та лише повняться очі, ніжні очі дівочі: запорожці мої, за-порожці.

Так тихо тут, так тихо й велелюдно
Ні скрику вітру. Не зовуть сичі
І навіть коні стихли. І повсюдно
Дзвенять тремтливі вогники. Вночі
Як вогненні джмелі, люльки розжарені
А дим малює голубі ключі
Над головами схиленими. Гей, Кобзарю,
Заграй нам думу, думу для душі.
Щоб серце стрепенулось під ударами співочих струн.
У братньому коші — ми візія, оманне марево волі
Хитке й невірне наче комиші,
Що на сплавах ростуть у дикім полі
І правда, найжорстокіша в житті,
Що побратими гинуть у неволі.

Що струна, то гамера, то сива голова у задумі похилена, наче дерево вітром роз'яреним попід небом холодним, захмареним. Ні одної могили, ні одноЯ довкруги, лиш далекий, тужливий неспокоєний звук. Лише те жиботіння, легкокриле скімління на журбу, на поталу... Гей, замало, замало, слів замало, Кобзарю, щоб розвіялись чари — цей жертвовності хміль, бо поспіль — із лісів, гір і піль йдуть вмирати за славу, за облудну лукаву... Крові і сліз до колін.

А на морі не весла (очі кригою впали в розпуку) — то козацькі руки. Сніг біліє на вусах. Сніг дорогою стелеться: Може ми незабуті? Може ми ще повернемось??

Заскіміло затихло, серце стало на мить цю, наче небо зазорене, серце горде, нескорене серце, серце горде з дум обважніле. І в козацькому тілі звирувало завзяття: із ворожим поріддям, із лукавим, негідним нам повік воювати. За брата! За Товариша — Брата.

Оце єднання в слові і у крові
Оце єднання днесь благослови.
Не просим, Боже, вічної любові
Але єднання просим, щоб не стих,
Не оскудів цей голос віщій,
Не перелився в баболіпний дух,
Коли до зір все вище й вище
Здійметься просьба наших рук.
Оце єднання в слові й крові,
Оце єднання дай нам днесь.
Не просим, Боже, вічної любові,
Але єднання, що сильніш над смерть.
Затихли зорі, світ затих.
І біле стишилось світання
лиш ледве вловлене зітхання

З чиїх грудей, із уст яких
Так змерзло, грудкою застигло?
Так протремтіло, як сльоза?
Самотній стомлений Кобзар
У далину свій шлях подибав...
Мости віків на стику струн —
Лиш торкни, ѹ озветься лячно
І сивим привидом козацтво
Прониже душу наче струм
І на мандрівку в світ і в сніг
В Різдв'яну ніч теж покличе.
Самотня я. І таємниче
Росте видіння коло ніг.

ВІДРОДЖЕННЯ УАПЦЕРКВИ В УКРАЇНІ

Згідно з повідомленням УЦІС, 20 жовтня 1989 р. відбувся у Львові Собор священиків і вірних УАПЦеркви з терену Львівської області. Присутніми на ньому були і священики, що ще перебувають в юрисдикції Російської Православної Церкви і Московської Патріархії. Собор звернувся до єпископа тієї Церкви Владики ІОАНА БОНДАРЧУКА з проханням взяти під свою духовну архіпастирську опіку УАПЦеркву. Свою згоду Владика Іоан попередив виходом із складу єпископату Російської Православної Церкви і Московської Патріархії.

Водночас Собор схвалив покликати до життя і дії Львівську Епархіяльну Раду.

В неділю 22 жовтня в церкві свв. апп. Петра і Павла у Львові Владика Іоан відправив свою першу архиєрейську Службу Божу. Сослужили йому оо.: митр. прот. Володимир Ярема, Мирослав Максимович, Іван Пащуля і Микола Кавчак. Були на цій відправі священики і вірні з Житомирської області, які прибули, щоб ознайомитись з діяльністю УАПЦеркви на Львівщині. Під час Св. Літургії Владика Іоан руко положив бр. Юрія Бойка у сан диякона.

З особливою увагою вислухали вірні проповідь Владики Іоана та його архіпастирське звернення до українського народу. Текст цього звернення друкуємо нижче.

ЗВЕРНЕННЯ
Архіпастиря Української Автокефальної
Апостольської Православної Церкви
до усіх християнських синів і дочок
українського народу.

Боголюбний український народе! До яких пір ти будеш рабом у своєму домі? До яких пір ти будеш підкорятися чужим духовним керівникам поневолювачам? Пора вже самим господарювати! Вже надокучило переходити з одної неволі в іншу, з одного рабського ярма в друге. Хіба ж це воля, коли ти тікаєш з одного духовного рабства в інше? Воля — це коли ти сам собою розпоряджаєшся, коли ти сам собі господар. Твоя історія, український народе, це тяжкий, кров'ю политий, щедро

усіяний тілами хоробрих, мученицькою смертю полеглих славних твоїх синів і дочок, тернистий шлях до цієї волі.

За цю волю боролися ті, хто являється гордістю нашого народу, славні лицарі землі нашої, козацтво запорізьке, опришки, гайдамаки, січові стрільці. І втіленням цієї волі являється наша УАПЦерква, апостольська, тобто самостійна, православна Церква.

Заслуги її перед народом Твоїм, Україно, важко виразити словами, настільки вони величні і славні. Недарма ті, хто хотів поневолити Тебе, Україно, прагнули в першу чергу знищити те цілюще джерело, котре живило волелюбні пориви Твого народа, тобто українську незалежну Церкву.

До 1686 року Україна мала свою самостійну Церкву. І сьогодні, через триста три роки, український народ стоїть перед вибором, чи залишатися під керівництвом Русько-Московської Православної Церкви, чи перейти під керівництво Римської, також не рідної нам Церкви, чи, може, нарешті усвідомити те, що пора вже самому стати господарем в своїм домі без вказівок і керівництва зі сторони, а справду вільними, справду самостійними.

Під домом Твоїм, Україно, я розумію Храм, Твою Церкву — українську незалежну самостійну, тобто автокефальну Церкву апостольську православну, яка буде жити тими прекрасними обрядами, котрі український народ набув за свій історично-церковний шлях.

Споконвіків твоєю вірою, український народе, була віра православна, прийнята великим київським князем Володимиром, віра з тодішньої Візантії, тобто віра апостольська православна. Цією вірою, вірою апостольською православною Ти, український народе, живеш уже тисячу років. Вдумайся в це — 1000 років! Ми, українці, також хочемо мати свою Церкву, як мають її інші народи, як має її, скажімо, грузинський народ. В 1917 році, після лютневої революції, Грузія проголосила в себе Грузинську Автокефальну Православну Церкву. Волею народу керівник її отримав титул патріярха. Православних грузинів десь близько 8 мільйонів. А нас є понад 50 мільйонів, то чому ж ми не можемо мати свого патріярха? Виступаючи з цим зверненням, хочу визначити своє відношення до наших братів і сестер по вірі і крові — українських католиків. Вважаю, що вони мають повне право для визнання своєї віри, і висловлюю надію, що між Українською Православною і Українською Католицькою Церквами будуть братські стосунки, відносини миру і любові, як заповів своїм послідовникам Господь наш Ісус Христос.

І я, єпископ Іоан, милістю Божою і волею віруючих українців соборно покликаний до відродження української самостійної Церкви, як архиерей закликаю вас приєднатися до складу Української Автокефальної Апостольської Православної Церкви греко-українського обряду, щоб з ласки Божої всі разом ми могли молитися **направду** За Україну, за її долю, за честь і славу, за народ!

Милістю Божою смиренніший єпископ ІОАН

НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

B. С. ТАРНОПОЛЬСЬКИЙ

ЗАБЕЗПЕЧМО НАШУ МАЙБУТНІСТЬ

(Промова на Всеукраїнському з'їзді Союзу Українців Самостійників у Реджайні 18 серпня 1989)

Я розіпічу з висловлення думки, чому Союз Українців Самостійників, з його трьома інститутами й Колегією Св. Андрея, є такою важливою частиною життя української етно-культурної групи в Канаді й таким корисним для самої Канади:

1. Треба пам'ятати, що — крім дуже рідкісних винятків — українські люди, які імігрували до Канади перед Другою Світовою війною, прибули сюди з економічних причин, щоб здобути рівні з іншими нагоди для себе і своїх дітей, що було неможливе в їхній власній поневоленій країні. Це були люди з великою амбітністю, енергією і винахідливістю, але з дуже малою освітою й можливістю застосувати ці свої притамети. Тому СУС та Інститути стали надзвичайно важливими у двох підставових аспектах:

a) Вони давали форму тренування провідників і постійної освіти для тих дорослих, які вже не могли повернутись до школи. Від самого початку ці інститути й Українська Православна Церква, яку вони допомагали створити, були демократичними інституціями, керованими обраними репрезентантами. Вони стали місцями тренування для демократії і самоуправи, яких українцям відмовляли на протязі століть в імперіях, частиною яких вони були.
б) Інститути давали надіннення молодим здобувати більше освіти. Вони забезпечували молоді притулок і товариство для подолання ізоляції і відчуження, які стали б неминучим наслідком пересадження цих людей з фермерських околиць Західної Канади або з менших індустріальних і гірничих осередків Середньої Канади в такі міста, як Саскатун, Едмонтон, Вінніпег і Торонто, де вони мали отримати університетську освіту.

Але я не бажаю продовжувати схвалювати те, що булосяягнено в минулому. Радше, я волію заглянути в майбутнє, базуючись на найважливішій заяві світового суспільства від часу Другої Світової війни, цебто на Універсальній Декларації Людських Прав з 1948. Вступний параграф забезпечує:

ВИЗНАННЯ ПРИРОДНОЇ ГІДНОСТИ І РІВНИХ НЕВІД'ЄМНИХ ПРАВ УСІХ ЧЛЕНІВ ЛЮДСЬКОЇ РОДИНИ Є ФУНДАМЕНТОМ СВОБОДИ, СПРАВЕДЛИВОСТИ І МИРУ В СВІТІ...

Це виправдовує те, що ми повиннісясяягнити в цій країні не лише для себе, але й для інших, а також що ми повиннісясяягнити для наших братів і сестер у Східній Європі, не тільки тому, що вони наші брати і сестри, але тому, що вони є «Членами Людської Родини». Я розгляну це в двох перспективах — 1) Групові й Людські Права з внутрішньої перспективи; 2) Групові й Людські права з перспективи міжнародної.

1. Групові і Людські Права в Канаді

Згідно з стандартами людських прав, адоптованих Об'єднаними Націями й базованих на практичній реальності у цій країні, в жовтні 1971 р. Федеральний уряд прийняв офіційно політику багатокультурності. В 1982 р. 27-ма Секція нашої нової Хартії Прав закріпила цей принцип як основну напрямну для цілого Хартії. Вкінці, в 1988 році канадський парламент прийняв Акт багатокультурності (Multiculturalism Act).

Дозвольте мені коротко віддати данину фактів, що це сталося завдяки праці різних українських організацій та осіб й інших етно-культурних груп.

Треба пам'ятати, що ще в 1963 році Федеральний уряд призначив Королівську Комісію для справ «Двомовності і двокультурності». Сама назва комісії виключала всяку роля інших етно-культурних груп, крім британської і французької. Проте, закінчивши репорт комісії в 1967 році, зверення величного числа організацій і окремих осіб заставили членів комісії усвідомити, що потрібний ширший погляд на справи культуралізму. Члени нашої етно-культурної групи були в цьому, мабуть, найважливішим фактором, бо наші 34 звернення й домагання майже двічі перевищували звернення всіх інших не-britанських і не-французьких груп, від яких разом прийшло лише 19 звернень. У наслідку репорту меншості професора Я. Рудницького і величезні зусилля сенатора Юзика стали головними факторами у вирішенні цього процесу.

Реалізуючи політику багатокультурності, в минулому значні фонди призначувано передусім на підтримку «фольклорних» імпрез. Скажу зразу, що підтримка таким імпрезам дуже важлива. На жаль, багато таких «фольклорних» імпрез намагаються тільки зберігати культурні традиції, нічого до них не додаючи, не творячи живого творчого аспекту.

Я хочу цим сказати, що лише творчі індивідууми, яких є дуже мало, спроможні розвивати культурні традиції, надавати їм нових і живих форм. І саме такі індивідуальні зусилля є абсолютно конечні, якщо наше культурне життя має виявити вітальність, радше ніж бути блідою тінню оригіналу.

Тому ми мусимо присвятити багато більшу частину наявних фондів для підтримки, навчання і творчості наших здібних і винахідливих артистів. Ми мусимо собі усвідомити, що талант і вартість цих людей є по своєму така ж важлива, як талант адвоката, лікаря, професора університету чи політика, тільки набагато рідший і такі індивіди повинні мати можливість заробляти на життя так, як кожен з нас і на такому ж рівні. В великий мірі ми повинні додавати до урядових фондів, щоб такі творчі індивіди мали належну плату.

Друге, хоч я вважаю, що почування культурної ідентичності не вимагає, щоб усі члени етно-культурної групи добре знали рідну мову, все ж таки, якщо певне число людей не знатиме і не вживатиме мови свого народу, якщо не знатиме його історії і культури, то ця культура завмре. Згадаю бодай два способи при допомозі яких ми мусимо зберегти і розвивати знання нашої культурної спадщини та вживати нашу мову.

Перший, — це знову творчий індивід. Потрібні роки праці щоб написати підручники, словники, граматики, книжки з літератури, політичних наук, історії і

соціології — англійською і українською мовами. І це критично вирішальне для збереження української спадщини в Канаді. Це довга, тяжка, самітня праця, яка потребуватиме нашої підтримки для індивідуальних дослідників і авторів.

Як відомо, ми домуглися створення Канадського Інституту Українознавчих Студій при Альбертському університеті, двох катедр у Торонтському і Йоркському університетах в Онтаріо та Українського Студійного Центру при Манітобському університеті. Хоч урядова допомога для цих інституцій значна, ми мусимо доповнювати потрібні кошти на ведення цих інституцій не тільки тому, щоб вони зберегли незалежність рішень, але й тому, що уряди зменшують свої субсидії.

Друга фаза в цьому розвитку й еволюції — це навчання наших дітей. Досвід у вивчанні будь-якої мови показує, що для тривалого успіху навчання мови мусить починатися в ранньому віці й мусить вестись інтенсивно. Вивчати українську чи будь-яку іншу мову лиши один вечір в тижні або в суботу вранці, та ще й молодим людям уже в середній школі чи в університеті — це краще, ніж ніщо, але й тільки. Ми мусимо запезпечити навчання мови й цінування своєї культури вже в дитячих садках і продовжувати на цілоденний базі в регулярній шкільній системі та в наших інститутах під час літніх курсів.

Проте, рівночасно ми мусимо собі усвідомити, що тільки незначна частина наших дітей, навіть після такого навчання, зможе достатньо розуміти і вживати українську мову. Величезна більшість — чи це через відсутність відповідної кількості українських дітей у їхній околиці проживання, чи то через мішані подружжя й брак нагоди вживати українську мову, ніколи не зможе піднести понад «кухонну» українську мову або не осягне і цього рівня. А це замало, щоб розуміти біблію чи проповідь по-українськи; і це рішуче замало, щоб брати участь на базі рівності в організаційному житті громади! Що ж нам робити з цією значною більшістю? Що ми робили з ними в минулому? Ігнорували їх, змушували їх почуватися неосвіченими ігнорантами тому, що вимагали тільки української мови в наших церквах і організаціях. І це стосується не тільки наших дітей, але і їхніх не-українських дружин, число яких постійно збільшується.

Якщо ви обсервуєте юдівську групу, яка, мабуть, найуспішніше зберігає свою культурну спадщину в найрізніших умовах, ви завважите, що в Північній Америці майже всі синагоги і всі юдівські організації вживають англійську мову як підставу для найбільшого числа учасників. Ключеві частини релігійної служби звичайно ведуться гебрейською мовою, але комунікація відбувається мовою, яку знає більшість, цебто англійською, а в Квебеку подекуди французькою. І це не зважаючи на те, що в такому місті як-Торонто вони мають більше дітей у цілоденних приватних гебрейських школах, ніж українці в своїх.

Наши дотеперішні методи затримують наші церкви й участь у наших організаціях тільки для тих канадців, що розмовляють українською мовою, але з кожним роком їхнє число меншатиме, хібащо матимемо нову масову іміграцію, як після Другої Світової війни. І навіть тоді ми втрачатимемо десятки тисяч, а згодом і сотні тисяч людей через модерні засоби комунікації.

Бо навіть франкомовні квебекці підпадають під переважний вплив англомовної комунікаційної системи. І зам'ятаймо, що вони вдесятеро численіші за нас і 9/10 з них живе в одній провінції, тоді як ми широко розкинуті. Їхня кількість і концентрація — це ключі до збереження мови. Нам бракує цього.

Як я щойно згадав, дуже важливим фактором у збереженні і піднесенні нашої багатокультурної спадщини була б іміграція. Чи це через еволюцію гласності, яка допустить нову еміграцію, чи навпаки, повернення давніших утисків спричинить збільшення втікачів, — дуже можливо, що наша іміграція з Східної Європи до Канади зросте. Чи ми готові її прийняти і підтримати? Українська Канадська Іміграційна Допомогова Служба дуже потребує фондів. Чи ми зробили все, щоб цьому зарадити? Я сумніваюся. Крім того, існують країни, як Парагвай, де поселилось тисячі українців після Другої Світової війни й живуть там у крайній нужді. Невже ми не можемо допомогти їм там, або спровадити хоч частину з них сюди?

Це природно привело мене до моєї другої теми.

2. Права Людини і Народів у Світі

В 1966 р. Генеральна Асамблея О.Н. включила принципи Універсальної Декларації в зобов'язуючу Угоду про громадянські і політичні права, яку прийняло понад 85 країн, у тому числі Канада, СРСР і Українська РСР. Перший параграф цієї угоди звучить:

Усі народи мають право на самовизначення. На підставі цього права вони вільно визначають свій політичний статус і вільно розвивають свої економічні, соціальні та культурні процеси.

Але я мушу підкреслити, що саме з уваги на це право ми не можемо сподіватись, що наш уряд чи уряд будь-якої іншої держави буде домагатися незалежності України і інших поневолених націй Радянського Союзу. Це факт, що уряди дуже неохоче вмішуються в справи інших держав, зокрема коли йдеться про заохочування до їх розвалу.

Ми мусимо пам'ятати, що дуже мало урядів (за винятком канадського) були готові підтримати Бангладеш чи Біяфру в їхній боротьбі за незалежність. Навіть колиsovетські війська придушували визвольні рухи в Східній Німеччині (1953), в Угорщині (1956) і в Чехо-Словаччині (1968) жоден чужий уряд не відавався допомогти «борцям за свободу». Тому годі сподіватися, що наш уряд піднese справу незалежності України чи прибалтицьких країн перед советською владою чи то в Об'єднаних Націях. (Ті, що домагаються незалежності України, повинні бути готові ставити цю вимогу в Советському Союзі.) Але я вірю, що коли б права людини в ССР були забезпечені, ці країни осiąгнули б самовизначення самі!

Крім того, коли в 1975 році країни Європи, Канада і США підписали Остаточний Гельсінський Акт, вони підтвердили право на самовизначення такими словами:

Силою приципу рівних прав і самовизначення народів, всі народи завжди мають право цілком вільно вирішувати, згідно з своїм бажанням, свій внутрішній і зовнішній політичний статус, без втручання з-зовні, і реалізувати згідно з своїм ба-

«Ваші вклади та позички
в чужих фінансових установах
збагачують їх власників
і не дають ніякої користі
українській справі

Ваші вклади та позички
в українській кредитовій кооперації
збагачують українську громаду
і допомагають
українській культурі»

УКРАЇНСЬКА КРЕДИТОВА СПІЛКА UKRAINIAN CREDIT UNION LIMITED

295 College St., Toronto	922-1402
2397 Bloor St., Toronto	762-6961
225 The East Mall, Etobicoke	233-1254
3635 Cawthra Rd., Mississauga	272-0468
247 Adelaide St. S., London	649-1671
38 Jackson Avenue, Oshawa	571-4777
1093 Ottawa St., Windsor	256-2955

Користайте з наших фінансових послуг!

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Telex: 06-984797

Інж. ЮРІЙ А. ОХРИМ
Президент

● Консультивна інженерська фірма міжнародного засягу. ● Виконує всі фази плянування, будови і перевірки більших індустріальних проектів у Канаді, США, та в інших частинах світу.

BABY POINT LOUNGE

343 Jane St., Toronto

tel. 767-2623 або 231-6739

ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ НА ВСЯКІ ОКАЗІЇ

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви, в наших або інших залах.

БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТИ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!

жанням свій політичний, економічний, соціальний і культурний розвиток (підкреслення додано).

Якщо визнається, що народи «завжди» мають право і можуть змінювати свій «внутрішній», як також і «зовнішній» політичний статус, вони мусять мати теж право дискутувати свій статус вільно, пропагувати зміну статусу й належати до організацій, які змагаються за таку зміну. З цією метою люди мусять мати забезпеченні фундаментальні свободи і тому я хочу висловитись на цю тему.

Обмежений час дозволяє продискутувати тільки дві підставові свободи — свободу релігії і свободу вислову. Основні параграфи 18-ої і 19-ої статей з Умови про Громадянські і Політичні Права стверджують:

Стаття 18

1. Кожний повинен мати право на свободу думки, совісті і релігії. Це право повинно включати свободу мати чи приймати релігію або віру згідно з власним вибором і свободу — чи то індивідуально, чи спільно з іншими, публічно чи приватно, — вивляти свою релігію чи віру в молитві, практиці і навчанні.

Стаття 19

2. Кожний повинен мати право на свободу вислову: це право повинно включати свободу шукати, отримувати й передавати інформацію та різні ідеї, не зважаючи на кордони, усно, на письмі, в друку, в формі мистецтва чи в будьякій іншій формі власного вибору.

(Не входячи в деталі, згадані вище положення обмежені тільки правовими нормами, які потрібні для збереження публічного порядку, безпеки, здоров'я і моралі.)

У світлі цих домовлень, і особливо тепер, коли Горбачов пробує встановити **гласність**, щоб уможливити дискутувати те, чого раніше не вільно було дискутувати, пригадаймо коротко, що сталося з громадянськими свободами відколи установлено Советський Союз.

З виникненням советської держави і консолідації її сили в роках 1918-1921, безчисленні тисячі людей було вбито, тортуровано, арештовано і заслано. І не тільки через воєнні дії, але також навмисне, через те, що вони були дисидентами. Короткий час у 20-ті роки наступила деяка лібералізація й культурна автономія, що привело до значного розквіту інтелектуального життя національних меншин. Видавалось, що ці зміни охопили навіть верхівку комуністичної партії. Але під час колективізації й наступних «чисток» — згинули мільйони! І хоч на ХХ з'їзді компартії в 1956 р. Хрущов виявив, що загинули тисячі комуністів, він не згадав про мільйони, які загинули голодовою смертю в Україні та в інших частинах Советського Союзу під час колективізації.

1940-41 роки були свідками нової хвили советського терору, цим разом в Західній Україні, коли Сталін і Гітлер поділили Польщу й Советський Союз окупував українські і білоруські території, які до Польщі належали. Мільйони євреїв забрано до нацистських таборів смерті. Люди терпіли і гинули під час відступу советських армій, під час німецької інвазії і під

час повернення советів у 1944 і 1945 роках. Пізніше, як ви всі знаєте, прийшла нова хвиля терору, коли советський режим почав закріплятися знову.

Після ХХ з'їзду партії настало «хрущовська відлига» але і в той час рівночасно велась посила антирелігійна кампанія, під час якої закрито біля 10,000 церков і багато синагог.

А зразу ж після усунення Хрущова в 1964 р. почалась нова хвиля арештів, яка тривала аж до приходу Горбачова.

Як все це могло статися в країні, конституція якої (з 1936 р.) була приголошена деким «найпрогресивнішою в світі», а та, що прийшла їй на зміну, також говорить про основні права, свободи й обов'язки громадян? Відповідь насправді дуже проста: конституція — це тільки клаптик паперу, поки люди її не дотримуються. Уряд, який не респектує своєї власної конституції, не респектуватиме жодних прав.

В Советському Союзі не дотримуватись конституції дуже легко, з уваги на її дволичну формулювку. Стаття 50, наприклад, нібито гарантує свободу вислову, преси, зібрань, демонстрацій, але все це «у згоді з інтересами народу, для посилення і розвитку соціалістичної системи»... Така формулюванка — це рай для юристів. Підставові конституційні свободи залежать від чиєgosь рішення, що хтось не діє «в інтересах народу для посилення і розвитку соціалістичної системи». **Гласність** не матиме гарантій, поки не змінять конституції.

Конституція повинна бути фундаментальним документом, на основі якого діють усі права. Закони, які не згідні з конституцією не можуть бути правосильними. Проте, статті советського кримінального кодексу не є узалежнені від конституції. Тому й більшість дисидентів могли бути суджені за «антисоветську пропаганду й агітацію». Навіть аргументи, базовані на советській конституції можуть вважати там «антисоветською пропагандою». І читання чи розповсюдження таких матеріалів уважалось там «небезпечною роботою». І така інтерпретація була підтверджена указом ще в ширшій формі **вже за Горбачова**, цебто у квітні ц.р.

Врешті, пам'ятаймо, що не зважаючи на двозначно формульовану конституцію, яка часто суперечить своїм цілям, не зважаючи на кримінальний код, який там важливіший ніж сама конституція, советській таємній поліції і цього замало, вона часто арештовувала людей і тримала їх місяцями без суду. Конституційні і юридичні процедури не обмежують сили советської держави, коли вона має до діла з дисидентами.

В цих обставинах ми мусимо переконати Захід, що свобода є неподільна. Позбавлення свободи і людської гідності в одній частині глобу неминуче збіднє і деградує тих, хто в країному стані. Східно-західний детант не можна збудувати на прощені позбавлення громадських свобод. Проте, не може бути зрозуміння і підтримки цього принципу поки ми не станемо зацікавлені також людськими правами в Пів-

---

**ЗРОБІТЬ ПРИЄМНІСТЬ І КОРИСНУ
ПОСЛУГУ СВОЇМ РІДНИМ ТА ПРИ-
ЯТЕЛЯМ, ПЕРЕДПЛАТИТЬ ДЛЯ НІХ
ЯК ПОДАРУНОК ЖУРНАЛ „НОВІ ДНІ“!**

денній Африці і в Центральній Америці, на Середньому Сході і в Китаї. Ми також повинні бути зацікавлені людськими правами не тільки українських, але й югославських, литовських чи татарських дисидентів у Советському Союзі, як також правами чехів, поляків чи румунів у Східній Європі.

Ви запитаєте: що я можу зробити в цій справі? Відповідаю: виявіть своє зацікавлення! Ставайте членами таких груп, як Міжнародна Амнестія чи Міжнародна Комісія Юрістів, пишіть і телефонуйте до них, пишіть і телефонуйте до советських можновладців в окремих справах. Вони реагують на світову опінію. Вони випускали дисидентів і «рефузіоніків» під натиском світу. Тоталітарні держави нині звертають більше уваги на світову публічну опінію, ніж на опінію своїх громадян. Христина Ісаїв з Торонто, працюючи з Амнестією, мабуть, допомогла більшому числові українських дисидентів ніж будь-хто інший з українських канадців.

Друге, ставте запитання. Якщо ви їдете до СРСР чи до Східної Європи, — розпитуйте. Запрошуємо радянських мистецтв, атлетів і туристів відвідати Канаду. Якщо маєте нагоду говорити з ними, будьте гостинні, але дипломатично ставте їм запитання й побачите, що їхні відповіді стають щораз одвертіші. Навіть членів комуністичної партії можна переконати в тому, що однією з ознак цивілізованого суспільства є те, як воно поводиться з своїми дисидентами. Бо в еволюції економічного розвитку маємо постійні зміни й ті, що нині є дисидентами завтра можуть стати лідерами передової думки. Сила права може затримувати над правом сили тільки тоді, коли ми широ віримо й боремось за права тих, з ким ми не погоджуємося.

З другого боку, важливо усвідомити, що від приходу М. Горбачова до влади — в СРСР таки **сталися зміни**. І хоч там все ще переслідують за переконання, помічається більше свободи не погоджуватись і критикувати, помічається стремління дотримуватись правових норм. Було б нерозумно не признати, що політичні свободи там розширилися, хоч економічного прогресу ще несягнено. Але якщо поступ буде продовжуватись з такою скорістю в наступній декаді, як за останні три роки — народи Советського Союзу, включно з нашими братами і сестрами в Україні, осягнуть свої свободи, включно з самовизначенням. Якщо це станеться в процесі мирної еволюції, вони можуть вирішити залишитися в Союзі, але на базі рівних з рівними. Якщо ж ні, — вони можуть вирішити інакше. Було б неправильно думати, що ми можемо звідси вирішувати за них.

Все ж таки, хоч ми повинні бажати М. Горбачову повного успіху в гуманізації советського суспільства, ми повинні переконати його і його прихильників, як **також західну публічну опінію**, що фундаментальну перебудову, справжню **гласність** і повні людські права буде неможливо осягнути в Советському Союзі тільки заохоченням до вільнішої еміграції з СРСР. Хоч ті, що можуть виїхати, повинні мати право на виїзд, — країна не стає вільною, дозволяючи своїм громадянам емігрувати; вона стає вільною, коли вони залишаються й можуть вільно працювати для здійснення своїх ідеалів. Справжня перебудова советського суспільства може настати тільки за двох передумов.

Кредитова Спілка „Союз“ запрошує Вас стати членом і бути співучасником збільшеної допомоги громаді!

Кредитова Спілка „Союз“ старається дати найкращу обслугу для всіх фінансових потреб!

Кредитова Спілка „Союз“ платить найкращі ставки на відсотки за реченеві депозити!

Кредитова Спілка „Союз“ вповні до Ваших послуг!

Просямо звертатися до нас у всіх потребах!

2299 Bloor St. West,
Toronto, M6S 1P1
Tel.: 763:5575

406 Bathurst Str.,
Toronto M5T 2S6
Tel.: 363:3994

31 Bloor Street East
Oshawa, Ontario
L1H 3L9

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ WEST ARKA

BOOK & GIFT STORE

власники

ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІЙ
і син АНДРІЙ

- Книжки, журнали, газети, пластинки машини до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими взорами в гуртовій і подрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилка пачок до всіх країн.

«ВЕСТ АРКА»

2282 Bloor St. W. Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel. (416) 762-8751

1. основні свободи вислову, зборів і організації мусять включати й повну свободу самовизначення народів;

2. фундаментальна свобода релігії мусить включати право українського народу на відновлення Української Православної і Української Католицької Церков.

Будемо сподіватися, що це станеться ще заки тисячоліття офіційного введення християнства на Русь-Україну св. Володимиром стане далеким спогадом.

На закінчення дозвольте підкresлити, що хто хоче здобути права людини для себе й для своїх братів та сестер тут і в Східній Європі, той мусить виявляти таке ж зацікавлення людськими правами інших тут, у Канаді, і в решті світу. Робити менше — це дволічність. Не робити нічого у відповідь на питання: «Хто є мій сусід?» — в світлі науки Христа — це гріх.

Володимир Сурма Тарнопольський, нар. в 1932 р. в Саскачевані, Канада, — визначний і відомий у світі юрист, професор права в кількох канадських університетах, суддя Верховного суду провінції Онтаріо, провідний член багатьох професійних установ і автор кількох важливих праць зокрема з ділянки прав людини. — Ред.

УКРАЇНСЬКЕ ІСТОРИЧНЕ ТОВАРИСТВО

Перше фундаментальне англомовне видання про сталінський злочин у Вінниці

Це видання про терор і знищення советською владою українського населення повинно бути на полицях усіх бібліотек на Заході. Українські установи і меценати можуть висилати гуртове замовлення на це унікальне видання джерельних матеріалів про трагедію у Вінниці.

THE TRAGEDY OF VINNYTSIA

Materials on Stalin's Policy of Extermination in Ukraine During the Great Purge 1936 – 1938

EDITED BY IHOR KAMENETSKY

Книжка складається з таких розділів: Introduction by I. Kamenetsky; I. TESTIMONIES and HEARINGS; II. EVALUATIONS and COMPARISONS; III. GERMAN GOVERNMENT REPORT ON VINNYTSIA; BIBLIOGRAPHY, INDEX, ILLUSTRATIONS.

290 стор., \$25.00 дол. (з пересилкою), тверда оправа.

Замовлення і пожертви на це фундаментальне видання треба висилати на такі адреси:

Для Америки і інших країн треба виписувати чеки на:

Ukrainian Historical Association
P.O. Box 312
Kent, Ohio 44240
U.S.A.

На Канаду:
Ukrainian Historical Assoc.
P.O. Box 95
Etobicoke, Ont. M9C 4V2
CANADA

На Європу:
Ukrainian Historical Assoc.
Postfach 37 02 48
8000 Munchen 37, West Germany

НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

Володимир ЯВОРІВСЬКИЙ

«ОТАКІЙ МИ НАРОД»

(Доповідь на Установчому з'їзді НРУ в Києві)

То що ж, усе-таки, ми за народ такий, запитуємо себе багато століть, запитуємо й нині. А у відповіді чуємо хіба що: «...Нащо нас мати привела? Чи для добра? чи то для зла? Нащо живем? Чого бажаєм? І, не дознавшись, умираєм. А покидаємо діла...» І діла, і наші понищенні храми, і заціковані смалечку комплексом другосортності душі наших дітей, і нашу, прослу лободою й чортополохом історію. Уже вкотре, поліщаємо напризволяще, сподіваючись хіба що на щасливий випадок, що, може, й нам поталанить, якщо доля наша буде в добром гуморі. Та — як зурочено вже кілька століть.

Оскільки ми мовчимо, то на наше запитання — хто ж ми такі? — відповідають за нас сусіди. Близкі й далекі.

Одні кажуть, що ми занадто повільні, ба навіть ледачі. Таки повільні, бо — великі. Та й куди нам було поспішати? Якщо нас ніхто не чіпав, ми неквапливо вилізали на піч — цей багатовіковий полігон нашого характеру, Орали, землю, годували себе, і ще півсвіту, складали повільніших пісень і згадували минуле. Ми таки ледачі, бо нам нікуди було поспішати. У майбутнє? У нас його ніколи не було, хіба що замріє в імлі пробліск надії і знову погасне, як привид. Ми не поспішали, бо у нас завжди було більше минулого, ніж майбутнього.

Інші кажуть, що ми занадто сентиментальні й мрійливі. І це правда, бо мрія — єдине, що рятувало нас від занепаду і байдужості. Ми змушені були постійно вигадувати себе. То в слові, то в пісні, то в малюванні, то в Сковороді, то в Шевченкові, то Софії, то в соборі без жодного цвяшка, то в опішнянському гле-кові, то під пензлем Катерини Білокур. Ми — сентиментальні, бо в нас завжди було багато неба і землі — єде ширяти уяві. Ми сентиментальні, бо мрійливість — це не політика, бо за це нас не переслідували і не саджали до тюрем. Ми сентиментальні, бо — великі.

Кажуть, що ми народ занадто домашній. Правда. Ми рідко відлучалися від свого дому. Врядгоди ходили під Царгород, Варшаву, Москву та до Криму по сіль. Це вже в двадцятому столітті лиха доля розвіяла нас, як мак, по Америках, Канадах, Австраліях. Та все одно більшість залишилася дома, навіть коли нас мільйонами вивозили до Сибіру. Бо ми — великі. Ми таки домашні, бо допомагали іншим навести лад у іншому домі, забуваючи про свій, власний.

Кажуть, що ми співучі. Так, половина з нас завжди співала, щоб не чутно було, як друга половина стогне. Ми — співучі, бо мусимо співати, щоби світ знав, що ми іще є. Зрештою, нам дозволяли співати. По-перше, ми це завжди робили красиво, а по-друге, коли людина співає, тому, хто слухає, це нічим не загрожує. Тому й особливо ми прославилися кобзарями — незрячі і руки зайняті кобзою, хай співає.

Кажуть, що ми — сепаратисти. А яким нам бути, коли нас століттями пропускали крізь сепаратор, з кожного покоління відбираючи «вершки» для Петер-

бурга і Варшави, для Відня і Москви. Тим, які залишилися дома, було легше від того, що ними керують все-таки «свої» розумовські чи безбородьки, ворожилови чи брежнєви...

Кажуть, що ми «самостійники». І то правда. Вистояли під татаро-монголами, під турками, під поляками. Вистояли в тридцять третьому і в тридцять сьомому. Вистояли під фашизмом. Вистояли під чернобильською близнаковою. Що там іще? Вистоймо! Ми не лише самостійники, а й самосійники, бо нагадуємо спориш — чим більше нас топчуть тим більше входить наш корінь у землю. Одначе ми «самостійники» особливі: за всю нашу довгу історію — ми лише кільканадцять років мали відчуття своєї державності були господарями своєї долі, але й за це платили за найжорстокішим рахунком: за роки хмельниччини — розквиталася Катерина, за літа ленінського відродження — виставив кривавий рахунок Сосо Джугашвілі, в миру — Сталін. Отакі «самостійники — самозастійники».

Кажуть, що серед нас багато перевертнів, більше, ніж дозволено на душу населення в інших народів. Куди дінешся — правда і це. Історія й доля так несамовито нас перевертали в своєму казані, що тільки найсильніші встигали стати з голови на ноги, а решта такими і залишилася до гробової дошки. Так що ми самостійники в перевернутому стані. Хоч би хтось із сусідів підійшов та сказав: станьте, нарешті, на ноги, посполіті, добродії товариши! П'ятий рік ми вже дивимося на світ іншими очима, а ви й досі стоїте на голові! Встаньте, скільки можна? Інші вже перемогли атрофію й ідуть далі!

Кажуть, що ми націоналісти. Теж правда. Причому унікальні націоналісти. Без мови, без історії, без суверенної республіки, без національної свідомості, без землі (тільки отруєна хемікатами й радіацією територія), без власної історичної символіки, без власних виходів на міжнародну арену, без національної інтелигенції, без... а втім — все одно «націоналісти», бо хочемо все це мати. Ще кілька років тому були «нормальними» народом, а сьогодні, під приливну хвилю перебудови захотіли й собі. Не загони міліції особливого призначення, не концтабори на півночі та в Сибіру, а демократії. Ні, таки націоналісти.

Годі! Наш портрет допише час. Або у вигляді чергового доносу на цілий народ, або у вигляді жорстокого, але чесного пророцтва («Загинеш, згинеш, Україно, не буде й сліда на землі...»), або в могутньому самовідродженні народу, який так важко, з тріском у суглобах, випростується сьогодні й запитує кожного стрічного: що ж ми за народ такий, що йшли і йшли від Володимира Великого, а прийшли до Володимира Васильовича? Від княгині Ольги, яка послала сусідам голубів із запискою, до Валентини Семенівни, якій підсовують «подметные письма» під двері на захист росіяніна Іванова і вірменина Гдяня.

Допише час. Таки допише, якщо не випаде перо з його знесиленої від лейкемії з Чорнобиля руки.

А поки, що — ми є. Повільні, ледачі, сентиментальні й мрійливі, домашні й співучі, сепаратисти і самостійники, перевертні й націоналісти — всілякі, бо нас багато. Вдома і по світах.

То які ж ми насправді, якщо багато хто на планеті довідався про нас тільки після квітня вісімдесят шостого, після Чорнобиля? Так, ми — всілякі.

КРЕДИТОВА СПІЛКА «БУДУЧНІСТЬ»

ДЛЯ ВАШОЇ ВИГОДИ ТА ПОСЛУГ

- дарові обслуги за електрику, газ і телефон
- едукаційні та пенсійні конта
- термінові депозити
- реєстраційні пенсійні пляни
- моргеджові позики
- особисті позики
- позики на авта
- лінія кредиту
- вогнетривалі скриньки
- грошові перекази
- подорожні чеки

і багато більше!

140 BATHURST STREET, TORONTO, 363-1326
2253 BLOOR STREET WEST, TORONTO, 763-6883
4196 DIXIE ROAD, MISSISSAUGA, 238-1273

Звертайтесь до нас завжди з повним довір'ям.

ARKA LTD

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюрове приладдя, різьба, вишивки, нитки, панама, образи, вишивані блюзки, кераміка, платівки та касетки, друкарські машинки, обручки й заручинові перстені, різдвяні та великовідні прибори, великий вибір дарунків.

575 Queen St. West. Toronto, Ont.
Tel.: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6

YAR HALABAR

YAR'S KID'S THINGS
CHILDREN'S CLOTHING AND FURNITURE

Дитячі убрання і меблі

2314 BLOOR ST. WEST
TORONTO, ONT., M6S 1P2

(416) 767-7860

Ось програма, яку я отримав з Києва на З'їзд народних депутатів СРСР.

«Сотні років рабства наклали на народ України глибокі сліди, які не дали нам вчасно включитися в нове життя країни і вибрати в Верховну Раду СРСР людей перебудови. На З'їзді нашу делегацію очолюють люди застою. Наша національна культура розчавлена. Наша рідна українська мова повністю витіснена із сфері науки й культури, відсутня в урядових колах. Це призвело до повного духовного зубожіння народу. З'їзд відбувається в атмосфері загального замовчування кричущих катастрофічних проблем нашої республіки. На території України, яка складає 2,7 відсотка території СРСР, сконцентровано понад тисячу шкідливих хімічних підприємств, що отруюють усе живе навколо, а Україна використовує з їх продукції лише сім відсотків. На території України працює тринадцять енергоблоків, планується довести їх до двадцяти трьох.

Атомні відходи звозяться до нас із багатьох зарубіжних країн та союзних республік. Саме лише перевезення атомних і хімічних відходів небезпечно для життя людей. У Чорнобилі будується новий завод по переробленню ядерних відходів. У Хмельницькій області будується велетенський завод по переробці шкідливих відходів хімічної промисловості, який буде обслуговувати не лише європейську частину Союзу. Під Білою Церквою, в Сквири, знову відведена величезна територія під поховання атомних відходів. Тисячі гектарів плодючих земель забрала на АЕС союзного підпорядкування, енергією якої користувалася сусідні країни та союзні республіки. Століттями ця територія буде пустельною, буде наганяти страх і моторошність на випадок стихійного лиха, повеней, ураганів. У цьому страшному горі нас залишив напризволяще наш республіканський уряд та й уряд все-союзний, наче проблеми Чорнобиля вже не існує. Міністерство охорони здоров'я України розв'язало цю проблему, піднявши максимально допустиму дозу радіації в десятки разів. Благаю вас, Володимире Олександровичу, від мільйонів онімілого українського народу — прорвіться на трибуну і скажіть про це.

Коваленко Ганна Володимирівна. Київ-212, Героїв Дніпра, 6, квартира 74».

Не прорвався, не пустили свої ж таки. Вже згодом я довідався, що літня українська жінка всі свої зароблені гроші тратить на... цупкий папір і фломастери, пише від руки екологічні плакати з цифровими вкладками і простоює з ними на Хрестатику, біля входів у метро. Міліція забирає в неї плакати, цькує і по-горожує, а Ганна Володимирівна знову пише їх і виходить на вулицю.

Отож ми і — такі.

Та після З'їзду, на Мінський райвиконком, у розірваному конверті я отримав лист від киянина Бобка (правда, без імені та без адреси). Ось фрагмент його:

«Последний наш тебе совет
От имени рабочих:
Ты рухом не мути нам свет
И не ищи охочих.
Надо историю учить,
Писака неудавшийся.
Всегда вас били, будем бить.
Оуновцев зарвавшихся».

Володимир Яворівський

Далі в автора здали нерви, і він перейшов на прозу: «Я хохол и работяга. Если призовут таких, как вы, вешать, то я всегда готов, как пионер... Запомни сам и прочти своим желтопузым бандеровцам-петлюровцам. Київ. 17 липня 1989 г. Бобко».

І це — також ми.

На мітингу в Донецьку 23 липня цього року кандидат технічних наук з Донецького політехнічного Звязінцев назвав прохання перейменувати Ворошиловський район міста на Шевченківський «оголтелим українським националізмом», а службовець однієї з шахт — назвав це «великоукраїнським шовинизмом». Це тоді, коли в мільйонному Донецьку досі немає жодної української школи і, мабуть, не буде найближчим часом, бо на запит, групи народних депутатів СРСР з цього приводу перший секретар Донецького обкому партії товариш Винник навіть не відповів...

Що ж, страйкарі донецьких шахт, які своїми гумарами зачорнили мармурові плити перед будинком обкому, але не витоптали троянд, — не ставлять у своїх вимогах державність української мови. Не ставлять. Не вина це їхня, а — біда. Однаке вони, товаришу Винник, уже вимагають відкликати Вас із Вашим колегою, головою облвиконкому Кучеренком з народних депутатів СРСР та з Ваших посад, вимагають демократичного закону про вибори і відміни шостої статті Конституції СРСР. Тих псевдошахтарів, яких Ви виставили для розмови з Горбачовим у Донецьку, і які ганьбили свій народ на увесь світ («дайте колбасы, и мы забалакаем на украинском языке...») справжні шахтарі ненавидять також. У Макіївському страйкомі мені про це говорили відверто.

Так що і такі ми. Навіть, якщо нас десятиліттями денационалізували, вбивали не лише національну, а й елементарну свідомість. Бачите, все одно в нас пробуджується гідність. Я казав уже: ми ,як спориши. Там, під донецьким, російсько-українським жаргоном-покручем — все одно живе душа нашого народу.

Так, ми повільні. Дуже повільні, бо неймовірно стомлені. Лише в двадцятому столітті над нами було

здійснено всі можливі експерименти. І економічні, і екологічні, і фізичні, і політичні, і — духовні. Гвалтівна колективізація, яка розчавила аграрний талант нашого народу, яка довела нас до нечуваного штучного голодомору (на землі, де й телеграфний стовп може коржі родити!), ми були відкинуті до випадків людоїдства. Це — також правда про нас. Ми пережили сотні економічних реформ, але кожна з них лише вищиковувала нас у довжелезні черги. І тому ми звикли запитувати — хто останній, забуваючи запитати — хто ж, усе-таки, перший? Гідромеліоратори й хімізатори, обібривши нас до нитки, обіцяли нам земний рай, а ми — голодні, з порожньою казною, без річки, без землі, без повітря. На зліденіні наших базарах новоявлени, ядерні, мародери, продають яблука та самосійну картоплю з тридцятикілометрової чорнобильської зони.

Ціла черга висуванців-лобод (згадайте «Собор» Гончара), за кілька грамів золота на груди з Москви — продали і нашу землю, і наше повітря, і нашу воду і нас усіх, гамузом. А тепер — і майбутнє наших дітей.

Отакий ми народ, якщо посереднього, не позначеної ні богом, ні природою партійного лідера Шелеста, який одважився назвати, що продукує республіка, та не дуже забороняв говорити рідною мовою, — вважаємо й нині національним героєм.

У двадцятому столітті ми пішли за комуністами, бо повірили в ідею соціалізму, за якого зможемо залишитися нацією зі своєю культурою, мовою, матеріальним достатком, своєю вірою і правою, своєю історією й державністю.

Отакий ми народ, що нас нищили голодом, мільйонами вивозили в концтабори, розстрілювали в казематах, змушували продавати один одного, готовували з нас янічарів, а ми й сьогодні віримо — він можливий, соціалізм з людським обличчям, аби лише з-за стalinсько-брежневської маски проступили живі й рухливі його риси. Тому саме комуністи, недоцковані, не пересаджені до тюрем, не загнані в психушки українські письменники заснували Народний рух України за перебудову. Заснували тоді, коли стало очевидним, що перебудова на Україні йде шляхом удосконалення застою, що скрипуча командно-адміністративна система малоросійського взірця знову залишить нас на задвірках історії, а сама відрапортуює до

Москви, що і перебудова, і відродження України — це вже реальність, з якою пора «кончать» і розпочинати репресії проти тих, хто занадто випростався.

Кажуть, що ми все робимо в останню чергу. І все ж ідея Народного руху України за перебудову народилася вчасно. Спершу думалося про фронт. Але... та-кій ми вже народ, що якби стали створювати народний фронт, то у нас би був перший український, другий український, третій... І тоді треба було б вводити котрийсь із білоруських. Таки — Рух. Після вічної мерзлоти, застою, і, стагнації — тільки Рух. Як виклик економічній, політичній, духовній, національній атрофії українського суспільства, в якому разом з нами задихаються мільйони росіян, євреїв, угорців, поляків, білорусів, молдаван, гагаузів, греків, кримських татар, болгар, німців, вірмен... Нам просто нічого ділити в нашему спільному домі. Нічого, крім спільніх наших бід і смутків. Відроджена, демократична, духовна, багата, економічно розвинена, екологічно чиста Україна їм потрібна так само, як і нам. І ніхто нас не спровокує на ворожнечу, бо вирішити все це зможемо лише разом. Для України ми всі однакові тим більше, що ми однаково скривджені. Великодержавною брехнею, чиновницькою бездушністю, знесобленням національного обличчя кожного з нас, дефіцитами й примарністю нашого майбутнього.

Рух уже народився. Під гуркіт ортодоксальної критики й тотального шельмування. Ми всі так облиті брудом, очорнені, що схожі на шахтарів, які вийшли з лави. Це — символічно, це об'єднало нас більше, ніж поплескування по плечу. Рух уже народився і народжує вже інший народ. Але він водночас ще тільки народжується. З переламаних ребер комуніста Кагарлицького, з переборення страху й отупіння людей. Хто б міг подумати іще кілька років тому, що тихий поет з Тернополя Петruk-Попик буде здатен на мужність для багатьох незвичну, що велика група одеситів поїде до Кишинева не по імпортне дрантя, а щоб створити Одеську організацію Руху.

Так, у Русі сьогодні є всеого: є крикуні й демагоги, є люди «зі страху», які сміливішають лише в натовпі, є оплачувані провокатори, але є й ті, які заплатили за нинішню гласність літами ув'язнень і понурого мовчання, є й неврастеніки, здатні ділити факел і людей лише на «ганьба!» і «слава», але є й сотні особисто-

FOR COURTEOUS FRIENDLY SERVICE

ВІДКЛІВА І СПРИЯТЛИВА ОБСЛУГА

PHONE: 763-7333

ЗВЕРТАЙТЕСЯ З ДОВІР'ЯМ
ДО КОММЮНІТИ ТРАСТ
У ВСІХ ФІНАНСОВИХ
І БАНКОВИХ ПОТРЕБАХ

2271 BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONTARIO, M6S 1P1

стей, які заради Руху й справжньої перебудови своє, і без того відоме ім'я, свою чесну славу підставили Дерімовим і Десятниковим для регулярного заробітку. Бо Рух — відкритий, він трагічно різний, але таким є сьогодні наш народ. Іншого ми не маємо і не шукаємо. Хай він збереться в Русі і таки відчує, що він — великий і сильний. Кручений, згорблений, мудрий, упосліджений чиновниками, зневірений, крикливий після довгого мовчання, розумний і стоїчний, але — народ. Таким він нам дістався в кінці двадцятого століття, після безкарного гульбища командно-адміністративної орди. Комусь би знову хотілося пропустити його через separatator, одібравши для себе на цей раз «надійних», покірних і мовчазних. Стоїмо над прівою і тому мусимо триматися за руки.

Запитують, як Рух ставиться до партії? Безглузд на сьогодні запитання. Як чесні, мислячі люди можуть ставитися до комуністів Гончара і Мартirosяна, Павличка і Салія, голови страйку шахти імені Засядька Авер'янова і Драча, Кислого і Дончика, голови виконкому Львівської міськради Котика і Загребельного? Та особливих симпатій і особливої покірності від Руху чекає саме партійний апарат, що й сьогодні хоче говорити за всю партію, говорити не перед тисячами людей, котрі пильно відвідуються в очі промовцю, а зі сторінок «Правди України» взірця словеських стереотипів. Що ж, Рух платить апарату навзаєм. Та ми ладні забути про наші образи, заради діла й поступу, заради того, щоб одійти від прівів, до якої нас цей апарат привів. Не партія, а саме він, апарат, що перегнав живий, динамічний інтелект та сміливу енергію партії у розфасовані догми, в чиновницьке свавілля, власну безкарність, черпаючи для себе енергію в спецрозподільниках.

Кажуть, Рух багато мітингує. Що ж, надто багато накопичилося, нанімувалося за літа мовчання. Він вийшов на мітинги, щоб не допустити бункерного, а точніше — дачного закону про вибори, за яким можна стати депутатом, не виходячи з урядової дачі. В законі, здається, не вистачає лише однієї статті: керівники республіки обираються депутатами довічно. А що ж ви накажете нам робити? Пити горілку, як у часи передзвону золотих зірок на грудях сірого партійного апаратника, що очолив державу і на похмілля послав наших дітей до Афганістану? А як у нас нема іншої влади, крім влади сказаної прилюдно правди. Та ми іншої й не шукаємо. Краще знаки оклику в кінці кожного виступу на мітингах, як гумові кийки в руках новоявлених загонів політичної поліції.

Отакий ми народ. Вели нас кудись і вели, обіцяли золоті гори й кисільні береги, а ми йшли. Мільйонами, натовпом. Не помітили, коли збочили й зупинились. І стояли довго. Тепер починаємо рухатися. Під свист, тюгукання, а то й постріли в спину тих, хто окопався назавжди. Час нас розсудить, ми терплячі.

Молодий Шевченко, тут, у Києві, записав у програмі кириломефодіївців: «Тоді скажуть всі народи, вказуючи на те місце, де на карті буде значитися Україна: ось камінь, що його не берегли будівничі, йому бути наріжним». Цьому каменеві бути наріжним, а не могильним. Надто довго він був забутий.

То ж слава нашій тихій, терплячій матері-Україні. Буде слава у неї, буде вона і в кожного з нас. Вистачить на всіх.

ІНТЕРВ'Ю З Д-РОМ Л. О. ЛЕЩЕНКОМ завідуючим відділом Інституту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн Академії наук України

Під час моєї наукової візити до Канади і перевітання в Національній бібліотеці в Оттаві я познайомився з колишнім працівником Бюро статистики Канади Борисом Мигалем і мав з ним цікавій змістовні дискусії з різних питань історії та сучасності. Тоді ж у нього зародилася ідея взяти в мене інтерв'ю для журналу «Нові Дні», що, можливо, становило б інтерес для української спільноти в Канаді. З огляду на обмежений час візиту ми домовились, що надішлю відповіді на його запитання після повернення на Україну. Хочу, щоб шановні читачі журналу «Нові Дні», ознайомившись зі змістом інтерв'ю, повірили в мою щирість у висловленіх тут поглядах та міркуваннях щодо наукових та суспільних проблем.

Запитання: Може, заки перейдемо до обговорення Вашої теперішньої візити, розкажете нашим читачам про себе, Вашу роботу та позицію в Україні?

Відповідь: Якщо коротенько про себе, то можу сказати, що своє життя я почав у селянській родині на Уманщині (тепер Черкаська область) у 1931 році. Мої батьки мешкають у тому ж селі, і як їх єдиний син по змозі частенько їх провідую та допомагаю. Навчався у Київському державному університеті на факультеті міжнародних відносин, а потім беззмінно працював аж до 1978 року в Інституті історії Академії наук України. Під час утворення Інституту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн був переведений до нього і зайняв посаду завідуючого відділом зовнішньополітичних концепцій. Так склалося, що нині усі члени моєї родини працюють в системі Академії наук України: дружина — Тетяна — редактором у видавництві «Наукова думка», старша дочка — Лариса — науковим співробітником в Інституті кібернетики, а менша — Оксана — молодшим дослідником в Інституті історії.

Коло моїх наукових інтересів охоплює історію сучасних міжнародних відносин і зовнішньої політики СРСР, новітню історію США і Канади. Є серед праць суто історичні, як також і такі, що можуть називатися політологічними. Проте вважаю своїм головним науковим здобутком опубліковані три книги — про Україну на міжнародній арені в повоєнні роки, про співпрацю СРСР і Канади в період антигітлерівської коаліції та про фермерський рух у Канаді в 1900-1939 рр. Канадська тематика мене взагалі вабить, очевидно, тому, що досить своєрідною є еволюція цієї країни та її народу від колонії до домініону і до теперішньої держави. Без сумніву відіграє свою роль й такий фактор, як українська еміграція до Канади. Це історія частини моого народу, яка інтегрувалася у суспільство прибаної батьківщини. Процес пристосування українських імігрантів до нових умов життя, їх внесок у розбудову Канади становлять серйозний інтерес.

Моя участь у науковому і громадському житті загалом широка. Це підготовка і виступи на семінарах та симпозіумах, робота яких дуже пожвавилась у зв'язку з демократизацією наукової діяльності, в тому числі обговорення так званих «закритих» тем. Як професор читаю лекції в Київському університеті, є членом редакційної колегії «Українського історичного журнала», якому намагаюсь сприяти в оновленні змісту і тематики. Читачі «УІЖ», мабуть, вже помітили позитивні зміни. Виконую громадську роботу як член Українського відділення Товариства «СРСР-Канада», а також голова республіканської секції лекторів-міжнародників Товариства «Знання». Знаходжу велике моральне задоволення від праці з документальними матеріалами та книгами, в тому числі коли мені випадала гарна нагода працювати в архівах та бібліотеках Канади, США, і Великобританії. Вважаю дуже корисними дискусії з дослідниками, студентами, коли можна апробувати свої міркування, співставити погляди, особливо із вченими та простими громадянами закордонних країн. Очевидно з огляду на конструктивну участь у міжнародному спілкуванні мені надано титул почесного громадянина міста Балтімор (штат Меріленд, США).

Запитання: Ви, пане Лещенко, оце не вперше в Канаді. Розкажіть, будь ласка, в яких справах Ви тут бували. Які враження у новій для Вас країні?

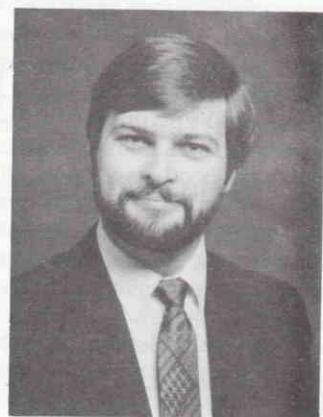
Відповідь: Справді, Канаду я відвідав уже втретє. Вперше ступив на канадську землю у 1974 році як науковий стипендіат ЮНЕСКО, вдруге — у 1985 році у складі делегації Українського товариства дружби й культурного зв'язку із зарубіжними країнами при відзначенні 40-річного ювілею спільної перемоги над фашизмом, коли знадобились мої знання історії радянсько-канадського воєннополітичного співробітництва. У 1988 році я перебував у Канаді згідно з програмою наукових обмінів між Академією наук СРСР та Асоціацією університетів і коледжів Канади.

Звичайно, дослідникові завжди приємно безпосередньо бачити об'єкт вивчення. У свій час як молодий науковець я ретельно студіював історію Канади від часів колонізації до наших днів з особливим нахилом на пізнання формування внутрішньої і зовнішньої політики цієї країни у ХХ столітті. Отже, для мене це була хвилююча зустріч із «давнім знайомим». Узагальнення завжди мають певну умовність. І все ж важує подати своє бачення цієї країни. Аналізуючи почуте й побачене цього разу із своїми ранішніми враженнями, можу зазначити, що завжди викликають глибоку повагу такі риси канадців, як працелюбність, патріотизм, відкритість, доброзичливість більшості з них. Добре видно динамізм громадсько-політичного життя, що так помітно зростав у другій половині 1988 року в міру наближення виборів до федерального парламенту. Кідається в очі загалом високий життєвий рівень населення, розширення доступу до освіти, медичної обслуги. І, звичайно, не можна не відзначити таке нове явище, як комп'ютеризація, насичення електронікою багатьох сфер, в тому числі інформації, наукових досліджень, навчання і навіть розваг та побуту.

АНДРІЙ ЛАТИШКО

ДОПОМОЖЕ КУПИТИ
або ПРОДАТИ

апартаменти, будинки,
бізнеси, котеджі і фарми

Прошу телефонувати:

236-2666 — бюро
620-4953 — дім

CHOLKAN CORPORATION • REALTOR
5302 Dundas St. W., Toronto, Ont., M9B 1B2.

Naturopathic Clinic

Д-р Галина СРОЧИНСЬКА, М.Д., Н.Д.І

Д-р Лідія ДОБОШ, М.Д., Н.Д.

Vis Medicatrix Naturae

(ЗІЛЛЯ, ГОМЕОПАТИЯ, ДІЄТА,
АКЮПАНЧЮР, ГІДРОТЕРАПІЯ,
ФІЗІОТЕРАПІЯ)

ЛІКУВАННЯ:

алергій, артриту, ревматизму, простуди, болів голови, мігрени, виразок шлунка, нестравності, надмірної ваги, паразитів системи травлення, болів спини, хвороб шкіри (екземи), жиляків, налогу курення, профілактика збереження доброго здоров'я.

1595 Bloor St. West, Subway: DUNDAS WEST,
Toronto, Ont., M6P 1A6
Тел.: 534-0050

ЗДОРОВИЙ і СМАЧНИЙ ХЛІВ

та інші печива випікає

Українська пекарня

THE FUTURE BAKERY

власниками якої є Родина Вжесневських

— можна набути також ріжні українські
страви у нашій каварні

відкрито 7 днів у тижні!

735 Queen St. W., Toronto, Ont.
Tel. 368-4235

Разом з тим на фоні загального добробуту якось не-природно виглядять оті жебраки й бездомні, що стрічаються на вулицях канадських міст. Очевидно є

проблема безробіття. Помітно також, що канадський долар «полегшив» порівняно з доларом американським. Природа країни багата й приваблива, але забруднення навколошнього середовища триває, в лісах багато сухих дерев, що може бути наслідком «кислотних дощів». Це проблема повсюдна, нелади з екологією і в моїй країні викликають занепокоєння та стурбованість громадськості.

Нині на Україні розгорнулись жваві дебати щодо проблеми міжнаціональних відносин в СРСР, тому мені було особливо корисно ознайомитись з канадською практикою міжетнічних взаємин, функціонування двомовності. Звичайно, не можна вважати, що в цій галузі в Канаді досягнута повна гармонія, зрештою і частина канадців критично ставиться до політики двомовності та «багатокультурності», а в Квебеку спостерігаються періодичні спалахи, невдоволення на соціально-економічному та мовному ґрунті. Проте, на мій погляд, заслуговують позитивної оцінки і вивчення шляхів досягнення мовно-культурної і релігійної толерантності в Канаді, досвід запровадження обидвох основних мов — англійської та французької в державних установах і навчальних закладах, сфері обслуги тощо.

Запитання: Чи можете сказати дещо читачам про сучасне життя в Україні?

Відповідь: Сучасне громадсько-політичне життя в Україні бурхливе, багатозначне. Процес перебудови, гласності та деморатизації здобуває нового розвою, що добре видно на прикладі нинішніх виборів народних депутатів. Ці радикальні зміни в СРСР в цілому, нове бачення світу не в чорно-білому, а в кольоровому зображені вимагають реального підходу до проблем громадського життя як на еміграції, так і на Україні. Очевидно, що настав час керуватися не емоціями, а розумом, повернутися обличчям до України.

На мій погляд усунення кричущих неподобств і деформацій соціалістичного суспільства часів сталінщини та брежnevщини, поступове оздоровлення ситуації в країні створюють необхідні умови для переоцінки конфронтаційних поглядів недавнього минулого, для зняття більшості взаємних претензій. Мені, наприклад, імпонує ідея господарсько-економічного самоврядування союзних республік, в тому числі України, і на цій основі усунення надмірної централізації, монополізму, надання українській мові офіційного статусу в межах республіки з належним забезпеченням користування і російською мовою.

Одночасно хотів би зробити таке застереження. Оскільки мені довелось знайомитись з настроїми і поглядами представників різних течій української громади в Канаді, то варто мати на увазі, що розмови про «розпад імперії» не мають підстав. Якщо стояти обома ногами на ґрунті реальности, то треба усім визнати, що в Україні, крім окремих крайніх одинаків, немає соціальних груп або прошарків, заинтересованих у виході з СРСР. Долі людські настільки переплелися в СРСР, політичне та економічне життя настільки взаємо-зв'язане, що нереально і навіть авантюрно ставити питання про вихід України з Союзу. Я певен, що український народ тепер може реалізувати свої національні прагнення і за-безпечити свої національні інтереси в рамках радянської федерації.

I, по-друге, при всьому радикалізові політичної і господарської реформи не йдеться про демонтаж соціалізму. Ставиться завдання гуманізації і демократизації цього суспільства, а в Україні ще й про відродження і збереження української мови і культури, без чого, як відомо, немає народу. А ця галузь стала занедбаною. I справа навіть не в тому, що якісь бюрократи всіляко гальмують перебудову, заміна одних іншими, як показує практика, мало що міняє, особливо на Україні. Головне — це наявність суспільно-державних структур, що склалися в минулому і пристосовані до тих умов, коли голос і воля народу мало бралися до уваги.

Потрібно також подолати національний нігілізм значної частини несвідомих українців, які цураються своєї рідної мови, і навіть дітей своїх намагаються направляти до російських шкіл. Зараз уже є зрушенні, особливо завдяки започаткуванню Товариства української мови, проте проблем ще багато, адже потрібно запровадити вивчення і вживання української мови в родинах та дитячих садочках, у школах та університетах. Наскільки багато перешкод навіть морально-психологічного характеру існує можна бачити навіть на прикладі, що одна з науковців-біологів у статті на шпалтах газети «Вечірній Київ» у січні ц.р. з повною серйозністю намагається довести неможливість (!?) розвитку науки на ґрунті української мови. Можна запитати цю українку, що ж це за мова така українська, якась нібито відсталі, збіднена, другорядна, що нею не можна спілкуватись у науковому світі, а десь тільки на кухні чи на колгоспній фермі.

Звичайно, для підняття нашого суспільства на вищий якісний щабель потрібно «розвквитатися» з негативним надбанням минулого, ліквідувати «блі» чи «чорні» плями. В цьому ряду стоїть найперше завдання викрити злочин сталінщини — масові репресії з винищеннем тисяч безвинних людей. Не можна оминути і правду про страшнене народне лихо — голод на Україні 1932-1933 рр. Варто віднайти усі архіви, встановити масштаби трагедії, назвати поіменно винуватців біди та їх жертв. Адже в тій драмі постраждала фізично і морально більшість населення Республіки. Мої рідні не були репресовані і не померли з голоду, проте батько, хоч і був сільським активістом, восени 1932 р. змушеній відправитись до Росії на заробітки. Куплених там два пуди пшениці віз за лізницю, але на межі України і Росії на залізничній станції Хутір Михайлівський спецзагони забирали в пасажирів харчові продукти. Йому довелось у юрбі таких же бідаків, як і сам, обйтися заслони навколошніми лісами з лантухом хліба на плечах. Зате були підгодовані я — тоді річний малюк — і моя мати. Про все це я думав, стоячи в Едмонтоні біля монументу жертвам голоду на Україні.

Нам варто з позицій нового політичного мислення-domagatись збільшення довіри між країнами й народами і людьми. Пропозиції СРСР про доцільність повного знищення ядерної зброї, згода на будь-які форми і методи контролю за роззброєнням, рішення про одностороннє скорочення радянських збройних сил на півмільйона чоловік, вихід рядянського контингенту з Афганістану показують щирість у прагненні до миру і міжнародного співробітництва.

Що ж стосується зв'язків між Україною та україн-

цями в діяспорі, то цілком очевидно, що життя вимагає усунення постійної і невиправданої ворожечі, пошукув того, що об'єднує ці дві гілки українського народу — любов і шана до української мови і культури, плекання народних звичаїв і традицій, розвиток мистецтва, вивчення і створення правдивої історії України з аналізою діяльності різних політичних постатьї, що відіграли роль в історії України. Я не ідеалізую цей складний процес, оскільки усвідомлюю, що поза межами України є вдосталь людей, які не бажають зрушуватись із старих позицій конфронтації і негативізму щодо зв'язків з Радянською Україною. Хіба не викликають подиву, наприклад, резолюції V Світового з'їзду Організації українського визвольного фронту (ОУВФ), який «засуджує спілкування деяких українських професорів і діячів на Заході з урядовцями окупаційного режиму» і закликає їх «перестати колаборувати». Вичитав я про це в газеті «Гомін України» за 18 січня 1989 р. і подумав про живучість стереотипів, які ніби кайдани не дозволяють рухатись уперед, штучно закривають виднокруг, перешкоджають гідно оцінити нову ситуацію, породжену перебудовою. І все ж мені здається, що нині визріває і здобуває дедалі більшого поширення тенденція до розвитку плідних зв'язків діаспори з Україною.

Запитання: Яка ж мета Вашого приїзду? Як довго і де задержуєтесь в Канаді?

Відповідь: Метою було проведення наукових досліджень і консультацій, збір матеріалів, вивчення можливостей кооперації вчених по такій темі як роль Канади в системі сучасних політичних відносин Схід-Захід та перспектив розвитку радянсько-канадських взаємин. Згідно з цим напрямком протягом півтора місяця перебував у Торонто, Оттаві та Монреалі, де мав дуже плідні й корисні зустрічі з провідними фахівцями Торонтського, Йоркського, Карлтонського та Монреальського університетів, як також Канадського інституту міжнародного миру і безпеки в Оттаві.

Крім того, у зв'язку з наближенням 100-літнього ювілею прибутия перших українських поселенців до Канади і підготовкою колективної праці до цієї дати я працював у Національних архівах Канади, де віднайшов чимало цікавих нових документів і матеріалів. При цьому мені велике сприяння надав працівник цього архіву д-р Мирон Момрик. Я також відвідав Канадський інститут українських студій (КІУС) в Едмонтоні, де мав бесіди з професором Богданом Кравченком та його колегами по інституту. Зараз ми обмінюємося науковою літературою, нещодавно я одержав кілька пакунків з книгами та різними статистичними і інформаційними матеріалами до історії українців у Канаді.

Велике враження на мене справив український фестиваль провінції Альберта «Писанка», що проходив в Едмонтоні на початку липня 1988 р. Не поділяючи деяких політичних аспектів цього фестивалю, я можу відзначити великий масштаб свята, глибоку шану до української культури і мистецтва канадців українського походження, адже повсюдно на стадіонах, на майданчиках та у великих залах лунали українські пісні і музика, танцювали хлопці та дівчата в гарних національних костюмах. Хоча мені здалося, що для юнаків та дівчат все-таки легше вивчити пісню або

**ВЕЛИКИЙ ВИБІР
НАЙНОВІШИХ ЖІНОЧИХ
МОДНИХ ОДЯГІВ**

DANYA

FASHION SHOPPE

2378 BLOOR STREET W.

TORONTO, ONT., M6S 1P4

Телефон: 766-4511

ГОВОРІМО ПО-УКРАЇНСЬКИ

Купуйте продукти в наших вигідних крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько — власники

2295 Bloor St. W.
1094 St. Clair Ave W.
1304 King St. W.
Toronto, Ont.

**arka
shoes**

- Великий вибір вигідного і модного взуття
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

— ROMIKA — SALAMANDER — LA VALLE
— GALLUS — ORTHOPAEDIC SHOES
ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede) TONY HRUBI
TORONTO, ONT. M6S 1N4 (416) 763-1851

M - C DAIRY

- ЙОГУРТ
- ГУСЛЯНКА
- БІЛІЙ СИР
- СМЕТАНА

212 Mavety Street
TORONTO, ONTARIO
Tel: 766-6711

**У СЕ СМАЧНЕ,
ДОБРОЯКІСНЕ!**

танок, аніж по-справжньому оволодіти активною українською мовою.

Зрозуміло, що українська етнічна група знаходиться в складних умовах англомовного і франкомовного середовища, і процеси асиміляції діють, отже є реальна і небажана перспектива можливого в майбутньому зникнення українців як етнічної групи. Як на мій міні-гляд, то окрім ентузіазму й енергії канадських українських організацій одним з найважливіших факторів збереження української етнічної групи — її ідентичності, мови і культури, є встановлення, підтримання і розвиток жвавих зв'язків з Україною. Адже це факт, що окремість та ізольованість української еміграції від рідного краю негативно позначилась на розвиткові культури, науки і мистецтва, навіть на відчутті нею себе як частини українського народу. Треба визнати, що і ми на Великій Україні часто збідновали нашу історію і культуру ігноруванням тих культурно-освітніх здобутків, що мали місце за кордоном. Тепер настали інші часи, і їх треба максимально використовувати для розвою плідних зв'язків. Це можуть бути не тільки культурно-мистецькі контакти, бізнесмени українського походження при бажанні можуть нині створювати спільні підприємства на Україні.

А якщо торкнутись безпосередньо галузі історичної науки, в якій я працюю, то ми плануємо спільно з Канадським товариством по вивченню українського робітничого руху провести у травні 1990 р. в Торонто, а у вересні в Львові наукові конференції до 100-річчя українських поселенців у Канаді. В цих зібраннях зможуть взяти участь всі дослідники, що забажають. Нещодавно мені запропоновано бути одним з авторів великого довідника про українців у діаспорі. Мені приємно, що і вищезгаданий професор Б. Кравченко з КІУС, також дав попередню згоду на співучасть у цій праці.

Запитання: Розглядаючи нас, імігрантів зо 100 років, що Вам виглядає найістотніше? Чи оцінюєте масовий вихід наших ділів довкола 1900 року позитивним явищем? Конечним? Помилкою?

Відповідь: Історикові не належить виносити присуд діям народів чи груп населення, він має проаналізу-

вати явище і правдиво його описати. Отже, причини еміграції тепер вивчені, і ми можемо сказати напевне, що українські селяни-бідняки змушені були шукати виходу із скрутного становища, тому на порозі ХХ ст. масово рушили за океан. Взагалі масові міграції стали поширеним явищем у ХХ столітті. Можна лише зуявити, з якою тugoю тодішній селянин залишив рідний край, йому здавалось тимчасово, але така була сурова економічна необхідність. Загалом я оцінюю цей потік імігрантів до Канади як позитивне явище. Зрештою, люди одержали таку бажану орну землю, врятували себе, зробили істотний внесок в освоєння канадських прерій, в розбудову Канади. Мені здається, що тільки наполегливий український селянин міг вижити в тих складних піонерських умовах і глибоко пустити коріння на прибраний батьківщині.

Запитання: Перед Вами повернення додому. Що безпосередньо перед Вами як істориком і громадянином?

Відповідь: По-перше, я від'їхав з Канади з почуттям глибокої вдячності до всіх дослідників і всіх громадян, в тому числі українського походження, хто сприяв моїй науковій роботі. І я щиро бажаю їм щастя і добробуту. З особливою приємністю хочу відзначити грунтовні бесіди з офіційними особами — мером міста Едмонтону Лаврентієм Дікуром та членом федерального парламенту від прогресивно-консервативної партії Олександром Кіндієм, котрі, незважаючи на їх зайнятість роботою, знайшли за можливе прийняти мене. По-друге, після повернення я приступив до своєї звичної праці дослідника. Вбачаю свій обов'язок у тому, щоб і в наукових працях, і в публічних виступах, і у виступах на радіо і телебаченні всіляко сприяти кращому взаєморозумінню між народами, і особливо розвиткові зв'язків між українцями Канади та України.

Доктор історичних наук, провідний науковий співробітник Інституту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР
Леонід Лещенко

«18» липня 1989 р.
м. Київ

“PROMBANK” INVESTMENT LTD. and THE JACYK GROUP

1260 Eglinton Ave. East, Mississauga, Ontario, Canada L4W 1K8. Tel. (416) 625-2171

- Якісні індустріальні і комерційні будинки та розбудови;
- Різні умови оренди або купівлі.

Савеля СТЕЧИШИН

СЛОВО НА ВШАНУВАННІ З НАГОДИ НАГОРОДЖЕННЯ ОРДЕНОМ КАНАДИ

В неділю 22-го жовтня 1989 р. відбулося з ініціативи Союзу Українок Канади, в залі Інституту Св. Володимира в Торонто, велелюдне громадське прийняття в честь одної з найвідоміших і найбільш заслужених українських жінок, пані д-р Савелі Стечишин. Це прийняття було влаштовано з нагоди признання її найвищого канадського відзнакення — Ордену Канади — за її значний вклад у культурний розвиток нашої прибраної вітчизни.

Савеля Стечишин (з дому Вавринюк) прибула до Канади з батьками в 1913 році. Вона — перша українка, що закінчила в Канаді університет і перша здобула диплом з домашньої економіки (в Саскачеванському університеті). З ініціативи Савелі Стечишин було скликано в 1926 р. перший український жіночий з'їзд у Канаді й створено першу крайову організацію — Союз Українок Канади, який вона очолювала понад 10 років. Крім того, успішно працювала як педагог, редактор, автор кількох відомих книжок та ініціатор українського музеїнцтва в Канаді.

На вечірці в честь Савелі Стечишин багато осіб з української громади висловили її признання й подяку за її довголітню працю, але про широкий діяпазон зацікавлень нашої лавреатки найкраще свідчить її слово подяки, яке дещо скорочено друкуємо нижче, складаючи їй наші найкращі гратауляції і побажання — Ред.

Пані Господине, Всесесніші Отці, Шановні Друзі, Пані і Панове!

Я почуваюся зворушену бачити таке велике число учасників на цій зустрічі з приводу отримання Ордену Канади. Щиро всім дякую за участь і за привітання та гратауляції. Звичайно, я почуваюся дуже щасливою, що таке високе державне відзначення припало мені. Але при тому я вважаю, що ця велика честь є одночасно виявом признання всім українцям у Канаді за їх працю в розбудові цієї їхньої прибраної батьківщини, зокрема в розбудові ПРЕРІЙ. Ми звикли чути, що Канаду розбудували англійці і французи — „Two founding Nations“. Але вони не розбудували ЗАХІДНЬОЇ КАНАДИ. Будівничими цієї частини Канади є імігранти з Європи, серед яких українці займають замітне місце, друге щодо числа після німців. Отож ми вповні вправдані називати себе засновниками, основоположниками Західної Канади. Це українці освоїли дикий прерій, викорчували ліси, культивували землю, розбудували шляхи і залізниці. Тому українцям належить признання за їхній труд.

Перед нами велика історична подія — Ювілей 100-ліття поселення українців у Канаді, який припадає 1991 року. Дивлячись на пройдені роки, приходиться подивляти, який великий поступ українці

Tel:

(416) 763-1093

MEAT PRODUCTS LIMITED

Specialists for over thirty years

- Найкращої якості м'ясні продукти власного виробу;
- Вареники, флячки, квашена капуста та інші європейські ласощі;
- Замовлення на весілля та на інші прийняття;
- Говоримо по-українськи;
- Власник Е. Рембач до Ваших послуг.

2238 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO, M6S 1N6

PALADIN INSURANCE LTD

Тел. 239-7392

Павло Колодій

Insurance Broker

Забезпечуємо: дому, апартаменти, котеджі, автомобілі, торгові підприємства, каліцтво, життя! Також групова асекурація!

97 Six Point Rd.
Etobicoke, Ontario
M8Z 2X3

Homeowners
Tenants
Commercial
Automobile
Life
Disability

зробили як окрема етнічна спільнота. Як ті бідні українські імігранти, без знання англійської мови, без засобів на життя, без допомоги в умовах неприязній дискримінації, розгосподарилися в короткому часі. Ще в пionерських часах вони розвинули громадське життя, збудували школи, церкви, народні domi, створили свої інституції, свою пресу, дали вищу освіту своїм дітям, зробили Канаду великою!

На щастя, українці мали добрих провідників, які закликали людей покладатися на власні сили. Ці ранні пionери внесли з рідного краю прив'язання до свого рідного, внесли дух українства, найцінніший скарб народу, що забезпечує його живучість.

Про скарб духа східні народи мають дуже добру легенду. Одного разу зійшлися три боги раду ради-ти, як забезпечити від знищення чи від крадежу найцінніший скарб життя — дух народу. Один ради-в заховати скарб на найвищому шпилі гори, куди навіть птахи не долітають. Другий бог сказав, що може знайтися сміливець, який вилізе й на шпиль гори, тому краще заховати скарб на дні моря, бо там напевно місце неприступне. Третій бог сказав, що найбезпечніше місце — серце людини. В серці, в душі людини скарб духа народу найкраще збережеться. Раз є жива іскра духа в серці, то буде полумінь, а це динамічна сила, що будить народ до життя. Таки живу іскру винесли наші піонери з рідної землі.

Перед нами великий Ювілей 100-ліття поселення українців у Канаді. Те, що українці опинилися в Канаді та на поселеннях в інших країнах, не було випадкове. У Бога Творця нема нічого випадкового, а все має свою мету. Це було в пляні Божого Провидіння розсіяти нас по світі, щоб ми могли своїм вільним голосом крикнути в обороні поневолених українців в Україні. Це наша місія і ми її стараємося виконувати різними доступними нам шляхами. В Україні народ зрушився і прямує до вільнішого життя. До Канади приїжджають українські письменники та науковці з України, і вони здивовані, що ми так розвинули своє українське життя і в різних ділянках навіть беруть нас за приклад і сподіваються від нас допомоги.

Справді українці в Канаді вирости на велику силу і нас загально вважають за найкраще з організовану етнічну спільноту. Ми завдячуємо наш поступ доброму проводові та нашим організаціям. Маємо свої інституції, свої церкви, свою пресу, українознавчі студії в університетах, двомовне навчання в початкових і середніх школах, маємо людей на високих державних посадах. МИ Є В ПОХОДІ! МИ ЙДЕМО ВПЕРЕД! Треба нам подбати, щоб рівень, який ми вже осягнули, не знижувався, а зростав.

До розвитку українського життя в Канаді немало причинилися українські жінки. Жіночим організа-

Савеля Стечішин

ціям належить особливе признання за їх великий вклад у громадське життя. Скрізь у Канаді, де жива українська громада, там живчиком життя є жіноча організація, яка звичайно несе на своїх плечах найбільше праці.

На щастя, склалося так, що перші українські поселенці мали добрих лідерів, далекоглядність і посвята яких допомогла нам пристосуватися до нового життя в Канаді без втрати самопошани, людської гідності й своєї культурної спадщини. Без почуття гордості за своє національне походження, без збереження рідних культурних і духовних вартостей, настало б порожнечा, яка привела б до духового нігілізму й почуття меншевартости.

Сьогодні, діти, внуки і правнуки українських імigrantів почиваються рівними у всіх ділянках канадського життя. Під час війни вони зголосились до збройних сил і воювали за Канаду. Вони й гинули під Дієпом, на берегах Нормандії, в Гонг Конгу. Вони були відзначувані й нагороджувані.

- Спальні
- Ідалальні
- Вітальні
- Домашні прилади
- Матраци
- Софи
- Декоративні вироби

1995 Dundas St. E. Mississauga, Ont.

(1 km W. of Hwy 427) Tel. 624-4411

Власники запрошуєть Вас відвідати найбільшу в світі українську крамницю меблів і домашнього устаткування. Приязна атмосфера. Недорогі ціни.

«НОВИМ ДНЯМ» — 40 РОКІВ

(Або, Сповідь теперішнього редактора
у 20-річчя смерти першого)

Дорогі читачі! Гляньте на другу сторінку обкладинки «Нових Днів». Там, з правого боку вгорі, прочитаєте: «Засновник і редактор 1950-1969 — П.К. Волиняк». Не знаю чи всім, але мені часто здається, що Петро Кузьмович Волиняк був і залишився «вічним» редактором нашого з Вами журналу. І якось тяжко сприймається думка, що він помер на 63-му році життя ще 29-го грудня 1969, цебто 20 років тому.

Більшість тих, що без з жодних фінансових засобів зважились далі вести журнал без нього, пропонували «Новим Днем» три до шість років життя. Той пессимізм (чи оптимізм, залежить з якого боку дивитись) був цілком зрозумілий, коли взяти до уваги умови, в яких виходили «Нові Дні» ще за життя Волиняка:

«Як відомо, П. Волиняк завжди був переобтяжений сuto технічною роботою і мусів писати, як він казав, «на коліні». Вимогливі граматисти й стилісти не раз можуть закинути йому лексичні й граматичні неправильності, діялектизми та колоквіялізми, не прийняті в книжній мові» — писала редакція книжки вибраних статей і оповідань Петра Волиняка «Поговоримо відверто» (1975, стор. VII-VIII). А редактор цього видання Вадим Сварог у своїй вступній статті «Велике серце Петра Волиняка» написав таке: «...«Нові Дні» — це Волинякові мислі, ідеї і мрії. У безперервній присутності «Нових Днів» на арені нашої еміграції Петро Кузьмович убачав свою життєву місію. Його журнал був його вкладом у нашу справу, його жертвовним приношенням батьківщині. Знаючи, які величезні й дощукальні труднощі він мусів долати, щоб зробити свій журнал найтривалішим у нашій діяспорі виданням, ми можемо без перебільшення сказати, що «Нові Дні» були життєвим подвигом Петра Волиняка. Людина меншої душевної статури, ніж у нього, давно вже була б заломилась під тим тягарем, який він узяв на свої плечі й ніс, ніс...» (стор. XIII-XIV).

Сьогодні багато з них є визначними лідерами в різних ділянках — в освіті, в дослідах, в медицині, науці, політиці, мистецтві, правосудді. Що б не згадати, вони там є. Генерал губернатором Канади є Р. Гнатишін. Визначний науковець — Сильвія Федорук є губернатором Саскачевану. Лідер опозиції Рой Романов може стати прем'єром Саскачевану, якщо його партія виграє наступні вибори. Вінніпег і Едмонтон мали українських канадських посадників, має такого і Саскатун.

Все це ми святкуватимемо в 1991 році. Століття українського поселення в Канаді стане маніфестацією видатних осягів, що їх здобули українці в житті Канади, своєї прибраної батьківщини.

«Витримати двадцять років без меценатів, без власного капіталу, без організації чи партії і т.д. — це таки гідний подиву подвиг на еміграції... То суща правда, що не мав він за що найняти собі на поміч бодай півлодини, тому й працював день і ніч» — писав Волиняк наступник на «посаді» редактора Д.В. Кислиця у цій же книжці (стор. 596). І далі: «Тільки такий всебічно обдарований редактор міг сам упоратись з універсальним журналом, у якому все було цікаве» (стор. 605).

«...Як той Микула, зігнувшись під тягарем непосильної ноші, тягнув свої мозольні «Нові Дні». Спотикався, мучився, просив, сердився, огризався — і тягнув...» — писав ще інший ініціатор продовження виходу «Нових Днів», уже також покійний, Борис Олександров у своїй статті «Пам'яті назабутнього редактора».

І вибачте, шановні читачі, але я вважаю, що нікому не пошкодить пригадати ще й таку досить довгу сентенцію зі згаданої книги «Поговоримо відверто»:

«...Пробували на різні способи, не клює (Волиняк був завзятым рибалкою — М.Д.). Тоді Петро Кузьмович каже: «Як риби немає, треба відпочити, бо я такий зморений, що ледве дихаю.» Я знов, що він потребує відпочинку, бо як за два дні перед тим пакували журнал, він ледве повертається (1965 р.) Промовчавши трохи я почав: «Передплати «Нових Днів» і оголошення в них не дають Вам стільки прибутків, щоб ви могли найняти когось хоч на півдня (він казав — «півлодини») до помочі, а так як ви працюєте, скоро викінчите себе, згорите. Чи не пора б вам перестати видавати «Нові Дні»? Він глянув на мене з таким докором і каже: «Я краще дуба вріжу коло них, але видавати їх не перестану. Видаючи журнал, я маю волю, якої я так дуже хотів живучи в Україні, але ніколи не мав її, а тепер я маю і зрікатися її добровільно не збираюся. Будучи на засланні, я зробив дві обітниці: як вийду на волю, то все своє життя буду боротися всіма мені доступними способами проти цього злочинного режиму, який знищив не тільки мое власне життя, але й так брутально нищить мій народ... (І друга): Що напишу твір, в якому висвітлю звірства ніщення моого народу під час колективізації і голоду...» I з розpacем у голосі додав: «Зрозумійте, що без «Нових Днів» я цього робити не зможу. На життя я завжди зароблю, але волі мати не буду...»

Я засчитував цей уривок розмови Волиняка з його близьким приятелем Іваном Олексюком, який зі своєю дружиною і іншими часто допомагали пакувати журнал. І ще одна його цитата: «...про зустрічі з людьми з України ми багато з ним говорили, навіть сперечалися. Він мав свій погляд на цю справу і послідовно дотримувався його. Аргументи Петра Кузьмовича були приблизно такі: для того, щоб боротися успішно з окупантами, треба знати його, і то добре, а сидіти, як сорока на плоті, і крякати, — багато не дасть. Треба пізнати живих людей, знати, що вони думають, чим вони живуть... а я зовсім їх не знаю. Вони живуть у су-

часній Україні, працюють і творять... Петлюрівці для мене були і є герої, месники, бо вони відновили українську державу, але коли ми, східняки, зустрілися з ними під кінець війни і вже в тaborах, то вони нас не розуміли, а це тому, що між двома війнами між нами не було ніяких зв'язків. Я не хочу бути єгипетською мумією і жити тим, що було чверть століття тому. Я хочу живої України, хочу знати, що думає жива українська людина тепер і передбачити, що нова буде думати за десять чи двадцять років» (стор. 627-629).

Але досить цитат. Ті, хто бажає докладно познайомитись з життєписом П.К. Волиняка та бажає близче пізнати його погляди й крутий, упертий, але прямий характер, хто хоче справді розвіяти сумніви про якесь його «зміновіковство», навіяні наклепами чи обмеженістю його численних противників, хай прочитають самі бодай його книжку «Поговоримо відвerto». Цю люксусово видану 662-сторінкову книгу, в твердій оправі з золотим відтиском, можна все ще замовити в видавництві «Нові Дні» за низьку ціну 12.75 дол., бо ж сама поштова пересилка коштує нині майже стільки...

Зрештою для більшості читачів ці справи відомі й іх, мабуть, більше цікавить те, як же ж це все таки сталося, що наш журнал, не маючи за собою ані сильної партії, ні іншої групи, ні якогось багатого дяді, втримався на таких слизьких чи багнистих позиціях, навіть без його виняткового основника, років не п'ять і не п'ятнадцять, а вже таки других двадцять років. І втримався він у набагато гірших умовах, коли на той світ відійшла більшість його прекрасних співробітників, коли вже немає кому пакувати «Нові Дні» за дружбу чи «з патріотичного обов'язку», а доводиться платити майже 400 дол. за саму розсилку кожного числа, коли поштова оплата за примірник коштує не один цент (як було в початкові роки), а майже в сто більше (оплата за висилку одного числа авіопоштою коштує чотири долари!), коли вже нема кому влаштовувати на місцях зустрічів редактора з читачами, коли й ювілей 40-ліття пройде тихо й незамітно, без таких модних нині 100-доларових банкетів, коли... Та що й казать?

Я ніколи не вважав себе непомильним, але на мою думку, таємниця живучості «Нових Днів» криється передусім у дорожковазі, за яким інтуїтивно йшов П.К. Волиняк і за яким намагавсяйти я: від початку й донедавна «Нові Дні» були **єдиним вільним мостом**, який довгі роки єдинав Україну й її живих недостріляних — хоч і не завжди «незаплямованих» — провідних людей з діяспорою. Підкresлюю: мостом вільним, неконтрольованим кагебістськими, есбіськими чи будь-якими іншими сторожами. Наши читачі з різних українських середовищ і з обидвох боків греблі це відчували і, не зважаючи на часто брутальні й нечесні наклепи наших «непомильних», мали довіру до нас, не давши журналові вмерти, хоч і не створивши для нього за 40 років більш-менш нормальної бази розвитку.

У всякому випадку, якщо б у мене була інша думка про напрям, ролю й вагу «Нових Днів» для пробудження України, то мене й близько них не було б. Тим більше, що з покійним Петром Кузьмовичем було в мене чимало розходжень і непорозумінь у справах дрібніших, зокрема про працю ОДУМ, «Козуб», СУЖЕРО, УРДП. Особливо ж болів мене його несправедливий закид про мій нібито «зверхній піемонтизм», а зокрема репліка, яку він кинув «по-секрету» моїй майбутній дружині: «Ta він то розумний і гарний хлопець, але ж не наш...». Ось тоді, якщо Вам цікаво, я й став Дальним (а не дальнім, на злість нашим мовним пуристам)...

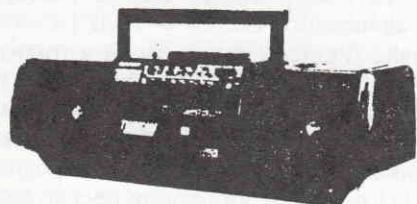
А втім, мої взаємини з Петром Чечетом-Волиняком були таки специфічні і, може, колись знайдеться час описати їх детальніше. Тут я хотів би заторкнути лише деякі головні кризові моменти його і «наших» «Нових Днів». Першим з них було, мабуть, рішення Петра Кузьмовича друкувати односторінкове платне оголошення прогресистської «Української Книги». Це обурило багатьох колишніх його прихильників, мовляв, «скапітулював», «продався за кількадесят доларів.» Були на віть відмовлення від передплати... А я ж точно знаю, що це оголошення Петро Волиняк прийняв не з комерційних міркувань, а просто тому, щоб інформувати еміграцію про нові книжкові появі в Україні 60-тих років.

І коли після його смерті на зборах нової редакційної колегії було поставлено це питання й один з членів обіцяв особисто приєднати з десяток передплатників, якщо оголошення «Української Книги» знімемо, я й більшість заявилися проти, бо вважали, що це не комерційна справа, а справа прямого контакту з Україною. Цікаво також пригадати, що коли в зв'язку з сов'єтською агресією на Афганістан, ми це оголошення таки зняли, то ніяких нових передплатників цим не придбали, а прийшов лише один сердитий лист від темпераментного кол. старшини армії УНР і професора УТГІ Гаврила Гордієнка менш-більш такого змісту: «*I що ви хотіли осягнути цим непродуманим протестом? Досі бодай від вас можна було довідатись про нові видання в Україні, а тепер і цього не буде...*»

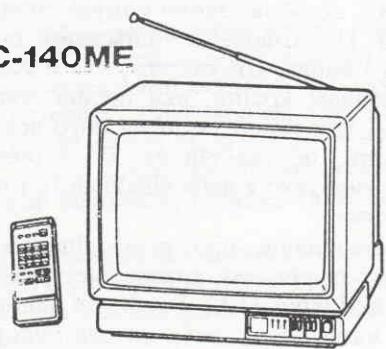
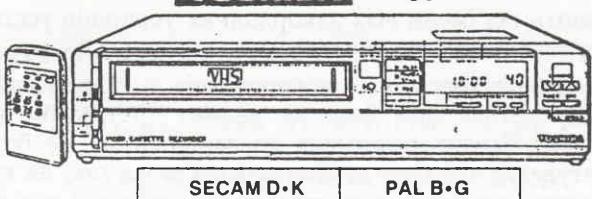
Другий кризовий момент був пов'язаний з приїздом до Канади єдиної доньки П. Волиняка на коротку візиту до батька. Мовляв, «ми знаємо кого, за що і з якою метою посилають звідтіля за кордон...» Але ми знаємо той епізод краще й багато про нього можна довідатись також із згаданої вище книжки.

Мабуть, найнебезпечнішим в житті «Нових Днів» був короткотривалий період перенесення випуску журналу з Торонто до Детройту й пов'язані з цим поголоски про перебрання видавництва під контролю одної дивної незначної секти. Це був період шукання «меценатів» за всяку ціну, на щастя, журнал скоро вернувся до Торонто й довіра читачів до журналу вернулась скоро також.

Правда, через декілька років, коли здавалось, що кризу з редактором остаточно подолано, неспо-

SONA**HI FI****УСЕ НА УКРАЇНУ****SHARP WQ-T221Z****SONY CFS-W365**

Великий вибір відеомагнітофонів (VCR), телевізорів, стереосистем, багатохвилевих радіоприймачів (з діапазонами довгих, середніх і коротких хвиль ФМ і АМ), стереомагнітофонів і іншої звуко- і відеоапаратури.

JVC C-140ME**TOSHIBA V-83CZ**
HITACHI
VM-600E

НАПРУГА 110-220 вольт
ЧАСТОТА 50-60 герц.

ТЕЛЕВІЗІЙНА АПАРАТУРА
ВПОВНІ ВІДПОВІДАЄ ПРИЙНЯТИЙ НА
УКРАЇНІ СИСТЕМІ SECAM

NATIONAL PANASONIC
NV-M7EN

Всі товари — продукції відомих світових фірм — SONY, JVC, AKAI, AIWA, NATIONAL, PANASONIC, SHARP, HITACHI, TOSHIBA, SANYO, SANSUI і PHILIPS

МИ ПРИСТОСОВУЄМО СОВЕТСЬКІ ВІДЕОКАСЕТИ НА КАНАДСЬКУ СИСТЕМУ

SONA**HI****FI**

332 YONGE STREET
(North of Eaton Centre)
TORONTO, ONT.
(416) 591-6616

232 RIDEAU STREET
OTTAWA, ONT.
(613) 238-7090

дівано виникла загроза, що «Нові Дні» зреутуться своєї місії і змінять свій курс потреби контактів з живими людьми України на всі 180°. І саме напередодні того, коли в журналі мала з'явитися по-громна стаття якогось давно забутого псевдоніма проти Коротича, Гнатюка та інших «вельмож-вислужників у соболевих шапках», мені довелось зв'язати свою долю тісніше і триваліше з «Новими Днями». Віталій Коротич і досі не знає про цю мимовільну «послугу». Але й справді бо — і Коротич, і Гнатюк, і інші «вислужники» з'явилися раніше на обкладинках «Нових Днів» і не хотілось тепер позичати очей у Скірка й писати про них безпідставно щось протилежне. Тим більше, що коли поміщено на обкладинці «НД» Дмитра Гнатюка, то «Гомін України» у заголовку однієї статті демагогічно-повчально руноув: «А де ж Мороз?»

Ну, що ж, як знаєте, Мороз тут, посеред нас, а Коротич і інші «вельможні-вислужники» таки там, на передовій лінії «перебудови», хоч нашого — такого симпатичного в той час — Гнатюка серед них, на жаль, не видно. Яка то «перебудова» і чим вона кінчиться — це інша справа. Факт залишився фактом, що нині їдуть туди «допомагати» їм і ті, які ще вчора виступали з плакатами проти, вважаючи «Нові Дні», мабуть, ворогом України номер 1. А деякі редактори націоналістичних видань, виступаючи нині в Києві і не питуючи нашої згоди, бажають від імені всіх закордонних українців успіху горбачовській перебудові...

«Зміновіховські», «ленінославні» і «капітулянтські» «Нові Дні» аж так далеко тим часом не йдуть. Чесних режимних висланників ми не бойкотували, але й не обіймаємо з ними так, як керівники деяких наших організацій, які ще й досі не відкликали своїх нерозумних постанов проти всяких зустрічей з людьми звідтіля.

І хоч приємно дивитись по телевізії як майоріють нині жовто-блакитні прaporи в Києві, у Львові чи в Каневі, але попадати від цього в екстазу чи в азард, на мою думку, ще рано. І в Україну я ще не їздив, бо скільки знаю, КДБ і досі не зняв мого прізвища з наклепницького списку «непокараних бандерівських бандитів», ані не запевнив старенької матері в тому, що післявоєнні нічні макабричні наскоки на дім, роблені з надією накрити «сина-бандита», були помилкою «непомильної» партії, що її син ніколи бандитом не був, жодного лиха нікому не заподіяв і нічого йому влада не зробить, якщо він приде з чужини, щоб перед смертю попрощатися з нею...

Перебудова? Так, вона давно назріла, але чи справді глибинна вона, всебічна, невідвертальна і щира, щоб бажати їй успіху? Понад два роки ми чекали на постійно відкладаний Пленум ЦК КПРС, який мав винести постанови у справах національних відносин в ССРС. І чого ж дочекались?

«Логіка перебудови, саме життя підвели нас до висновку, що і в національних відносинах назріла потреба у всеохоплюючих глибоких перетвореннях. Скажемо відверто: після квітня 1985 року ми

не зразу прийшли до усвідомлення необхідності таких перетворень», — так розпочав свою доповідь на Пленумі М. С. Горбачов. Гарно почав. І навіть, здавалося б, правдиво і широко. Але який висновок з цього усвідомлення? Цитуємо далі:

«...Під керівництвом Леніна партія сформувалася як єдина організація із спільною програмою і обов'язковим для всіх її членів статутом... Вживуючи всі назрілі заходи, нам треба водночас рішуче висловитись проти федералізації КПРС (Комуністичної партії Радянського Союзу — М.Д.) Скажу, прямо, це означало б кінець нашої партії в тому вигляді, як вона була заснована Леніним, завдаю б непоправної школи перебудові, всій справі соціалізму. Той, хто пішов би цим шляхом, уявив би на себе найтяжчу відповідальність і перед партією і народом».

Ось вам — «віз і перевіз»! Обіцяючи республікам «перебудову», «суверенність», «рівноправність», гospoprazhunko та інші солодкі блага, М. С. Горбачов і його нинішнє політbüro не збираються не лише унезалежнити окремі республіканські комуністичні партії, але бояться надати їм хоча б федераційний статус, бо це було б проти забріханих, застарілих, але все ще недоторканих настанов бога Леніна. Я вже й не кажу про допущення діяльності і інших, не обов'язково комуністичних, політичних партій. Це дозволено італійським, польським, угорським і іншим комуністам, але й досі не дозволено громадянам країни, яка перша « побудувала соціялізм», хоч тепер змушена його докорінно перебудовувати, не знаючи як, бо керівництво боїться взяти «найтяжчу відповідальність і перед партією і народом».

Наговоривши про різні ділянки «перебудови» купу протиріч, які, власне, не тримаються купи, в мовній ділянці М.С. Горбачов заповів таке:

«З матеріалів, які у вас на руках, можна судити, що багато товаришів, які взяли участь в обговоренні платформи і представляють різні нації, вважають за доцільне надати російській мові статус загальнодержавної в масштабі СРСР. (Олески)».

Що це? Вершок цинізму, тотальнє нерозуміння національного питання, чи опортуністична догода великороджавним російським шовіністам, які на Пленумі «представляють різні нації»? Вибачте, достойні, але що б це не було, то саме такий безвідповідальний і крутійський підхід до серйозного питання, від чесної розв'язки якого залежить дальша доля перебудови, завдає непоправної шкоди і вашій все ще злочинній партії, і перебудові, і всій справі вашого (та й не тільки вашого) «соціялізму». Чи ж дивно, що після таких старшобратських напрямних Верховна Рада Української республіки не відважилася прийняти ніодної суттєвої поправки до проекту Закону про мови в УРСР?

Але навіщо я все це пишу, та ще й під Новий рік? Пишу тому, бо накипіло, бо боляче і я не знаю чи матиму змогу висловитись про все це іншим разом. Пишу тому, що й я «переобтяжений суто технічною роботою» і зморений, і ледве ді-

хаю (я ж старший, ніж був Волиняк), і серйозно задумуюсь над тим, що далі? Я вже й не закликаю, не прошу, не серджуся і не огризаюся як писав Борис Олександров про Волиняка. «Нові Дні» не наш особистий журнал, то чого ж це тільки мене і мою дружину мають усі клітини боліти за його дальшу долю? Маємо ж на папері велику редакційну колегію, маємо Спілку, яка (крім Голови) не спілкується, все ще маємо сотні добрих читачів-прихильників, які «Новими Днями» боліють, то хай же ж вони нарешті думають, що далі робити.

Знаю, що це справа не легка. «Нові Дні» не церква і не доброчинна фундація, яким старші самітні члени заповідають своє часто значне майно. Ale хто шукає, той переважно знаходить, хто стукає, тому відчинають. Тож шукайте і стукайте поки ще час, поки не запізно.

Щиро вітаю Вас з Святами, з надійним Новим роком і з тихим 40-літтям «Нових Днів».

Завжди Ваш Мар'ян Дальний

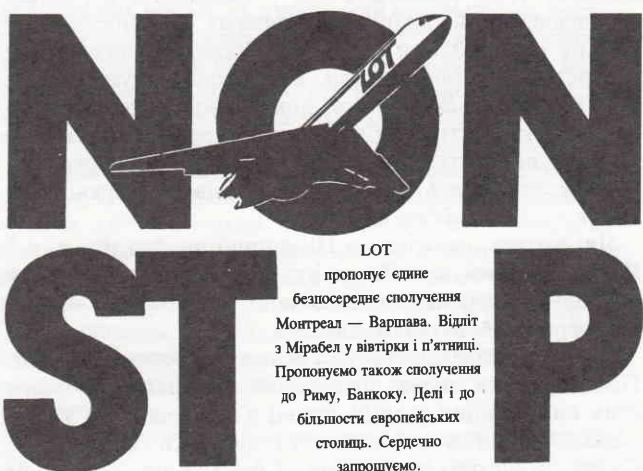
ОХ, НЕОДНАКОВО МЕНІ

Забув мову — забув матір, забув матір — утратив вітчизну... Логічний ряд виникнення кочової моралі на відміну від тієї **моральної осілості** про яку великий російський історик С. Солов'йов твердив, що саме вона підняла Русь до життя після Батиєвого спустошення. Та ба, навіть кочівники віками проносили і мову свою, і матір шанували, і святыни берегли, хоча і по-своєму.

Скажу щиро, невеселі думки викливав у мене опублікований проект Закону про мови в Українській РСР, тим паче, що так ми всі його чекали. Наша мова українська — ніби Хортиця, яку ми ніяк не можемо захистити від сьогоднішніх кочівників. Намагається уявити собі комісію, що виробляла проект про мови. Чи це ТА комісія? То чому ж так прозирає в проекті бажання якомога повніше лишити все по-старому? Як же в'ілася в нас ще з царських часів готовність до саморуйнування.

Стільки лазівок лишили наші товариші в проекті, такі, строки намітили, що так і дивись — зостанеться все це порожньою декларацією, а, отже, обманом, яких було вже так багато навіть за життя одного покоління. Кому це потрібно? Все тому ж апаратові — йому так зручніше, бо він — кочовий. Ніщо інше не переконує, бо є Франція і є Німеччина, є Румунія і є Англія, є Польща і є Фінляндія з їхніми мирними мовними ситуаціями і з їхніми національними меншостями. I добре, що є ленінська мудрість, яку дехто так уперто намагається обходити. Хочу сказати, що вірю в національне відродження, яке все-таки є, незважаючи ні на що.

Найбільше непокоїть мене школа, національне оздоровлення свідомості майбутніх поколінь, інакше ні духовності піднести, ні моральних засад суспільства зміцнити нам не вдастся: відрив через мовний дефіцит від історії та від культури буде прогресивно знижувати потенціал історичного мислення, а значить, і

LOT

пропонує єдине
безпосереднє сполучення
Монреал — Варшава. Відліт
з Мірабел у вівторки і п'ятниці.
Пропонуємо також сполучення
до Риму, Бангкоку. Делі і до
більшості європейських
столиць. Сердечно
запрошуємо.

За більшими інформаціями телефонувати
в Монреалі:
(514) 844-2674

в Торонто
(416) 364-2035

POLISH AIRLINES

1000 Sherbrooke St. West
Suite 2220
Montreal, Que. H3A 3G4
Phone Montreal (514) 844-2674 Toronto (416) 364-2035

ПОСИЛКИ НА УКРАЇНУ!

УВАГА ВАЖЛИВЕ ПОВІДОМЛЕННЯ!

Фірма „Українська Книга“ в Торонто і „Внешпосилторг“ із Радянського Союзу підписали договір про висилання повнооплачених посилок — подарунків від індивідуальних канадців та організацій своїм рідним і друзям, проживаючим в СРСР.

Українська громадо! Всі митні, поштові та інші оплати можна заплатити канадськими долярами без додаткових оплат тих, хто їх отримує.

„Українська книга“ має філіали у Вінніпегу, Едмонтоні, Ванкувері, Монреалі.

Українська книга,
962 Блур стріт, захід,
Торонто, Онтаріо. M6H 1L6.
Телефон — (416) 534-7551.

Ukrainska Knyha,
962 Bloor Street West,
Toronto, Ontario. M6H 1L6.

ЛАСКАВО ПРОСИМО!

державного передбачення, примітивізуватиме нашу людську суть, ставитиме нас у залежність від більш цивілізованих народів у всіх сферах діяльності. Моральну суть людини К. Павстовський визначав за її ставленням до рідної мови, називаючи дикунами тих, хто її зрикається. Але ж дикунство це пішло найперше з кабінетів — і високих, і середніх, і низових. Починаєш вірити в живучість великоросійського шовінізму, як вірив у нього Ленін. І лазівки, про які я натякав — чи не його прояви.

Які школи, скажімо, в Німеччині чи Англії і т. д.? Ясно, німецькі, англійські і т. п. У Сорбоні студенти навчаються французькою мовою, у Оксфорді — англійською... А якою ж іще?

Ми ж проблеми створюємо на порожньому місці. Пригадую, як після визволення від фашистів мого села на Сумщині у моїй школі з'явилося двоє учнів-росіян: хлопчик з Москви та дівчинка з Далекого Сходу. Вони просто прийшли і почали вчитися разом з нами українською мовою (адже, потрапивши до Росії, я б навчався російською!), ми ім дружно допомагали, і через рік вони пристойно говорили по-українськи. Олег Левінов став моїм другом. І він зберіг особливе ставлення до України, бо, безперечно, не збіднів знанням української мови, а злагатив свій внутрішній світ. Тому і вбачаю у пропонованих проектом строках втілення закону (5 і 10 років замість 2 і 5!) багато неприкритого лицемірства. Законом гратися не годиться. Він повинен бути лаконічним і однозначно трактуватися. Що ж маємо? Чого варта хоча б стаття 30 — «Мова засобів масової інформації»? Ось вона: «В Українській РСР мовою офіційних засобів масової інформації є державна мова. Мовою офіційних засобів масової інформації можуть бути мови інших національностей». Що регламентує ця стаття, яка сама себе заперечує і не стверджує нічого? Ні, вона санкціонує дальший розклад української мови засобами масової інформації, повну свободу бюрократичних кабінетів, що «від імені трудящих» чинитимуть і надалі мовну сваволю. (В прийнятому законі цю статтю затверджено без змін, давши їй номер 33. — Ред. «Н.Д.»)

Справді, хто, як не бюрократ, визначатиме критерії таких формулювань: «в разі необхідності — російською мовою», «за бажанням виборців — національною мовою більшості», «мовою більшості населення даної місцевості», «мовою, прийнятною для сторін», «в разі необхідності можуть створюватися окремі групи», — а можуть, ясна річ, і не створюватися і т. ін.

Або: «Українська РСР гарантує (!) кожній дитині невід'ємне право на виховання і одержання освіти національною мовою» (ст. 25, Ред. «Н.Д.»). Дозволю собі запитати, якою саме мовою — російською? Правильно — гарантує. А українською? Тобто — державною? Сумніваюся. Бо, по-перше, шкіл українських подекуди зовсім немає, а по-друге, право дитини на свою національну мову ототожнюється з правом батьків вибирати мову навчання дитини, тобто природжене право безсловесної дитини узурпується правом батьків.

Інших шкільних предметів батьки, звісно, не мають права вибирати, як, до речі, і вирішувати — служити синові в армії чи ні, бо ж таки закон.

Така законодавча робота комісії Верховної Ради УРСР викликає щонайменше подив. І весь час тривожить думка, а чи взагалі нинішній нашій Верховній Раді можна довірити вироблення та прийняття такого закону, який би не був великою мірою фікцією? Неоднаково й мені, Тарасе!

Анатолій Мокренко
Народний артист СРСР. (Л.У.)

Десятки тисяч подібних критичних завважень не взято до уваги. Дефективний Законопроект про мови в УРСР нинішня Верховна Рада затвердила без суттєвих змін. — Ред. «Н.Д.»

ЗУСТРІЧ ІЗ ЛЕВКОМ ЛУК'ЯНЕНКОМ

Шанувати, цінити й допомагати живим героям — це обов'язок усіх.

Левко Лук'яненко наш народний герой, народився 24.VIII. 1927 р. на Чернігівщині. Не дивлячись на неспокійну й тяжку молодість закінчив вищу освіту й став юристом. Від 1957 р. працював на Львівщині. В 1960 р. разом із кількома однодумцями виробив програму для Робітничо-селянської спілки (УРСС). В цій програмі було сказано про вихід України із ССРС на підставі сов. конституції. В січні 1961 р. Лук'яненко був засуджений на смерть. Потім цей присуд замінено на 15 р. неволі.

В 1976, відбувші повний термін, він вийшов на волю і вже в грудні 1977 р. був знову заарештований за участь в УГГрупі й засуджений на 15 літ. Щойно в січні 1989 р., в наслідок великого тиску з Заходу, зміг вернутися на Україну й живе тепер у Седневі на Чернігівщині.

Будучи ще на засланні Л. Лук'яненко погодився очолити УГС, яка перетворилася на масовий рух. Також ще на засланні, в селі Костирево, він написав брошуро-програму «Що далі?». Її було надруковано в Англії.

В червні Л. Лук'яненко отримав дозвіл виїхати на Заход на 2 місяці. Він відвідав Бельгію, Францію, Німеччину та Англію. Скрізь він зробив велику роботу для нашої справи. Він був запрошений на ріжні конгреси та симпозіуми й скрізь пояснював та говорив так, як тільки він уміє говорити: спокійно, глибоко, чесно й вичерпно.

Побачити Л. Лук'яненка раз — значить почути себе упривileйованим, а три рази, так як я, то треба дійсно дякувати Богові за його ласку. Бачила й чула я його в Генкі, Бельгія, а потім у Мюнхені Зах. Німеччина та в сумівському таборі недалеко від цього міста.

Середнього росту, у вишитій сорочці, із довгими посивілми козацькими вусами, скромний і спокійний. Від усіх відріжняє його очі мученика, мислителя і візіонера. Говорив одверто, сміло не оминав нічого. Переказав присутнім привіт з України від тих, що боряться в тяжких обставинах. КГБ і міліція не спить: розганяє людей на зібраннях, б'є, арештує, штрафує і розвозить їх насильно в ріжні кінці краю, подалі від місця зібрання. Із спокійним оптимізмом він підчеркував, що при з'єднаннях зусиллях, проб'ємо шлях до свободи. Хоч існують обмеження, а все таки завдяки важкій боротьбі відважніших, виборюється вільність слова й зібрання.

Комуnistичний режим розчарував все кругом себе. Люди байдужі до всього, без ініціативи, стали гвинтиками у машинах, на яких працюють. Все ж таки, дещо

зрушилося — ось хоч би, що він і кілька подібних йому змогли вийхати на Захід і вернутися додому. Належить до минулого наш страшний голокост, коли з наказу диктатора згинуло більш як 7 мільйонів людей, а з 1934 ще було замордовано 600 000 нашої інтелігенції, щоб обезголовити народ. Л. Лук'яненко розказував з глумом, як то його на 24. V. ц.р. постили до Москви щоб узял свої папери для виїзду. Його помешкання підслуховується найновішими апаратами. При надлюдських зусиллях на Україні виходить кілька публікацій неформальних груп. Але бракує всього — українських машинок до писання, а особливо апаратів для помноження і паперу. Потім часті конфіскації. І все таки появляються «Укр. Вісник», «Голос Відродження», «Кафедра», «Інформація» тощо.

При однопартійності не може бути демократії. Хоч УГС не є політична організація, але досі тільки вона говорить про самостійність України. Із того, що вона видає, виробляє і продукує, Україна дістає тільки 19%, а 81 вивозиться. Протести й прохання до Москви, щоб збільшити % того, що залишилося б для читачів в Україні відкинено. УГС має філії по цілому краю. Члени прибувають. У березні їх було 500, а в квітні вже 600. До остаточної цілі Спілки — суверенности, — треба очевидно ставитися реалістично й прямувати малими кроками вперед. На запит, чому балтійці дістали стільки прав, а Україна ні, Л. Л. відповів, що поперше вони нічого не одержали, а самі собі беруть, а по друге, якби Україна мала 20-40 р. самостійності, то сьогодня справа представлялася б зовсім інакше. Не дивлячись на все, Україна не спала. Повстанський спротив тривав аж до 1956 р., населення ставилося до повстанців як до героїв. І вони дійсно були ними. Вони воліли скоріше пустити собі кулю ніж здатися. По всіх тюрях та таборах українці становили й становлять 50-70% засуджених. З віячністю говорив він про еміграцію, яка зробила так багато для розкриття чорних діл Советів. Хтось з молоді з дивним акцентом, запитав чи існує на Україні атом. зброя і чи є підпілля. Л. Л. відповів, що атом. зброя існує в дуже засекречених місцях і якби большевики відтягалися то напевно заберуть її. А підпілля нема, принаймні він нічого про це не знає. А страйки хоч і заборонені, але є і мабуть ще будуть. Для нас важним є те, що прокидається інтелігенція і робітництво із залякування. — Дуже важкою є і співпраця з діяспорою і Л. Л. пропонує, щоб творити неполітичні гуртки по 20-30 осіб які б співпрацювали й допомагали УГС, бо тих, що працюють і боряться на Україні, якщо їх не арештують, то переслідують і нищать у інший спосіб: напр. студентів викидають з університетів, робітників з роботи (ось Б. Ребрик по більш як 2 місяцях як повернувся із Західу, не може знайти собі заробітку) і т.д. Особливо дуже легко прийти кожному підозрілому злочин за указом із 8.IV.89 р.

Все ж, Л. Л. закликав людей побільше ознайомлювати закордонних політиків про Україну, більше встановлювати відносини на неформальному рівні, множити персональні знайомства і зв'язки з людьми на Україні, ідучи туди чи закликуючи їх на Захід, особливо молодь. Посилати на Україну книжки (страшений брак укр. літератури, історії), журнали та газети. Боротися в ООН, щоб УССР перестала бути фікცею, а стала дійсністю. На запит чи КГБ прихильне перестройці — він відповів, що і КГБ і міліція є підпорядковані партії і роблять те, що їм наказується, а військо це не політична сила, а каста, яка також підлягає партії. Всяка допомога Советам із Західу скріпляє імперію і продовжує агонію. Згадував ще й про Польщу, яка нарешті усвідомила собі, що без

незалежної України і її існування є загрожене. І край, і діяспора мають ту саму мету — незалежність України. Ще в таборах неволі ув'язнені чули про діяльність діяспори. Ми є великий народ і зберегли себе, хоч підступний окупант хоче убити нашу душу, забороняючи укр. мову, літературу, школи, фільми, але народ має здоровий дух і сьогодні не дивлячись на ніякі заборони, виходить на збори з тризубом та жовто-блакитним прапором.

На запит, чи замість перебудови не станеться так, як у Китаю, Л. Л. відповів, що не думає цього. У Советах, умовини життя є інакші. В Китаї 90% населення є занятим в хліборобстві й не дивлячись на політичний режим якось дають собі раду, тоді як тут 75% людей треба працювати, за що є відповідальна партія. Про молодь на Україні оповідав він, що й вона прокидається, організує ріжні неформальні товариства. Комсомол збанкрутів і говориться розв'язати його. Отже процес пробудження розвивається.

І так Л. Лук'яненко, ця замучена людина, що просиділа по таборах, тюрях та засланні 30 років, не тільки не заламалася ще й стала провідником УГС, нашого світилиця. Він твердить, що чи хоче хтось цього, чи ні Україна буде! Треба тільки боротися, більш співпрацювати й помагати людям та організаціям на батьківщині (приклад поляки), щоб приспівити наше відродження.

Таня Гук

Редакція висловлює подяку організації Американці в Обороні Людських Прав в Україні за записи інтерв'ю з Л. Л. у Брюсселі і в Парижі. — Ред.

ЕЛДАДОВІ — ЮНОСТІ ДРУГУ

Новорічна присвята
поетові Івану Драчеві

Елладо, даю тобі руку братерства,
Я хочу юдея ще раз обійтися...

Ми в Ічні співали в гаях довгі версти,
Про долю гірку там співала нам мати.

Моя Україна, ти знат, не є «Грозний», —
З «історії чаши» і я пив з твоєї,
Але обдає мене жахом — морозом:
«Чека — яга», виродок вмерлих євреїв.

Елладо — Ізраїль, любіть Україну...
Вона молоком вас поїла віками,
Доброти-дар Божий ніколи не згинуть
У грудях-бо — серце... Не Каїнів камінь.

Ой, друже, посій в дітях-внуках святі права:
Народ мій сердечний.. Він любить дружини,
А ми, вже посріблени, даймо пораду...
Твій люд... Україна... цвісти будуть, жити!

Ів. Кмета-Ічнянський

НЕ ЗАБУДЬТЕ
ВІДНОВИТИ
ПЕРЕДПЛАТУ СВОЄСЧАСНО!

ГЕРЦЬ «ХРЕСТОНОСЦЯ» ТА ГЕРЦІ ІНШИХ

1. Герці інших

В нотатці «В справі М. Бойчука (і іншій)», «Нові Дні», грудень 1988, висловилось тремор-турботу: «...виникла моторошна думка про калібер людей, які в той час тримали в руках життя людини». Мова йшла про знищення мистеця Бойчука і послідовно-масове нищіння нашої творчої громади в затяжний період терору на Україні.

В липнево-серпневому (1989) числі журнал «Сучасність» помістив передрук з львівського місячника «Жовтень» за квітень 1989 р. «Довідку комісії», яка досліджує крадіжки і знищенння експонатів Львівського музею українського мистецтва. Комісія досліджує долю майже двох тисяч (1842) творів образотворчого мистецтва, видалення з музею 4,5 тис. книжок і «двох ящиків» музейної зброя.

Але коли в період величного терору 30-их років прізвища інквізиторів і виконавців-катів з часом затерлися у пам'яті народу, бо їх був сомні і ніхто своєчасно не смів їх реєструвати і публікувати, із справою Львівського музею інакше: прізвища, їхні позиції в культурному житті республіки і їхні діла утривалені на вічність.

Хоч основною настановою цих «діячів» було виключення і знищення творів на теми наших національних починів, включно з портретами наших військових, політичних і церковних діячів, виявляється, що ця «дієта» була невистачальною для втихомирення нищівного розмаху і апетиту ініціаторів. Тому для «десерту» підкинено ряд «невтральних» творів — краєвиди, квіти, мертві природи. Щось із цього в дорозі до крематорій «загубилось», попавши в приватні доми або на ринок, але решту таки знищено, бо вони були ... пошкоджені.

Ох, примітивна простота! Чи ж ці «культурні діячі» не чували про ремонти і реставрації творів мистецтва в культурному світі, де вандали й умово хворі деколи «знущаються» над творами мистецтва? Наприклад, один із найновіших таких випадків стався 29 березня ц.р. в Дордрехтському музеї (Голландія): старший, безробітний і огірчений чоловік порізав ножем 10 творів старих майстрів; можна бути певним, що ніхто на Заході не думає, що ці значно пошкоджені твори будуть знищені. Подробиці про це можна прочитати в липневому числі «Арт ньюз»; у тому ж числі є також заява канцлера Німеччини Гельмута Коля, де він говорить про вину і німецьке сумління відносно Другої світової війни та готовість — принаймні фінансово — покрити відшкодування жертвам. Для наших «культурних діячів» це, може, задалека справа, але чому вони не знають, що діється у нашого північного сусіда, «якого слід нам наслідувати»? Там ремонтують царські палаці, церкви і монастирі, виносять на світло денне твори авангарду 20 ст. (включно з творами українських мистців-модерністів); там теж бездоганно вдержано «скарби Кремля», «Ермітажу»...

Звичайно, всі ці урядовці винні і відповідальні за свої діла, але чи не пора застановитись глибше над коренем цього нашого зла?

Хоч тут, на еміграції, є вболіваючі критики українського дійства там — нашим культурним побутом тут теж годі пишатися. Пам'ятникам «ленінсько-сталинського» покорюючи не бачиться кінця; неувага, а то й поборювання або ігнорування культуротворчих діячів з вульгарною поведінкою супроти їхньої праці та вислідів; поборювання нових концепцій і думок... Сюди можна було б додавати «без кінця», з фактами в руках.

2. Герць «хрестоносця»

...були походи в імені Сина Божого; були інквізиції в імені Сина Божого; були довгі затяжні війни в імені Сина Божого; були палі в імені Сина Божого; були гетто і погроми в імені Сина Божого; навіть руйновано християнські церкви і «пацифіковано» людей в імені «справжнього» Сина Божого. А на сучасному екрані: Ірляндія, Бейрут і ... поради (чи погрози) земляка, судіть: «...знаний громадянству мистець і критик — Юрій Соловій... Хай шановний мистець вибачить за відвертість, (коли в побуті відвертість може бути позитивним чинником для нормального співжиття, — в мистецтві і в духовій сфері взагалі, вимоги більш скомпліковані і тому тут ця цнота мусить поступитись інтелектові — Ю.С.) його «Роз'яття для мільйонів» (заковика продовжується, тому посилюю читача до моїх спростовань і пояснень, «Нові Дні», травень 1989 — Ю.С.) діє на зір, що знаходить відгук у душевному бунті такого спотворення образу Сина Божого. Експерименти? Добре, (б'ю на сполох! — Ю.С.) але в своєму кабінеті, а не на публічному видаєши» (Лев Ломиш, «Прочитавши новорічне число «Нових Днів». «НД», липень-серпень 1989).

В такій ситуації, в яку цей дописувач бажає мене вблагти, знаходились донедавна деякі мистці в Радянському Союзі, без змоги виставляти свої праці публічно, бо вони цінили і знали місце свободи в творчих процесах. Свободу в будь-якій формі і приміненні заборонялось, а вилям був злочином проти держави. Як сумно, що ці насіннячка принесло й сюди.

Діялог є частиною творчого процесу, який доводить нормально до матеріальних перетрактаций, уможливлюючи мистецтві продовжування праці в повній свободі.

Тему експериментів залишимо наразі для обговорення п. Ю. Мошинському, який провадить лекції в «Нових Днях» на теми з царини мистецтва. Тут лише для збудження цікавості до цієї теми приклад: є дереворит Рубенса «Відпочинок в дорозі до Єгипту», композиція, на якій він робив численні зміни (отже, експериментував) і лише шоста поправка була задовільною для нього. Експерименти Рубенса, подібні експерименти попередників і мистців після нього аж до руху, який називають модернізмом, модерним мистецтвом, не були разочарувальними, бо ці мистці не намагались обернути мистецтво «догори ногами», що стається — на подібному принципі і техніці, але з іншими досвідами — в поточному сторіччі.

До одних із цікавіших публічних маніфестацій слід

зарахувати виставку, де показаний прогрес ідеї в творчому процесі. Хоч між цими «крокуваннями мистця до цілі» можуть знаходитись щасливіші розв'язки, ніж кінцевий вислід, — рішення мистця є остаточне. З огляду на своєрідність образотворчого мистецтва, де час не є передбачено окресленим фактором в процесі сприймання як у літературі і в музиці, (читання в літературі, а особливо час тривання виконання музики) — крім новіших засобів, як відео, мистець може творити інші варіанти (відоме теж у музиці і літературі, особливо в поезії, але з дещо іншою мотивацією) на цю тему, що не мусить обов'язково бути сюжетною темою.

Юрій Соловій

КРАЄВИД (про мистецтво стаття 16)

Недавно я розмовляв з сусідом про красу кольорадських гір і про приємність та естетичні якості, якими людина може користатися зі змальованих на полотні гір. На це він мені відповів: «Якщо я хочу бачити гори, то мені вистачає подивитися у вікно. Нашо б мені був потрібен малюнок?» До певної міри він був правий. Для цього якраз будують великі вікна у нових домах, і ці вікна американці називають «пікчер віндов». Дивлячися крізь таке вікно людина може собі уявляти природу за вікном як малюнок або як Божий твір. Залежить від смаку і почуття.

Фактично нам нема потреби дивитися крізь вікно. На багато краще просто вийти з хати і придивитися до краси каміння, дерев, квітів; на красу сходу сонця або біг води у гірському струмочку. Всі ці деталі природи, попри те, що вони є гарні самі по собі, вони провокують у нас екзальтацію з тенденцією до роздумувань, спокою або захоплення. Малюнок фактично і є зареєстрованим цих гарних і інспірюючих місцевостей, людей або ідей. Ці малюнки часто є збуджувачами ідей і інспіruють нас так, як і місцевості які вони репрезентують. Ціль мистця є знайти цікаве місце, а відтак змалювати на полотні малюнок, ілюзія якого мала б на нас такий же самий вплив, як і об'єкт. Деколи ілюзія може мати навіть міцніший вплив на нас ніж об'єкт, тому що люди в більшості не треновані так, як мистець у баченні та відріжнюванні речей, які можуть виявляти більше зацікавлення або більшу красу.

Краєвид як мистецька форма є давній, але не такий давній, як самий малюнок. Взяло багато сторіч, або і тисячоріч розвитку мистецтва, щоб дійти до можливості представити перспективу на полотні якусь місцевість. Багато сторіч мистець малював краєвид у чисто видуманій формі, у студії, поки він дійшов до теперішнього концепту малювання безпосередньо з природи, у «план ері», даючи точну подібність малюваної місцевості.

Нині краєвиди переважно являються студіями природи, малювані назовні з точним переданням освітлення, тіней та кольорів.

Певно, є багато шкіл та розумінь передання природи, починаючи натуралістичною і кінчаючи реалістичною, імпресіоністичною або семіабстрактною презентацією природи. Залишається індивідуальному

OVER
30
YEARS OF
SERVICE

ПОНАД
30
РОКІВ
ПОСЛУГ

КУПНЯ, ПРОДАЖ та ОЦІНКИ РЕАЛЬНОСТЕЙ
CHOLKAN CORPORATION • REALTOR

Real estate — Appraisals

ЦЕНТРАЛЬНЕ БЮРО:

527 Bloor St. W., Toronto, Ont., M5S 1Y5 (416) 532-4404

OTHER BRANCHES:

2336 Bloor St. W., Toronto, Ont., M6S 1P3 763-5555

5302 Dundas St. W., Etobicoke, Ont, M1B 1B2 236-2666
Main St., Port Sydney, Ont, P0B 1L0 (705) 385-2983

COMPLETE CATERING SERVICE.

Banquet Facilities (up to 500 persons)

UKRAINIAN CARAVAN
Restaurant Cabaret

5245 Dundas St. W. (at Kipling) • 231-7447

ISLINGTON, ONTARIO M9B 1A6

- ГОТУЄМО Й ДОСТАВЛЯЄМО РІЗНІ СМАЧНІ СТРАВИ НА ВЕСІЛЛЯ, ХРЕСТИНИ, ЗАБАВИ, ПОМИНКИ І НА ІНШІ ПРИЙНЯТТЯ;
- ПОВНА КУХОННА ОБСЛУГА;

Chevrolet Oldsmobile

3200 BLOOR ST. WEST

236-1011

КОВАЛЬСЬКА ХРИСТЬЯ

- НАЙЛІПШІЙ ВИБІР НОВИХ І ВЖИВАНИХ АВТ; НАЙКРАЩІ ЦІНИ!
- Христя Kovalevskaya допоможе Вам купити або винайняти відповідне авто, полагодити позику, гарантію тощо.

Фахова і солідна обслуга, можна порозумітись українською мовою.

мистеців і індивідуальні людині рішити, що йому подобається та що він хоче бачити в малюнку. Єдиною суттєвою справою в малюванню краєвиду, як і в будь-якому іншому малюнкові є малювання з повним знанням сюжету, з фаховим вмінням та з розумінням

справи. Колії малюнків інших мистців, або колії фотографій не мають місця у мистецтві. Кожен малюнок має бути сам у собі, — оригінальним у підході і унікальним у виконанні. Він має бути представленим, перевареним мистцем і виконаним з повною духововою і емоційною силою.

Якщо хтось запитає чи мистецтво краєвиду є настільки ж високе, як і малювання людини або ідеї, на це я відповім: так. Мистецтво краєвиду є настільки ж високе, наскільки мистецтво може бути. Не є важливо, що саме намальоване на полотні, а важливе те, як воно намальоване. Коли ми маємо краєвид, який нас усвідомлює і підносять на дусі, тоді цей краєвид є мистецькою творчістю і тому являється мистецтвом.

З торговельного боку, краєвид є найбільш доходовою формою мистецтва. Більше людей купують краєвиди, ніж будь-які інші малюнки. Певно через сантиментальність. Краєвид може представляти собою місцевість, що подобається людині, або нагадує їй якийсь інцидент з життя. Туристові краєвид подобається через нагадування у будучині його подорожі. Але турист мусить найбільше уважати на краєвиди масової продукції, які не можуть бути залучені до мистецьких творів. Турист переважно стає жертвою, через незнання мистців певної місцевості й через обмежений час для відповідних студій. Нечесний продавець або мистець часто продають все, що попало під плащиком мистецтва і оригінальності. Але в дійсності — це продаж масової продукції. І краєвид можна так само масово продукувати, як будь-який інший малюнок.

Юрій Мошинський

ЗАСНУВАННЯ МИСТЕЦЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ У ВІКТОРІЇ

Після влаштування декількох імпрез дня відзначення 150-ти ліття з дня смерті «Батька нової української літератури...» — Івана Котляревського, актори, аматори згуртовані в ансамблі, вокальних групах та індивіди прийшли до ідеї створити ТЕАТРАЛЬНО-МИСТЕЦЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ.

Реалізувати цю ініціативу ансамбль ім. М. Лисенка доручив п. Федорові Габелкові. 5-го лютого 1989-го р. було скликано Ініціативні Збори любителів театрального мистецтва, встійнено тимчасову назву цього об'єднання — «Об'єднання театральних мистців» й выбрано Тимчасову Управу ОТМ і статутову комісію в складі: Г. Корінь, Л. Максимишин, А. Цибульська, В. Грижин, А. Рибіцький, С. Ковалік, І. Шевченко, Н. Ковалік, Ф. Габелко. ОСНОВОЮЧІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ОТМ відбулися 7-5 1989 р. в залі Українського Народного Дому — Ессендон.

Тимчасова Управа ОТМ подала звіт за період своєї діяльності.

На цих ЗБОРАХ було обговорено проект статуту й затвердження статуту.

Встійнено назву цього об'єднання: МИСТЕЦЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ при УКРАЇНСЬКІЙ ГРОМАДІ ВІКТОРІЇ «М.О.В.»

Вибрано Управу МОВ в такому складі: Голова — Федір Габелко, члени управи: Марко Туїшин, Антін Рибіцький, Василь Грижин, Іван Шевченко. В заступники:

ОГЛЯДИ — РЕЦЕНЗІЇ — НОТАТИ

Петро ОДАРЧЕНКО

ТВОРЧІСТЬ Т. ШЕВЧЕНКА В ОЦІНЦІ СВІТОВОЇ КРИТИКИ

(Закінчення з попереднього числа)

Визначний румунський літературний критик Доброджану Геря (1855-1929) у своїй праці про Шевченка дав загальну характеристику творчості Шевченка, особливу увагу звернувши на образ зведеності матері в поемах великого українського поета: «Всі приниженні й нещасливі привертали велику й чутливу душу геніального поета... Найкраща його поема є «Марія»... Жоден з поетів не наважився піднести жінку на таку височину, на яку насмілився Шевченко.»

Угорщина устами своїх поетів, критиків і літературознавців з глибокою пошаною схиляється перед великим українським поетом.

Угорський літературознавець Іштван Молнар у своїй ґрунтовній розвідці, надрукованій 1910 р. (Т.Г. Шевченко) докладно описав життя і проаналізував творчість Шевченка, відзначивши місце Шевченка в світовій літературі: «Від України — своєї вітчизни — поет був майже в релігійному екстазі ... Він не сам плаче й проклинає, — його устами говорить народ ... його творчість стоїть поряд з кращими творами світової літератури».

Великий вплив мав Шевченко на багатьох литовських поетів. Приклад Шевченка заохочував їх до боротьби за національне визволення Литви. Поет Людас Гіра в 1912 році видав на власні кошти в перекладі на литовську мову збірку віршів Т. Шевченка з свою передмовою, в якій він писав: «Кому-кому, а нам, литовцям, Шевченко повинен бути дуже зрозумілим, близьким, майже своїм.»

Широко відома поезія Шевченка і в Латвії. Латиський літературознавець Андрій Упіт (1877-1970) у статті про Шевченка (1914) підкреслив революційний характер творчості і високу художню майстерність великого українського поета.

З особливою пошаною до Шевченка ставляться народи Кавказу, вдячні Шевченкові за його ве-

Данна Туїшин, Євген Радивил. Так само було вибрано Мистецьку раду МОВ: Голова — Людмила Максимишин. Члени: Анна Цибульська, Галина Корінь, Антін Рибіцький.

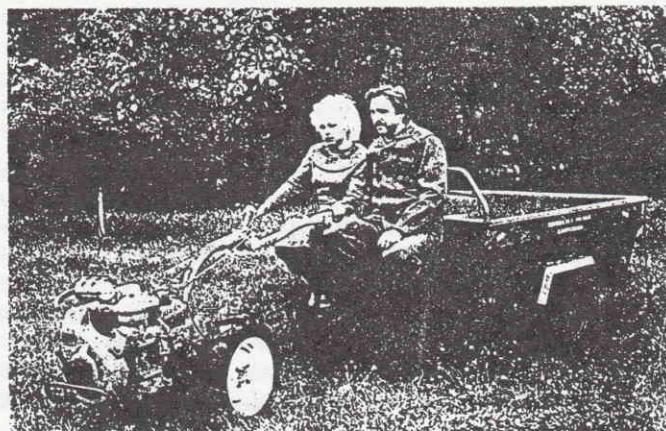
Після вибору керівних органів МОВ, обговорювались різні справи відносно діяльності МОВ на майбутнє.

На закінчення, стараннями пані Людмили Максимишин було влаштовано чай з солодощами, де члени МОВ проводжували свої розмови на різні теми українського мистецтва.

І. Шевченко

Якщо Ви бажаєте зробити подарунок своїм рідним або друзям, які проживають в сільській місцевості ССРР, то найкращим подарунком для них буде **трактор** або мінітрактор у комплекті з плугом, причепкою, косаркою та іншими сільськогосподарськими знаряддями.

Доставити цей подарунок Вашим родичам або друзьям прямо з відповідного заводу в ССРР допоможе «Білорусь Еквіпмент оф Канада Лтд.

Оплативши вартість трактора чи іншої машини з полегшенням у Канаді, Ви звільните Ваших рідних і друзів від усіх видатків і клопотів, зв'язаних з таким одержанням.

Всю необхідну інформацію отримаєте, звернувшись на таку адресу:

«Belarus Equipment of Canada Ltd»
43 Goldthorne Avenue
Toronto, Ontario M8Z 5S7

Tel.: (416) 259-3791

личну поему «Кавказ», в якій український поет з палким гнівним протестом виступив проти імперіялістичної і колоніальної політики царської Росії на Кавказі. Ще в кінці 50-х рр. XIX ст. ця поема стала відома на Кавказі. Поет Н. Міцшвілі переклав цю поему грузинською мовою і в передмові писав: «Шевченко постає перед нами як грандіозний світового маштабу революційний поет, як стойче сумління своєї країни... Діяпазоном своєї творчості Шевченко, безсумнівно, належить до числа геніяльних письменників... Життя й творчість цього геніяльного поета для нас сьогодні високий зразок і приклад для наслідування, і таким він буде для наступних поетів.»

Видатний грузинський письменник Акакій Церетелі (1840-1915) в 1860 році, будучи студентом у Петербурзі, зустрічався і розмовляв із Шевченком. Пізніше він згадував про цю зустріч такими словами: «Ця зустріч зосталася для мене світлою згадкою на все життя. Признаюся, він перший дав мені зрозуміти, як треба любити батьківщину і рідний народ.»

Року 1914, незважаючи на царські заборони, в Тбілісі відбулося урочисте Шевченківське Свято. З палкою промовою виступив на цьому святі А. Церетелі. Він підкреслював потребу всебічно розвивати національні особливості кожного народу і при цьому ставив за приклад Тараса Шевченка, який вважав за потрібне свято оберігати, зміцнювати й розвивати національні традиції українського народу, його мову і культуру. «Ось істина, — казав

Церетелі, — яку проповідував великий пророк Шевченко... Таких великих людей породжує велика нація, але вони, крім своєї нації, належать і іншим. Тому дозвольте нам, грузинам, приєднатися до великого торжества і вшанувати пам'ять великого українця». І коли Церетелі закінчив свою блискучу промову, він схвилюваний підійшов до бюсту Шевченка, з благоговінням став перед ним на коліна і віддав йому пошану. Всі присутні в єдиному пориві піднеслися з своїх місць і разом з Церетелі вшанували великого українського поета. Грузини з сльозами на очах цілували українців, українці зворушливо обнімали грузинів.

У вірменській літературі ім'я Шевченка згадується з любов'ю і пошаною. 1914 року вірменський поет Хекоян у своїй сатті «Незабутній Тарас» підкреслив, що справа, за яку боровся великий син України, не вмирає, вона житиме вічно, бо всім своїм корінням зв'язана з життям і думами народу.» Вірменка Марієта Шагінян у своїй ґрунтовній монографії «Шевченко» (1941) проаналізувала літературну творчість і мистецьку спадщину Шевченка і дала глибоку позитивну оцінку його поетичної творчості, підкресливши світове значення поезії Шевченка. Їй належить також стаття про Шевченка «В ряду геніїв людства», в якій вона пише: «Саме «Кобзар» став моїм шляхом до зrozуміння мови і психології українського народу... Але Тарас Шевченко не тільки поет... Він стоїть в ряду великих універсальних геніїв людства.»

Перші згадки про Шевченка в західноєвропей-

ській пресі були ще за життя поета. До видатних праць про Шевченка опублікованих німецькою мовою, належать книжка австрійського літературознавця Йоганна-Георга Обріста (1843-1901), надрукована 1870 р. та ґрунтовна праця видатного австрійського критика Карла Еміля Францоза (1848-1904), надрукована 1878 року. Обріст високо оцінює творчість Шевченка, зокрема поему «Наймичка», називаючи її «апотезою материнської любові».

Францоз дав глибоку й вичерпну характеристику поетичної творчості Шевченка, підкреслюючи геніальність великого українського поета: «Універсальність Шевченкового таланту, — пише він, — це той перший висновок, до якого ми прийшли в наслідок аналізи його творів... В особі Шевченка доля подарувала українцям генія... Його талант безмежний, глибокий і багатий. Та найбільше врахає невимовна безпосередність поета і те, що він наскрізь національний.»

Німецький історик літератури Юліус Гарт (1859-1930) у своїй «Історії світової літератури» (1896) пише: «В особі Тараса Шевченка виріс поет такої індивідуальності, який має право претендувати на вселюдське значення.»

Німецький історик літератури Георг Адам (1874-1911) в статті «Сторіччя української літератури» (1901) такими словами характеризує значення Шевченка: «Для світової літератури Шевченко — одна з найсвоєрідніших і найпривабливіших поетичних постатей. У піснях Шевченка — душа української землі, душа українського народу.»

Видатна німецька письменниця й перекладачка творів Шевченка на німецьку мову Юлія Віргінія (1878-1942) у вступній статті до своєї збірки перекладів пише: «Успіх Шевченка не мав собі рівних в історії літератури... Із швидкістю, гідною подиву, поет піднімається до вершин загальнолюдських ідеалів... Його найкращий і найсильніший твір — «Кавказ». Це пристрасний протест проти деспотизму і мілітаризму.» Свою статтю Юлія Віргінія закінчує рядками Шевченкового «Заповіту» і високою оцінкою значення Шевченка для України і для всього людства: «День народження поета на його

батьківщині належить до найбільших національних свят... Вихованням національної свідомості Шевченко врятував свій народ від загибелі і заклав міцну основу для його славного культурного розвитку. Значення поезії Шевченка не скроминуче, воно постійне, тому що він поет не тільки пригнобленого українського народу, а й усього багатостражданального людства.»

Видатний французький літературознавець і перекладач творів Шевченка на французьку мову Еміль Дюран (1838/1903) у своїй статті «Національний поет України» (1876) відзначає гуманізм поезії Шевченка і зв'язок його поетичної творчості з українською народною піснею. Особливо високо оцінює Е. Дюран поеми Шевченка, присвячені жінці-матері. Стаття Дюрана сприяла поширенню популярності Шевченка не тільки у Франції, а і в Сполучених Штатах, бо того ж самого року (1876) була перекладена англійською мовою і надрукована в Нью-Йорку.

В Англії популяризатором творчості Шевченка був професор Оксфордського університету Вільям Річард Морфіл (1834-1909). Він опублікував три статті про Шевченка. В одній із своїх статей він підкреслив народність великого поета України: «Його (Шевченка) творчість сповнена національного кольориту, а його герой — це носії національних рис народу.»

У Сполучених Штатах Америки перша згадка про Шевченка з'явилася 1868 року, коли політичний емігрант з України Агапій Гончаренко опублікував у «Віснику Аляски» англійською мовою власний прозовий переклад уривків з поеми «Кавказ». Першим у США почав перекладати твори Шевченка англійською мовою (1928) професор Колумбійського університету К. О. Менінг. Він же докладно описав життя українського поета і проаналізував його творчість, підкресливши велике значення поезії Шевченка для України і для всього світу. Твори Шевченка перекладали англійською мовою англійська поетеса Віра Річ і канадський філолог Ватсон Кіркеннелл, автор статей про Тараса Шевченка.

КАНАДСЬКО-УКРАЇНСЬКА МИСТЕЦЬКА ФУНДАЦІЯ В ТОРОНТО

Тел. (416) 766-6802

Адреса: 2118-A BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONT., M6S 1M8

Перша і єдина в Канаді Фундація українського мистецтва, заснована в 1975 р.

- Formuje образотворчу Галерею-Музей
- Влаштовує виставки і продаж мистецьких творів
- Організовує конференції, доповіді, читання на мистецькі теми
- Видає книги, альбоми
- Репродукції, проспекти тощо.
- Ставайте членами, прихильниками і спонсорами КУМФ! Підтримуйте її для збереження і розвитку української культури!

КУМФ відкрита від понеділка до суботи (за винятком середи) від 12:00 до 18:00; у неділю від 13:00 до 17:00 год. Вступ до галерії за добровільними датками.

Complete Home Comfort!

- Автоматична, контролювана комп'ютером доставка оліви
- 24 години, 7 днів тижнево радіодиспетчерська обслуга
- Продаж і обслуга домашнього огрівального устаткування
- Обслуговуємо Торонто, Ошаву і околиці
- Все фінансуємо на догідні сплати.

SIPCO OIL LIMITED

83 Six Point Road, Toronto M8Z 2X3,

Tel. 232-2262

ВИ МОЖЕТЕ ПЛАТИТИ БЕЗКОШТОВНО У COMMUNITY TRUST CO. 2299 BLOOR ST. W.

Твори Шевченка перекладено також китайською, японською казахською, узбецькою, кара-кальпацькою, удмуртською, єврейською, турецькою, татарською, азербайджанською, грецькою і багатьма іншими мовами світу. Цими ж мовами опубліковані статті про життя й творчість Тараса Шевченка.

Серед учених із світовим ім'ям, які своїми дослідженнями зробили важливий науковий внесок у шевченкознавство, належать датський літературознавець Георг Брандес (1842-1927) і славнозвісний шведський славіст Альфред Єнсен (1859-1921). Як висновок своєї аналізи поетичної творчості Шевченка Г. Брандес дав таке загальне визначення своєрідності Шевченкової поезії: «Поезія Шевченка являє собою найвищий і найповніший вираз у літературі дум і прагнень народу, до якого належав і сам поет.»

А. Єнсен, автор цінних досліджень з історії української літератури і зокрема автор двох видатних праць про Шевченка, опублікованих 1909 і 1916 р. («Український національний поет» і «Тарас Шевченко. Життя українського поета») дав глибоку аналізу ідейного змісту творів Шевченка та докладну характеристику художніх особливостей поезії великого українського поета. Подаємо кілька цитат із цих праць Єнсена про Шевченка: «Тарас Шевченко займає особливе місце в світовій літературі, він сам створив літературу і втілив у своїх піснях душу всього народу... Доля Шевченка — для України одночасно типова і символічна. Він був для народу величним прикладом справедливості і самозречення... Дві сили підтримували поета в найважчі хвилини його життя: віра в справедливість і полум'яна любов до батьківщини.»

Аналізуючи поетичну майстерність Шевченка, відзначаючи різноманітність форм його творів, їх ритмічне багатство, красу поетичного стилю. А. Єнсен ставить Шевченка поряд із найбільшими майстрами світової літератури. Зразком високого поетичного мистецтва А. Єнсен вважає вірш Шевченка «Лілея». «Ця поезія — каже він, — є витворм високої майстерності: вона могла б принести

часть і самому Гете. І мені здається, що ця поезія має символічне значення. І сам поєт упав жертвою насильства; та з руїн устає його поезія, як чиста лілія, над якою витає божество, щоб його земляки завжди втішалися його небесною красою.» Далі Єнсен визначає місце Шевченка в світовій літературі такими словами: «Коли б Шевченко створив тільки балади, політичну сатиру і народні пісні, то він, безумовно, був би найвизначнішим поетом України. Та своїми високими ідеалами, справді гуманним світоглядом поєт вийшов далеко за межі України і забезпечив собі постійне місце в світовій літературі. Бо Тарас Шевченко був не тільки національним, а й загальнолюдським поетом, СВІТОЧЕМ ЛЮДСТВА».

На закінчення своєї доповіді я хочу дати короткий огляд думок про Шевченка, які висловив представник півмільйонного народу осетинів сучасний видатний осетинський письменник і літературознавець Нафі Джусойти (1924 -) В журналі «Вітчизна», ч.1, 1987 опубліковано статтю Н. Джусойти «Три монологи про любов до України» з передмовою Івана Дзюби. У цій статті є розділ «Слово Тараса Шевченка». Як цілком слушно назначає І. Дзюба, цей розділ «може ввійти в коло найкращих матеріалів про Шевченка, написаних представникам інших народів».

Досконало володіючи українською мовою, Н. Джусойти переклав осетинською мовою твори Шевченка і виявив своє глибоке розуміння поезії великого українського поета і її значення для українського народу. Ось кілька цитат із його «роздуму-монологу»: «Шевченко — явище неосяжне, складне, надзвичайно самобутнє, можливо, наявіть єдине в розливному морі світової поезії. ... Його образ з часом ставатиме величнішим, складнішим, багатограннішим, привертаючи до себе допитливі уми, проникливість і сприйнятливість нових і нових поколінь людського роду... Тарас Шевченко — духовне осердя, до якого йшли з глибин історії і від якого прямували в сучасне, в наше сьогодення та майбуття усім світлоносні хвилі поетичного генія українського народу... Тарас

Шевченко — безсмертно молодий, найхоробріший лицар, найпроникливіший розум і найлагідніше серце — незмінно йде попереду свого народу в його простуванні у майбуття... Слово Шевченка возвеличує, облагороджує, формує наші душі... Безперечно, пророча місія Шевченка триває і нині, і він обходить «моря і землі», своїм божественним словом кличе людей до добра та справедливості... Але в моїй уяві він завжди стоїть на Чернечій горі, сумно дивлячись на придніпровські степи. Смуток поета зрозумілий... Я відчуваю це із своєї кавказької далини і мовчки схилюю перед ним голову, благословляючи той час, коли вперше почув голос української пісні, коли вперше прочитав по складах «За горами гори хмарами повиті.»

Так, дійсно — смуток Шевченка зрозумілий: український народ душиться в смердючому болоті отруйної русифікації, молодь українська позбавлена рідної школи, дітей українських виховують в дусі російського шовінізму, навіть у дитячих садочках на Україні панує російська мова, під маскою «інтернаціоналізму» виховують перевертнів, ренегатів, яничарів. Як слухно зазначає Іван Драч: «на горлі України атомна петля... Отож стоїть вона із зашморгом на шиї і лише чекає, коли всесоюзні відомства атомним чоботом виб'ють з-під ніг табуретку.»

І тепер — в часи найбільшої загрози існуванню української нації — вірні сини України — українські письменники під прапором Шевченка провадять рішучу боротьбу за здійснення Шевченкових ідеалів, боротьбу за рятування української нації, за державний статус української мови, за відродження національної культури.

І так само як у темну ніч російського царського деспотизму Шевченко відіграв вирішальну роль в національному відродженні України, так саме й тепер — в часи найстрашнішого національного поневолення України Москвою — могутнє Шевченкове Слово є і буде в майбутньому найгострішою зброєю у вирішальній боротьбі за свободу, за національне відродження і державну незалежність великого українського народу!

◆ «Хотілося б, щоб художнє слово цього справжнього життєлюбі (О. Олеся — ред.) не знало перешкод, як це було в часи культу і застою. Цього вимагає історична справедливість і сьогоднішня доба. Високохудожнє і полум'яне молодіжне і пристрасне, воно має промовляти до наших сучасників поезіями і піснями, драматичними творами для дорослих і дітей зі сцени, книжок, шкільного підручника», — так написав у газеті «Культура і життя» (№ 49 за 1988 рік) д-р Р. Радишевський, аналізуючи творчий силует одного з найцікавіших українських ліріків Олександра Олеся (1978-1944). Статтю проілюстровано знімками, в тому могили поета на Ольшанському кладовищі в Празі.

Олександра Ю. КОПАЧ

ПОСТАТЬ ІСУСА ХРИСТА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Ісус Христос і Його наука — це суть християнства, джерело християнської доби в цілому світі. Нова духовість виявилася і виявляється у всіх напрямках людської творчості, від архітектури, найбільш матеріальної галузі мистецтва почавши, до найбільш абстрактної, якою є музика. Близько до музики стоїть мистецтво слова, себто література. Релігійна тематика в літературі — це неозоре pole. На довгому шляху розвитку перейшла література дуже багато змін, напрямків думання філософічних, родів і форм творчості. Тож візьмемо до уваги тільки XX століття.

На переломі 19-20 століття у світовій літературі заінсували два головні напрямки. Екзистенціалізм у двох видах: атеїстичний з представниками такими, як П. Сартр, А. Камюс, Ф. Саган, і екзистенціалізм християнський з такими філософами, як Марсель, Кіркегард. Другий великий напрямок у філософії — це символізм (Шопенгауер, Гартман, Ніцше). У літературі він знайшов свій вияв у творах таких письменників, як Метерлінк, М. Рільке, Клодель та інші. Символізм same спричинився до поширення релігійної тематики і постати Ісуса Христа мандрує в літературах світу. Різно Його зображення, по-різому бачать.

У творах декого з американських письменників, на погляд Урсулі Брумм (літературного критика), Ісус Христос зображеній радше з людськими прикметами. Деякі герої у творах Фокнера наслідують життя Ісуса Христа в праці, стають столярами. В італійській літературі письменник Джіованні Гвареші написав повість «Дон Камілло і його вівці», де герой повісти, священик, з усіма своїми клопотами йде до Розп'яття, радиться в усьому Ісуса Христа, навіть сперечаеться з Ним. У норвезькій літературі Сельма Лягерлеф з її чудовими легендами Різдвяної ночі загально всім знана, в англійській знані Бенсон, Честертон та інші.

Широку панораму світових літератур збагачує українська література, унагляднюючи ті самі напрямки і стилі, на свій питомений, органічний спосіб, уже на переломі 19-20 століття у творах І. Франка, Лесі Українки, Павла Тичини та інших. Правда, від 30-х років нашого століття українська література дуже потерпіла від московсько-большевицької окупації України. Всупереч значному числові великих талантів, вона обмертвила від соцреалізму. Москва ув'язнила нашу літературу, здушила її за горло, спершу на східніх землях, опісля на західніх. Але навіть у скалічених творах постати Ісуса Христа, і тут і там, ясніє. На щастя, у русло літературного процесу входить творчість письменників, що жили і живуть поза межами України і можуть творити так, як душа бажає.

Серед цих письменників бачимо на першому місці Наталену Королеву (1888-1966). За її філософією, життя — це таємнича загадка, а рубчик заслони вічності відкриває мистецтво. І саме її мистецтво слова наскрізь пронизане надприродним елементом, метафізицю. На сторінках її творів ясніє Ісус Христос. Інколи, крізь сплетені два світи видимого і невидимого, тільки відчуваємо присутність ЙОГО. Так воно є в повісті «Що є правда?», а в оповіданнях «Во дни они» бачимо постати Ісуся. Про ті нариси авторка сказала, що це тільки рами до євангельських розповідей. Докладної виразної сильветки у них не знайдемо, але відчуваємо божеську силу. Не зайво буде згадати, що й у Святому Письмі даремно шукати фізичного образа Спасителя. Скупі слова для цього читаємо, наприклад, у св. Івана: «прийшов до храму, сів, навчав», або «Подався Ісус на Оливну гору. Та вдосвіта знову прибув до храму, й усі люди посходились до Нього, він же, сівши, навчав...» Ще інший образок: «... аж бачать, іде Ісус морем, до човна зближається — та й злякалися».

Ці коротенькі речення викликають у нашій уяві картини різних малярів протягом тисячоліть. Ціле життя Ісуса Христа від народження до Голгофи, а далі Воскресення, Вознесення зображенути мистеці малярі світу в картинах усіх напрямків і стилів. Мимоволі перед очима виринають і наші малярі, і наші часи, серії картин В. Курилика, одуховлені картини Мирона Левицького, незабутні чарівного ясністю ікони Галини Новаківської, що в глибину душі споглядають, чудові ікони С. Гординського і багато інших. Малярі створили постати Ісуса Христа з фізичними прикметами і... з відчуттям духовості.

У літературі таких сильветок немає. Для письменників тільки виключно слово — її форма, і барва, тож і спосіб зображення є інший, і, звичайно, як у малярів, у кожного відмінний.

Наталена Королева не описує Ісуса Христа, але зображує Його в дії, русі, акцентуючи при тому здебільша одну якусь прикмету. У нарисі «Драма», основаному на євангельському оповіданні про вдову, що найбільше дала «від вбогости своєї», читаємо:

«Діна вийшла з храму остання...

Побачила в затінку сикомори напроти храму кілька рибалок з Генезарету, що оточили молодого Рabbі Назаретського. Він красний і світлий, схилившись, щось писав на запорошеній землі... Діна мерцій простягла руку і вкинула знайдену драхму до скарбонки, що висіла при вході в храм. Обернулась і побачила білу, білу руку Вчителя Назаретського. І та рука така біла, біла, що ніби від неї ішли проміння світла, — здалося Діні, — благословила її та її щиру офору, що дала від вбогости своєї.»

Сюжет оповідання «На горі» — це Переображення Господнє. У св. Матея читаємо:

«Повів їх на високу гору, переобразився перед ними: обличчя Його засяяло, наче сонце, а одежа побіліла, наче світло.»

Дещо ширше зображенуто постать Ісуся в оповіданні «На морі Галилейськім»:

„Посеред чорного, збуреного моря з'явилася ясна імла і вона щораз яснішала... і... в тім дивнім сяйві рибалки побачили людську сильветку, що швидко наблизжалася до них. Плащ розкиданий вітром, волосся тріпотіло, мов крила, але ж постать посувалася, мов плила рівною стежкою...»

Далі знаємо, що апостол Петро вийшов з човна, але засумнівавшись, став потопати, і тоді:

«...Господи! Рятуй мене!»

«Чого ж злякався, маловірний?...» І легесенький дотик пальців відчув на своїх змозолених руках і вже ступав попліч Учителя до човна.»

В оповіданні «Поклик» про митаря Закхея більше уваги ставить письменниця на погляд Ісуса Христа, попередивши декількома рисами в русі:

«Ось Учитель біля криниці. Так, спинився. Підносить чарівну голову. Сліпучим сяєвом обливає Йому сонце темне, як темний мед волосся. А очі!... Куди дивляться так угору?... Не міг повірити, що цей погляд скерований на нього... Чи ж він народився знову?!...»

Сильветку Ісуса Христа знайдемо й на сторінках легенди «Подорожній»:

«Справді білим шляхом від Єрусалиму наблизився піший подорожній. Край перекиненого плаща спадав на Його обличчя так низко, що закривав риси. Тільки невелика, темна борода, розділена на два гарні закрути, вказувала, що то ще молода людина. На це вказував і хід: швидкий, дружній і легкий, немов цей високий, стрункий подорожній плив у повітря понад самим шляхом у нематеріальнім потоці текучого золота, що темніло, немов струни, торкнуті невидною рукою.» (—)

Цими прикладами можна б закінчити фізичне зображення Ісуса Христа в творах Наталени Королевої. Чи ж поза усміхом, білою рукою, ясною постаттю не відчуваємо незбагненну невловиму духовість? У Його словах розкриваються обрії метафізичного існування, де панує Доброта, Радість, Віра. Де панує Слово Боже. Уся творчість Н. Королевої сповнена релігійним духом, присутністю Спасителя.

У світлі Христової науки зрозуміле пояснення сучасної доби бачить наш сучасник — Василь Барка. Рятунок для людства з цього пекла жаху і терпіння знаходить він у відновленій вірі в Бога:

«Ми живем при ознаках, провіщених для останніх часів. Одиниці і народи стоять перед судним іспитом. Наш народ немов єрусалимський прозрілець, повинен мати тільки одну відповідь: «Вірюю, Господи!» — обмивши духовні очі ніби в Сілуамській купелі, в живій, цілющій воді євангельської правди.» («Вершник неба», 55).

Скріплення віри, конечність духовного відродження людини і цілого народу — це ідеї й іншого нашого сучасника, Миколи Руденка. Він — поет, прозаїк, драматург і філософ — глибоко проникає

у духові сфери людини і народу також. Його поема «Хрест» — незвичайний, символічний твір. У першій мірі це історія душі самого автора. З ним переживаємо душевні стани: прозрівання, прозріння, оновлення, дія. Усе на тлі сучасної України, на тлі спустошеного дому героя поеми, вимерлого з голоду села, фіктивного весілля для фільмової пропаганди з москалями, навезеними з півночі, і все під акомпаньємент повторень: «Мамо, де ти?» У реалістично накреслених картинах відчуваємо і розуміємо жахливу ситуацію України. Сприймаємо поклик очиститися від гріха зради батьківщини, скріпити віру і... діяти. У центрі поеми стоїть Христос, що прийняв вид кобзаря. Отже когось, хто на історичному шляху України скріплював в народі силу і віру. Розмова героя твору з Христом — центральне місце поеми. Герой Мирон докоряє Христові: «Царює смерть на рідній Україні. Чим провинилися її сини?» А провинилися! Ісус Христос вказує на гріх зради свого рідного, бо «лукаві готові й матір вкинути в казан». Та є ще в народі діла нетлінні, є ще віра, тож є й надія на рятунок, тож:

«Візьми свій хрест...
У ньому віра, віщий поклик Слова
Твоя корогва, Боже знамено.
У ньому щира українська мова
Де кожна кома — то святе зерно.

Пейзаж України — це хрести, хрести. Поети нашого часу скрізь відчувають Україну вкриту хрестами. У 20-их роках нашого століття поет Я. Савченко бачив Україну в полях, ланах, а Ісуса зображував як сіно косить, у копиці кладе, господареві батькові замість сина помагає.

Та прийшли інші роки, часи без віри в Бога. І Євген Маланюк передбачив наслідки цього:

«Шкутильгатимуть роки — слизана дорога.
Гуркотітиме вибухом проклятий вік.
Будеш бачити, як — без Природи і Бога —
Повертатиме в прах — чоловік.»
(«Остання весна», стор. 78)

Це є діється в імперії Зла. Але, в останніх роках слідкуємо за зворотом до релігії, за відродженням давніх традицій. Релігійні мотиви, теми, чи хоч би тільки згадки знайдено скрізь у сучасних поетів і в Україні, і в діаспорі. Для прикладу згадаймо хоч декілька прізвищ, як Ігор Калинець, Ліна Костенко, Степан Сапеляк, Олександер Олійник, Віра Вовк, Леся Храплива і багато інших. Для всіх поетів, письменників наших днів спільній елемент творчості — це надприродний чинник, скоплена надприродна суть життя, духовна близькість Ісуса Христа, і єдина надія на Його поміч, як у потрясаючих рядках Олекси Стефановича:

Над світом — клекоти погроз,
Над споночілим — крила Дива...
... Лиш Той, кого зродила Діва,
Зі згубних вирятує гроз, —
Лиш Той, ім'я Чиє — ХРИСТОС!

НА ПРАВОПИСНОМУ ФРОНТИ

Віктор Поліщук помістив у 5-ох числах Нових Днів (березень-вересень ц.р.) статтю «Живе дерево мови української», де виступав за київський правопис проти харківського, в ім'я правильної засади: одна нація — одна мова — один правопис; «краще послуговуватися може й недосконалім київським правописом, ніж мати правописну анархію». Він має рацію, що два правописи — велика і шкідлива аномалія і її наслідок — анархія. Він усуває її вибором київського правопису.

Однак проф. Шевельов (з яким Поліщук має відвагу полемізувати і критикувати його!) писав, що рідянський правопис, «як це кожна дитина знає, русифікований і розрахований на зміни у самій мові». Це напевно знає й Поліщук, однак він ставить нам за приклад російську і польську еміграції, які прийняли зреформовані в їх батьківщинах правописи. Але їх реформували росіяни для росіян і поляки для поляків. Ніякі чужинці до того не втручалися.

Харківський правопис складали самі українці з участю українців з вільного світу, без помітного тиску окупантів, коли Радянська Україна ще була ніби самостійна. Отже його можна вважати «законним». Але ж «кожна дитина знає», що в 30-их роках Сталін замінив УРСР у безправну колонію і винищив усю інтелігенцію. Чи Поліщук вірить, що польська еміграція була б прийняла «зреформований» гітлерівцями правопис? Однак ми повинні прийняти «зреформований» сталінцями правопис.

Поліщук стверджує «законність» київського правопису: «Закон, що вводить у дію правопис, робить нечинним попередній правопис. Київський правопис є пізніший, ніж харківський, отже закон про введення київського правопису зробив нечинним харківський.» За тією логікою закон про введення УРСР робить нечинним закон про УНР, отже вона повинна перестати для нас існувати. Це дуже особлива законність. С. Караванський («Два креда — дві традиції», «Н.Д.» вересень ц.р.) пише: «Ніхто ніколи не вчив англійців, чи французів, чи поляків, як їм говорити й писати їхньою мовою». Окупанти забороняли нашу мову й перелідували її, але «жоден окупант не диктував українцям, як розвивати свою культуру, розв'язувати свої мовні проблеми. Академія Наук України розробила 1928 року соборний правопис». Однак у 30-их роках «норми української мови розробляли не українські науковці, а партійні бюрократи — кагановичі і постишеви. Сотні провідних культурних діячів були знищені. За один тільки протест проти виключення літери «г» з абетки тисячі вчителів репресовано і розстріляно як націоналістів. Такого тотального духовного поневолення підбитих народів не знає історія людства». Він додає, що «дисиденти дякують українцям вільного світу за те, що зберегли український правопис». Справді, якби не еміграція, хто знає, як ще були б покалічили наше «дерево мови!» А сучасний наступ на те «дерево» удосконалений. Проф. Шевельов довів, що режим не тільки русифікував, скасував, ззовні, правописом і лексикою, а калічів

(Закінчення на стор. 41-ї)

ПЕРЕБУДОВА МОВИ

Ось час настав перебудови
і для духовної обнови
пора нам, діаспорникам старим
запастись, словником новим.

Бо, бачите, так ска-ать і о-от,
сорок п'ять років — це не жарт!
Змінилась українська мова
та й наповнилась іншим словом.
Тож адекватно й акуратно
пливім в фарватері прикладно,
пильно сахаймося анархії,
здержуймо всю ієрархію.

Номенклатури і всі коми,
парадоксальні переломи,
ревкоми, комнезами, виконкоми,
аеродроми, гіпподроми.

Не забуваймо про плюралізм,
комунізм, мовний патерналізм,
всі нівелляції, агресії,
комунікації, репресії.

Тут дискомфорти вертикальні,
анахронізм горизонтальний,
макаронізми і маразми,
ще й куріозні протоплазми.

Констатувалась перспектива,
що й позитивні негативи,
метаморфози нормативні,
філологічно-конструктивні.

Синтези, тези, апостази,
мобільно-соціальні метастази,
реально схвалені вирази,
штамповані псевдо-укази.

Так що ж, так ска-ать і о-от, і все,
це невеликий клопіт ще!
Всі ці слова пора завчити,
аби якось порозумітись.

Бо тут ландшафти і аншлаги,
та ще й курорти, саркофаги,
і бутерброди й корифеї,
і класні дами і трофеї.

Ох, домінанти, преіскранти,
запрограмовані варіанти,
радикуліти, колективи,
зонтики, шпоньки, директиви.

Чи то відомства, чи відъомства,
перламутрові переробства:
всі комісари, секретари,
перегримовані примари!

Але, писати — вже не шутки!
Тут зовсім інші єсть стосунки:
коли вживати букву «те»,
а коли «хе», а коли «фе»??

А коли «а», а коли «я»,
а коли «ля», а коли «ла»?
а коли «у», а коли «ве»,
а коли «ге», а коли «ге»??

А чому «театр», а не «феатр»?
чому «метод», а не «мефод»?
чому «кафедра», не «катедра»!??
Логіка тут єсть кривобедра!

«Училище» — ніби чистилище,
«уроки» чи «вроки» і вмістилище
усяких недоречних планів
і недоспіваних пеанів ...

Кому й чому ці неподобства
запутаного моворобства?!
Вся граматична акробатика
і куріозна лише прагматика??

Такі ото думи невтішні
мені наснілися зловіщо.
Чи люди ми, чи тільки чоловіки?
Не згадують жінок ніскільки!

Де ж наші скромні особи
матимуть путнюю нагоду
приймати участь адекватну
у всевкраїнському спектаклю?

Може усі оті питання
розв'яжуться самі спонтанно?
О-от! Так ска-ать!?

МАРГО

3 РАДЯНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ АНЕКДОТІВ

**

Загальні збори в колгоспі. На порядку денному два питання:

1. Ремонт хліва.
  2. Побудова комунізму.
- Голова колгоспу каже:

— Дощок нема, цвяхів нема. Перейдемо відразу до другого питання.

**

- Що таке пессіміст?
- Добре інформований оптиміст.
- А що таке оптиміст?
- Добре інструктований пессіміст.

**

Питання до вірменського радіо:

- Чи є вихід із безвихідного становища?
- На питання про сільське господарство не відповідаємо.

**

— Навесні сімо кукурудзу, пшеницю, овес, жито.
А восени що будемо збирати?

- Пленум райкому партії.

**

Закінчилася лекція «Чи є життя на Марсі?»

- Питання будуть? — запитує лектор.
- Скажіть, а коли буде життя в Одесі?

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

ПАМ'ЯТИ П. К. ВОЛИНЯКА

Слава Ісусу Христу!

Поважаний Пане Редакторе!

«Подаруй мені китицю квітів, як признання, поки я ще живу, а не тоді, коли я помру». Це так звучить голляндська приповідка.

Двадцять літ минає, як наш славний засновник і редактор «Нових Днів», П. Волиняк, відійшов у вічність. Діло, яке він почав і ціле життя виконував — шляхетне.

Ми були з Покійним знайомі ще із Зальцбургу. Пізніше в Торонто ми були приятелями. Часто бували в Гай парку і провадили час при приемних розмовах. Хочу сказати, що редактор Волиняк був дуже розумною людиною, та треба признатись, що ми його не вміли оцінити.

Пан П. Волиняк завсіди журався долею нашого народу, вчив нас, як нам бути і що робити. За його добре серце він терпів зневагу від таки наших людей.

Хай оцих кілька слів будуть моїми спізненими квітами признання і подяки Покійному.

Е. Дзвоник, Кенора

У ПАМ'ЯТЬ РОМАНА ЛІБЕРА

У світлу і незабутню пам'ять моого дорогоГО мужа, тата і дідуся Романа Лібера в сьому річницю смерти, що сповнилася 26-го листопада 1982 року, складаю як нев'янучий вінок на його могилу \$30.00 на пресовий фонд «Нових Днів».

Дружина Ліда Лібер,
Діти і внуки.

У ПАМ'ЯТЬ ІВАНА ГАЄВСЬКОГО

При цьому пересилаю \$30.00 на пресовий фонд «Нових Днів» у пам'ять моого незабутнього чоловіка Івана Гаєвського в четверту річницю його смерти.

Олександра Гаєвська, Джексон Гайтс.

У ПАМ'ЯТЬ ІВАНА ЛОБОДИ

У перший рік смерти дорогоГО нашого приятеля Івана Карповича Лободи, який упокоївся 1-го грудня 1988 року у Вінніпегу, складаємо пожертву як нев'янучий вінок на його могилу — 25 дол.

Дружині Марії і синові та доньці висловлюємо сердечне співчуття.

Меланія і Антон Лисан,
Груя та Микола Мотох.

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквілл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т. зв. „Вічний Фонд Укр. Цвінтаря Св. Володимира“!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвінтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефонів:

Години — 9:30 до 4:30 БЮРО — 827-1647

В наглій потребі до хати: 620-4953

ЛАТИШКО АНДРІЙ — адміністратор

НОВІ ВИДАННЯ «СЛАВУТИ» В ЕДМОНТОНІ

Протягом 1989-го року видавництво «Славута» випустило у світ такі книжки: «Атлантида», поема Тадея Карбовича (з Польщі); «Вибранае» — поезії Яра Славутича в білоруському перекладі Масея Сядньова з його ж вступною статтею; «Оаза туги» — поезії Яра Славутича в польських перекладах. Незабаром буде завершене видання першої збірки Петра Косенка — «Пізні грони». Книжки видано обмеженим накладом. Замовлення слати на адресу:

Slavuta Publishers, 72 Westbrook Drive, Edmonton T6J 2E1

GEO. H. CREBER (від 1897 року)

208 Kingston Rd. at Woodbine

УКРАЇНСЬКА ФІРМА ПАМ'ЯТНИКІВ
У ТОРОНТО

- **першорядні майстри, скульптори і креслярі;**
- **імпортовані і місцевій граніт, бронза;**
- **фотографії на порцеляні, нагробні написи;**
- **хоч замовлення виконують висококваліфіковані майстри — наші цини найпоміркованіші!**

Тел.. вдень — 691-5712 і увечорі — 762-3502

РОМАН ДЕМКІВ

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

НЕПЕКУЧИЙ ПАН ЖАРИНА

Як бачу, пан Жарина переїхався по мені за вірш «Дзеркало», поміщений у збірнику «Ярмарок». Річ ясна, що можна звертатися до кожної меблі я не перша, що до того взялася. Писали поети про столи, двері, вікна, ліжко, подушки і т.п. домашню обстановку. Писали про піч і сполелі жарини... Мої зигзаги не такі вже карколомні, чайже вживаю всі частини мови, а справжні модерністи того не роблять. Вистачить прочитати кого-небудь з американських, англійських чи німецьких поетів, не згадуючи вже і українських! Те саме відноситься і до тої нещасної пунктуації. Поезія — не легальний документ, а вислів думок у згущеній формі, при допомозі метафор і поетичного доброти слів.

Не знаю, чому пан Жарина вибрав якраз мене як «притчу во язиціх»: я, мабуть, з ним не мала нагоди сперечатися.

Повертаючись ще раз до «Дзеркала»: пропущений останній рядок каже, що це «дзеркало від прабабуні, де відбилася врода і молодість чотирьох поколінь». — Хіба не сказано ясно про тугу за втраченим батьківським дном, за розпорощеним по всьому світу родом? До речі, за цей вірш хвалили мене країні знавці поезії як непекучий пан Жарина.

Остаюся з дружнім привітом
Марія Голод

П.С. Повний текст вірша знаходиться на ст. 11 у моїй збірці «Чотири пори року».

ЩЕ ПРО «НЕПОСТАВЛЕНІЙ ПАМ'ЯТНИК»

В «Нових Днях» за липень-серпень 1989 С. Новицький накинувся на автора книжки «Непоставлений Пам'ятник» Гр. Стеценка. Отже я, як очевидець цих подій, мушу погратулювати Гр. Стеценка за таку цінну працю. Він висвітлив ці події так, як вони відбувалися... Ще живе багато свідків, які можуть доказати як бандерівська СБ тероризувала ні в чому невинних людей на Волині.

С. Новицький твердить, що селяни на Волині нездавали німцям контингентів. Це неправда, Німці, тільки ступивши на волинську землю, відразу наклали контингети на селян. З початком 1942 року почали забирати молодь на рабську роботу в Німеччину. Дехто пробував пробраться на північ до от. Бульби, але переважно бандерівці, які служили в той час у німецькій поліції, таких втікачів ловили та віддавали німцям... Про отамана Бульбу бандерівські політичовники розголосували, що він большевик, бо підняв зброю проти німців. Аж на початку 1943 року бандерівці з поспіхом почали організовувати свої відділи. І не в Карпатах, а на Волині, яка без їхніх відділів могла обйтися, бо в той час на Поліссі діяв отаман Бульба, мельниківці мали також уже два відділи: один на Крем'янеччині й один на Володимирщині.

В квітні 1943 року, коли німці почали палити села на Волині, боронити селян, не було кому, бо бандерівці були заангажовані в роззброюванні бульбівських і мельниківських повстанських відділів...

Г. Стеценок, випускаючи в світ «Непоставлений Пам'ятник», зробив добре діло. Майбутній історик, пи-

шучи про ці події, напевно використає цю книжку. Бо, як то кажуть, брехнею світ пройдеш, але назад не повернешся. Правда мусить перемогти.

А. Данилюк, Австралія

СПРАВЖНЯ ПОЕЗІЯ...

З приемністю надсилаю чека на вчасне продовження передплати на «Нові Дні» та на пресовий фонд нашого невмирущого журналу.

Особливе враження справили на мене поезії Оксани Пахльовської з циклу «Долина Храмів» («НД» за вересень 1989). Зокрема просто потряс мене вірш «Чорнобиль!». Яка тонко-чутлива майстерність поетеси — передати читачеві в 20-ти рядках невимовно жахливу трагедію, що завдав Святій Україні чорнобильський атомний вибух!

Спасибі редакторові за вміщення справжньої поезії!

Микола Смирнів, Гамільтон

ПІДРУЧНИКИ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ

ПІВД. АМЕРИКИ

На початку цього року наш настоятель відвідав Південну Америку і неоноразово проголошує з амвону потребу посилок туди дитячої літератури і підручників для вивчення української мови.

Поскільки я їх не маю, то вкладываю на початок 20.00 дол. у цей лист, щоб ви вислали з Вашого складу найвідповідніші для згаданої цілі підручники по доручених адресах...

О. Комар, Австралія

„Нові Дні“ уже й раніше посылали, зокрема в Бразилію та Аргентину, потрібну дитячу літературу. Спасибі Вам за пожертву, яка допоможе бодай частково оплатити дуже високі тепер кошти поштової пересилки. — Ред.

КОРОТКО ПРО «НОВІ ДНІ»

.... Знаходжу у Вашому журналі багато цікавого матеріалу. Дуже добра і сильна стаття поета Дмитра Павличка «Свято рідної мови» (у вересневому числі), як теж дуже влучний допис Лесі Богуславець з Австралії «Зустріч з Дмитром Павличком» (у жовтневому числі).

Бажаю Вам багато успіхів у Вашій праці.

О. Тарнавська, Торонто

**

...З великою приемністю читаю Ваш журнал, особливо люблю читати статті на сучасні політичні теми та про наше мистецьке життя. Цікаво також читати погляди передплатників, які друкуєте в «Листах до редакції»...

Олександра Гаврилюк, Монреал.

Посилаю 73.00 дол.; передплата на 1990 рік, а решта на пресовий фонд. «Нові Дні» читаю багато років. Гарний, змістовий журнал.
Дай Боже Вам здоров'я на багато років!

Н. Колдун, Парма Гайтс.

НОВА УПРАВА КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Українська Капеля Бандуристів на останніх загальних зборах вибрала нову Управу Капелі, яку очолив д-р Мирослав Гнатюк. Петро Гончаренко, який виконував цю функцію більше як 40 років, попросив звільнити його з посту голови; він залишиться в Управі УКБ фінансовим референтом. П. Гончаренко також буде продовжувати свою працю в Т-ві «Приятелів Капелі» як секретар і організаційний референт.

Висловлюючи пошану до п. Гончаренка за його заслуги для УКБ, члени капелі одноголосно схвалили вибрати п. Гончаренка почесним головою УКБ.

У склад нововибраної Управи ввійшли ще слідуючі члени: перший заступник голови Стефан Когут, другий — Арнольд Бірко, секретар Павло Писаренко, і члени дирекції Микола Дейчаківський, Петро Китастий, Августин Малкович, Олег Мороз, Богдан Тимнюк, д-р Марко Фаріон і Ярема Цісарук.

Д-р Мирослав Гнатюк з молодих літ був членом і солістом хорових одиниць, починаючи від хору в Заліщиках, пізніше гімназійного хору в Коломні. Якийсь час диригував хором «Луг» в Заліщиках, організував і керував мішаним хором в Кривобrodах на Гуцульщині. Студіюючи медицину у Львові, був членом студентського хору «Бандурист» під проводом М. Колесси і мужеського хору «Сурма» під керівництвом О. Плещкевича. Перебуваючи у Відні д-р Гнатюк вивчав сольські пісні та був членом хору «Січ», яким керував К. Цепенда.

Після закінчення медичних студій в Інсбруку, Австрія, д-р Гнатюк стає членом хору «Ватра» під диригентурою Л. Туркевича. Рівно ж стає одним з співзасновників із солістом хору «Чайка»...

Новообрana Управа Капелі вже накреслила пляни праці на найближче майбутнє. В кінці травня, на початку червня ц.р. Капеля відбула чотири концерти присвячених патронові Капелі Тарасові Шевченкові. Програма складалася з творів на слова Шевченка, значна частина яких в обробці Гната Хоткевича, ще николи ніде не виконувалася. Зараз Капеля Бандуристів кінчає технічне опрацювання концертових записів 1988 р. (1,000-ліття Хрещення України) які незабаром вийдуть під назвою «MILLENIUM» у формі касет. Ці касети, в яких є ряд нових творів, включно з «Байдою» Хоткевича, можна вже замовляти від Управи УКБ в ціні \$10.00 Ам. або \$12.00 Кан. включно з поштовою пересилкою.

УКБ також готує нову програму для концерту, присвяченого сл. пам'яті Григорія Китастого, довголітнього мистецького керівника Капелі. УКБ продовжує збирку на пам'ятник на могилу сл. п. Г. Китастого. До цього часу зібрано разом більше \$10,000. Капеля готується гідно відзначити сторіччя поселення Українців в Канаді, а також розпочала приготування до концертової подорожі по Європі, запланованої на 1991 рік.

С. Когут

ПОДЯКА ДИРЕКЦІЇ ПАНСІОНІВ

ДИРЕКЦІЯ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ ДЛЯ СТАРШИХ ТА ПАНСІОНІВ ІМ. ІВАНА ФРАНКА СКЛАДАЄ ЩИРУ ПОДЯКУ ДУХОВЕНСТВУ, ПРЕСІ, ПРЕДСТАВНИКАМ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ЧИСЛЕННИМ ПРИЯТЕЛЯМ НАШИХ СЕНЬОРІВ ЗА СПОНТАННУ УЧАСТЬ У 25 ЛІТНІХ СВЯТКУВАННЯХ ПАНСІОНІВ. ЩИРА ПОДЯКА НАЛЕЖИТЬСЯ ТАКОЖ ЗА ВЕЛИКУ ФІНАНСОВУ ПІДТРИМКУ, З ЦЕЮ НАГОДИ ДО КАСИ ТОВАРИСТВА ВПЛИНУЛО ПОНАД 25 ТИСЯЧ ДОЛ.

СЕРДЕЧНЕ СПАСИБІ
ЗА ДИРЕКЦІЮ:

Др. Е. ПАСТЕРНАК
ЕКЗ. ДИРЕКТОР

Я. СЕМОТЮК
ГОЛОВА

Пані Я. Стасів оглядає мистецькі вироби Пансіонів.

ПРАХ КОЛУМБА ЗНАЙДЕНО?

Як відомо, великий мореплавець Христофор Колумб помер 1506 року в Вальядоліді (Еспанія). Через 35 років його прах перевезли до Санто-Домінго, хоч багато істориків заперечують вірогідність цього факту. А наприкінці минулого сторіччя Домініканська Республіка передала прах великого мореплавця університету в Падіві (Італія), де його... загубили. Недавно з'явилося повідомлення, що урну з прахом Колумба знайдено в одному із сейфів університету.

НА ПРАВОПИСНОМУ ФРОНТИ

(Закінчення із стор. 36-ої)

структуру мови, розкладав її знутра. Це нечуваний в історії людства лінгвіцид.

Наскільки скалічений київський правопис, ось два приклади. Треба писати автор, автобус, автономія, але аудіенція, аукціон, Faust (Фа-уст, два склади?). Чому так? Бо росіяни пишуть автор, автобус, автономія, але аудиенція, аукціон, Faust, отже й українцям не годиться інакше писати. Другий приклад: прізвище Гемінгвей треба транслітерувати Хемінгвеї — г, бо скасовано г, а х, бо не вільно відрізнятись від «старших братів», треба мавпувати їхне х, хоч маємо г! І взагалі чужі слова, зокрема власні назви, повинні мати російську форму.

Поліщук пише про різні правописні і мовні питання і вкінці атакує літеру г. Він уважає, що звук г чужий нашій мові і прийшов з польської. Він може мати рацію, але від прибутку голова не болить, а цей чужий звук і його літера добре послужили нашій мові, і він таки в ній міцно закоренився. Тяжко буде навчити гуцулів вимовляти газда, легінь, ґрунт, ґандж, ґузик, Магура і інші. А ще вони вимовляють м'яке д як г: дід — ґід, діти — ґіти, діло — ґіло тощо, тобто цей звук їм не чужий і хіба не з польської мови позичений.

Однак його «законно» викинено з нашої мови і її правопису. Ну що ж — нема ради! Нехай уже українські гуси гегають, бо гегати — це контрреволюція. Але що мають робити власники таких контрреволюційних прізвищ, як Гави, Гули, Гели, Гадачі, Галати, Гамоти, Гамули, Габрусевичі, Герчуки, Гої, Гургули, Глі, Геник-Березовські, Шмігельські і інші? Вони не мають змоги написати своїх рідних прізвищ рідною мовою, бо їм украдено букву г! Вони мусять міняти свої прізвища. Такого нахабства ще світ не бачив! Літера г добре послужила нашій культурі при передачі чужих прізвищ і власних назв. Однак новий закон велить їх спотворювати: Гете, Ганді, Гегель, Гарібалді, Галілео, Гольдоні (італійська мова не має звука г), Гюго, Гавс, Гамбетта, Гі де Мопассан, Готье, Гедімін, Гріг, Грімм, Готфрід, Гергардт, Гонгора, Гальвані, Гутенберг, а прізвище Юрія Клена Burghardt — Бурггардт. А ще власні назви географічні: Данциг або Гданськ, Ганг, Галлія, Гаронна, Гасконія, Гватемала, Гвадальквір, Гвінея, Гранада, Гібралтар, Готлянд, Грюнвальд, Геттінген і багато інших, а наши Горгани тепер уже Гортани. — Чи це не примітизування і калічення нашої культури? Не можемо грамотно написати найславніші прізвища, найбільш відомі назви! Ми відгороджені від культури, зокрема Заходу. Однак Поліщук уважає, що «в справі букв «г» нема чого розпинатися».

Чому це зроблено? Мабуть, з мотивів братерства. Російська мова не має звука г і заступає його х або г.¹ Тож не годиться, щоб братня українська мова мала змогу передавати обидва звуки г і г. Нехай також стане калікою і звук г передає як г, і має тільки дві літери замість трьох! Ну й важлива схожість з російською абеткою: у нас г і в них г, хоч і різні звуки, а г в нас нема і їм не треба! Нехай же хахли не вирізняються, бо сказано: «хахlam у князях не хадіть!» — Отакого дожили ми в двадцятому столітті!

Поліщук має незаперечною рацію, що наші два правописи, брак єдності з батьківчиною і правописна анархія — це дуже шкідлива аномалія. (Залишаємо поза увагою скандальну отаманію у діяспорі з приватними правописами; це крайній примітивізм, що осмішує нас перед культурним світом.) Справді втрата єдності з материком, брак участі в культурному житті нації, в розвитку її мови — трагічні. Тому декотрі видавництва вже переходять на радянський правопис, як це радить і робить Поліщук. Однак чи не завелика жертва прийняття скалічений окупантом правопис? Чи не є це віддачею на поталу ворогам хоч і ніяк не бездоганного, але все таки власного, національного правопису? Чи не значить це дати вільну руку далі калічти його і мову? Можливо, що в добу гласності і перестройки воно вже не так загрожує. Тяжкі питання, на які мусимо пильно шукати задовільної відповіді, не зрікаючись права вирішувати справи рідної мови і її правопису без brutального втручання чужинців. —

Мале завваження з іншої ділянки. Як на лихо, Поліщук — він, на жаль, не один! — пише про «неросійські нації». Це якісь особливі нації, бо їх безумовною логічною передумовою є «російські нації». Чи такі існують? Досі ніхто нормальний не ствердив їх існування. І чи не є загально зрозумілим, що всі нації світу — крім однієї — є неросійські, як і для прикладу неанглійські, нефранцузькі, нееспанські, нежидівські і т. д. і врешті неукраїнські? То чи треба стверджувати такі абеткові істини? І чи хтось з наших діячів згадав колись «неукраїнські нації», от хоч би в Україні? Такого не доводилось ні чути, ні читати. Мабуть, для нас єдине всесвітнє мірило національності — це російська нація.

I.B. Манастирський

1 (Гітлер для росіян Хітлер або Гітлер.)

АРХІВІ ЛЬВОВА СТАЛИ ДОСТУПНІ

Як подає «Свобода», у львівській газеті «Вільна Україна» з 5-го березня 1989 року появилося цікаве інтерв'ю з львівською архіваркою Тетяною М. Штанковою п.н. «Немає секретів у історії». Причина розмови директора «Вільної України» із Т. Штанковою був лист до неї з дуже сердечними подяками від Марії Клячко і Єви Піддубчишин з Нью-Йорку, які літом 1988 року перебували у Львові та мали можливість переглянути надзвичайно цікавий для них архів митрополита Андрея Шептицького.

В інтерв'ю Т. Штанкова каже, що відкрито усі досі недоступні документи Центрального державного історичного архіву УССР у Львові, між якими саме находиться архів митрополита Андрея Шептицького. На Заході уважали, що він знищений.

Відкриті також документи ЗУНР, українських еміграційних урядів, Греко-Католицької Церкви, протоколи, рішення з народних зборів у 1939 році, періодичні видання газет та журналів з 1920-30-их років. Okremу групу розsecречених тепер документів становлять матеріали українських суспільно-політичних та культурно-наукових товариств і організацій, унікальні колекції фотографій, карт, плянів, особистих архівів.

0000095
EXPIRES: 89 12

3 D 25
CO

Mrs. E Litwinow
48 Yorkview Dr
Etobicoke
ON M8Z 2E9

xx35(0)

POSTAGE PAID AT TORONTO

Second Class Mail Registration

Number 1668

If not delivered please return to:

NOWI DNI

P.O. Box 400, STA „D“

TORONTO, ONT.

CANADA M6P 3J9

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „НОВИХ ДНІВ“

КАНАДА:

Кирилюк Петро, Ст. Кетеринс	\$100.00
Д-р Пастернак Євгенія, McCicaga	100.00
Лібер Ліда, Торонто	30.00
Д-р Небелюк, Н., Торонто	25.00
Сарнавський П., Ст. Леонард	25.00
Н.Н., Торонто	15.00
Лисан Меланія і Антон, Вінніпег	12.50
Мотох Груня і Микола, Вінніпег	12.50
Крохмаль Яким, Ошава	10.00
Кушляк М., Селкірк	10.00
Нацок Софія, Кіченер	10.00
Домазар Ліда, Вестон	5.00
Свириденко о. Д., Каледон	5.00
Микитюк О., Порт Алберні	5.00

С.Ш.А.:

Косогор Василь, Чікаго	\$54.00
Колдун М., Клівленд	50.00
Гаєвська Олександра, Джексон Гайтс	30.00
Білонок Віра, Трой	7.00
Шевченко В., Форт Вейн	7.00
Кмета-Ічнянський І., Ашфорд	5.00
Бонард О., Кловіс	4.00

ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ:

Дудка Олександр, Франція	\$66.00
Горбушко С., Тасманія, Австралія	\$20.00
Башул Ю., Австралія	10.00

Щиро дякуємо всім жертводавцям на пресовий фонд і всім підприємствам, які оголошують свої послуги в «Нових Днях».

Редакція і Адміністрація.

В ТОРОНТО ВІДБУЛИСЯ УЧИТЕЛЬСЬКІ КУРСИ

Стараннями Комісії Шкільництва при Комітеті Українців Канади Провінції Онтаріо від 17 липня до 4-го серпня ц.р. в приміщеннях Інституту св. Володимира в Торонті відбувся тритижневий учительський курс.

До підготовки переведення Курсів покликаний був комітет у складі: Іван Боднарчук (керівник, Антоніна Горюхович, Зіна Маєвська і Олександра Ковалік.

Це вже п'яті з черги учительські курси, що відбуваються що другий рік. При відкритті із словом при-

ЯКЩО МАЄТЕ ФІНАНСОВІ КЛОПОТИ

- при купівлі або naprawі авта,
- при купівлі нового урядження хати,
- при консолідації всіх боргів,
- при купівлі або перебудові дому, —

РАДИМО ВІДВІДАТИ КРЕДИТОВУ КООПЕРАТИВУ ПІВНІЧНОГО ВІННІПЕГУ

Вона радо допоможе Вам усі ці клопоти усунути!

NORTH WINNIPEG CREDIT UNION LTD.

544 Selkirk Avenue
Winnipeg, Manitoba R2W 2M9
Telephone: 586-8460 і 584-8469

віту виступав д-р Євген Рослицький, голова Шкільництва на Онтаріо, а опісля і д-р Петро Глібович, колишній голова Онтарійського КУК. Вони висловили своє здивування, що заля не була заповнена, як попередніх років,

На курсах викладали: виховники, досвідчені педагоги громадські діячі та професори університету: Марта Хомин, д-р Богдан Стебельський, проф. Орест Субтельний, проф. — Максим Тарнавський, д-р Валентин Мороз, д-р Олександра Копач, Роман Копач, Антоніна Горюхович, Зіна Маєвська, Олександра Ковалік, Іван Боднарчук, Іроїда Винницька, Віктор Педенко, Адріана Раделицька, Оленка Глібович, Мирослав Дяковський, Оксана Винницька, добр. Катерина Бублик, Дарія Даревич, Ольга Цвік, Ніна Буцька, Ярослава Зорич, Таня Оніщук, Галина Шоп'як, Марта Тарновецька, Ольга Мак, Валентина Курилів.

Прослухано теми з таких предметів: мова, література, історія, географія, культура, педагогіка, психологія, спів, мистецтво, методи виховання. Після кожної теми відбувались обговорення. Мали ми також і гостей учителів з України, які радо ділилися своїм досвідом.

Жертвують свою працю учителі з добрым досвідом, на жаль ті вчителі, для яких курс улаштовується безплатно, щоб допомогти їм у їхній праці, не завжди використовують цю добру нагоду. Директори школ повинні це брати до уваги.

I. Б-чук.